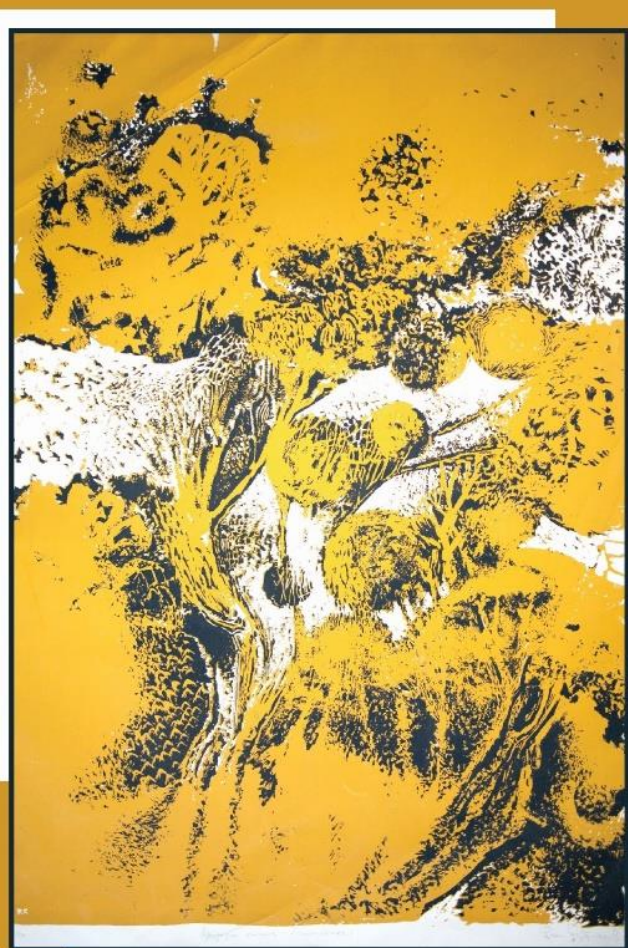

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО - БИТОЛА

ISSN 1857-940X

Современи дијалози

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

XIV (18)

2026

18

CONTEMPORARY DIALOGUES

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА
ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

ISSN 1857- 940X

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА,
ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XIV, бр. **18**

БИТОЛА
2026 г.

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

– Списание за култура – литература,
драмска уметност, филм и издаваштво

Издавач:

МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

За МАКЕДОНСКОТО НАУЧНО ДРУШТВО:

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседател

РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“:

Весна Мундишевска-Велјановска, главен и одговорен уредник

ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска

ред. проф. д-р Силвана Нешковска

доц. д-р Анита Ангелевска

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“:

проф. д-р Звонко Танески (Словачка)

Раед Анис ал-Јиши (Саудиска Арабија)

м-р Жарко Милениќ (Русија/Босна и Херцеговина)

проф. д-р Тземин Итион Тсаи (Тајван, Република Кина)

проф. д-р Том Филипс (Велика Британија)

вонр. проф. д-р Михо Нонака (Јапонија/САД)

Олга Лалиќ-Кровицка (Полска)

Искра Пенева (Србија)

проф. д-р Су Џен Лин (Тајван, Република Кина)

Жермен Дрогенброт (Белгија/Шпанија)

УРЕДУВАЧКИ СОВЕТ НА МНД:

ред. проф. д-р Моника Ангеловска Дичовска, претседател

ред. проф. д-р Биљана Цветкова Димов

вонр. проф. д-р Невена Груевска

ред. проф. д-р Гордана Стојаноска

д-р Весна Калпаковска

Мислењата и ставовите што се изразени во „Современи дијалози“
им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на редакцијата,
издавачот или Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

СПИСАНИЕТО ИЗЛЕГУВА ЕДНАШ ГОДИШНО

Прилозите, со кратка биографија за авторот, се испраќаат напишани со фонт Times New Roman со кирилична поддршка, големина 12 pt и со единечен проред, на е-mail: mss.bitola@gmail.com со назнака ЗА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“.

Се претпочита прилозите претходно да не биле објавувани
во други печатени или електронски списанија.

Овој број на списанието излегува со финансиска поддршка од
Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA
CENTER FOR CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

ISSN 1857- 940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE,
DRAMA, FILM AND PUBLISHING

Vol. XIV, No. 18

BITOLA
2026

CONTEMPORARY DIALOGUES

– Journal of Culture – Literature,
Drama, Film and Publishing

PUBLISHER:

MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr., president

EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Vesna Mundishevska-Veljanovska, editor in chief

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr.

Silvana Neshkovska, Full Prof. Dr.

Anita Angelevska, Assist. Prof. Dr.

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”:

Zvonko Taneski, Assoc. Prof. Dr. (Slovakia)

Raed Anis Al-Jishi (Saudi Arabia)

Žarko Milenić, MSc. (Russia/ Bosnia and Herzegovina)

Tzemin Ition Tsai, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Tom Edward Philips, Prof. Dr. (United Kingdom)

Miho Nonaka, Assoc. Prof. Dr. (Japan/ USA)

Olga Lalić-Krowicka (Poland)

Iskra Peneva (Serbia)

Su Jen Lin, Full Prof. Dr. (Taiwan, Republic of China)

Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain)

EDITORIAL COUNCIL OF MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY:

Monika Angelovska Dichovska, Full Prof. Dr., president

Biljana Cvetkova Dimov, Full Prof. Dr.

Nevena Gruevska, Assoc. Prof. Dr.

Gordana Stojanoska, Full Prof. Dr.

Vesna Kalpakovska, Dr.

Opinions and views expressed in “Contemporary Dialogues”
belong to the authors and do not reflect the views of the Editorial board,
the Publisher or the Ministry of Culture and Tourism of Republic of North Macedonia

THE JOURNAL IS PUBLISHED ANNUALLY

The contributions, along short biography for the author, should be written in Times New Roman, size 12 pt, line spacing – single, and should be sent on the e-mail address: mss.bitola@gmail.com with Subject: FOR “CONTEMPORARY DIALOGUES”.

It is preferred the contributions to not have been previously published
in other printed or electronic journals.

This issue of the Journal is financially supported by
the Ministry of culture and tourism of Republic of North Macedonia

ПРЕДГОВОР

„Современи дијалози“ бр. 18 за 2026 година содржи прилози од вкупно 38 автори и 7 ликовни уметници. Читателите можат да прочитаат поезија од: Оливера Андоноска, Лили Бошевска, Милица Димитријовска-Радевска, Никола Илијовски, Елизабета Јончиќ, Силвана Нешковска, Михајло Свидерски, Мирјана Стојановска и Габриела Стојаноска; проза од: Гордана Гравчева-Ивановска, Петре Димовски, Златко Жоглев и Оливера Корвезирска; расказ за деца и млади од Даниела Андоновска-Трајковска; согледби од: Јованка Д. Денкова, Весна Мундишевска-Велјановска и Зоран Пејковски.

Во рубриката „Акценти“ одбележан е јубилејот 80 години од животот и 55 години творечка дејност на писателот Петре Димовски, како и јубилејот 90 години од раѓањето на академскиот сликар Ранко Струмениковски со текст за промоцијата на книгата „Дрвото што гледа: поезија инспирирана од делата на Ранко Струмениковски“. Во оваа рубрика застапени се и дел од бројните активности на Македонското научно друштво – Битола.

Во рубриката „Паралели“ посветена на меѓународната соработка, застапени се 21 автор од 16 земји: Австрија, Албанија, Белгија, Босна и Херцеговина, Грција, Индија, Ирска, Кина, Кореја, Косово, Палестина, Полска, САД, Франција, Холандија и Шпанија.

Корицата ја дизајнираше Весна Мундишевска-Велјановска со илустрација од ликовниот уметник Ранко Струмениковски, а во овој број на списанието објавени се и шест илустрации од ликовните уметници Омбрета Дољоти (Италија), Васко Ѓоргиев, Димитра Марини (Грција), Владимир Младеновски, Јана Николовска и Владан Рангеловиќ (Србија), како најава за секоја рубрика.

Списанието е финансирано од Министерството за култура и туризам на РС Македонија, а го уредува редакција составена од: Весна Мундишевска-Велјановска (главен уредник), проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, проф. д-р Силвана Нешковска и доц. д-р Анита Ангелевска со помош на меѓународниот уредувачки одбор: проф. д-р Звонко Танески (Словачка), Раед Анис ел-Јиши (Саудиска Арабија), м-р Жарко Милениќ (Русија/Босна и Херцеговина), проф. д-р Тземин Итион Тсаи (Тајван, Република Кина), проф. д-р Том Филипс (Велика Британија), вонр. проф. д-р Михо Нонака (Јапонија/САД), Олга Лалиќ-Кровицка (Полска), Искра Пенева (Србија), проф. д-р Су Џен Лин (Тајван, Република Кина) и Жермен Дрогенброт (Белгија/Шпанија).

Во овој број на списанието со преводи/препеви на творби од странски автори соработуваа: Даниела Андоновска-Трајковска, Стенли Баркан, Билјана Билјановска, Бенеса Бухмала, Милијан Деспотовиќ, Милица Димитријовска-Радевска, Жермен Дрогенброт, Елизабета Јончиќ, Ива Катунди, Олга Лалиќ-Кровицка, Весна Мундишевска-Велјановска, Габриел Росенсток, Зора Русомарова, Ахмет Селмани и Лин Шјиаојан.

Се надеваме дека и овој пат понудивме вредни содржини кои ќе го задржат вниманието на читателите.

Од редакцијата

FOREWORD

"Contemporary Dialogues" No. 18, for the year 2026, contains contributions from a total of 38 authors and 7 fine artists. Readers can enjoy poetry by Olivera Andonoska, Lili Boshevska, Milica Dimitrijovska-Radevska, Nikola Ilijovski, Elizabeta Jonchikj, Silvana Neshkovska, Mihajlo Sviderski, Mirjana Stojanovska and Gabriela Stojanoska; prose by Gordana Gravcheva-Ivanovska, Petre Dimovski, Zlatko Zhoglev and Olivera Kjorvezirovski; short stories for children by Daniela Andonovska-Trajkovska; and reflections by Jovanka D. Denkova, Vesna Mundishevska-Veljanovska and Zoran Pejkovski.

In the rubrics "Accents", the 80th birthday and 55th anniversary of the creative career of the writer Petre Dimovski are celebrated, as well as the 90th birth anniversary of the academic painter Ranko Strumenikovski, with an article on the promotion of a book titled: *"The Tree That Sees: Poetry Inspired by the Works of Ranko Strumenikovski"*. The section also features some of the numerous activities of the Macedonian Science Society – Bitola.

The rubrics "Parallels" is dedicated to international cooperation, and features 21 authors from 16 countries: Austria, Albania, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Greece, India, Ireland, China, Korea, Kosovo, Palestine, Poland, USA, France, Netherlands and Spain.

The cover of the journal was designed by Vesna Mundishevska-Veljanovska with an illustration by the fine artist Ranko Strumenikovski. This issue also features 6 additional illustrations by the following fine artists: Ombretta Dogliotti (Italy), Vasko Gjorgiev, Dimitra Marini (Greece), Vladimir Mladenovski, Jana Nikolovska and Vladan Rangelovic (Serbia). Each illustration serves as a preview for one of the rubrics in the journal.

The magazine is financed by the Ministry of Culture and Tourism of RN Macedonia and is edited by an editorial board composed of: Vesna Mundishevska-Veljanovska (editor-in-chief), Prof. Dr. Daniela Andonovska-Trajkovska, Prof. Dr. Silvana Neshkovska, Assist. Prof. Dr. Anita Angelevska, with the assistance of the international editorial board which consists of: Assoc. Prof. Dr. Zvonko Taneski, (Slovakia), Raed Anis Al-Jishi (Saudi Arabia), Žarko Milenić, MSc. (Russia/ Bosnia and Herzegovina), Prof. Dr. Tzemin Ition Tsai (Taiwan, Republic of China), Prof. Dr. Tom Philips (United Kingdom), Assoc. Prof. Dr. Miho Nonaka, (Japan/ USA), Olga Lalić-Krowicka (Poland), Iskra Peneva (Serbia), Prof. Dr. Su Jen Lin (Taiwan, Republic of China), and Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain).

In this issue, the translations into Macedonian were rendered by Daniela Andonovska-Trajkovska, Stanley Barkan, Biljana Biljanovska, Benaissa Bouhmala, Milijan Despotović, Milica Dimitrijovska-Radevska, Germain Droogenbroodt, Elizabeta Jonchikj, Iva Katundi, Olga Lalikj-Krowicka, Vesna Mundishevska-Veljanovska, Silvana Neshkovska, Gabriel Rosenstock, Zora Rusomarova, Ahmet Selmani and Yin Xiaoyuan.

We sincerely hope that this issue of "Contemporary Dialogues" once again offers valuable content that will capture readers' attention.

The editorial board

Омбрета Дољоти (Италија) – Ombretta Dogliotti (Italy)
„Мапа Медичеа 1“, принт на кадифе, 2026
“Mappa Medicea 1“, print on velvet, 2026
<https://www.instagram.com/ombretta.dogliotti/>

ПОЕЗИЈА

Poetry

Оливера Андоноска – Olivera Andonoska

УДК 821.163.3-1

ТАА, ВРЕМЕТО

Низ многу жени
почнува нејзиното раѓање.
Пред милиони години.
Едно премалено пладне на југ.

Воздухот на југ е неумолив.

Пред нејзини очи се создаваат пустини. Мириса на жед.
Реки исчезнуваат и потоа никнуваат на друго место.
Ги препознава кога ќе ѝ ги натопат усните.
Во нивниот одраз пливаат птици.

Ладовина ѝ се разлива низ телото.

Таа го гледа раѓањето на зборот.
Потоа го заборава.
Понекогаш мисли дека зборот прв беше
вода.

Сите води одеднаш.

Сите реки, сите извори
со кои ги гасне пожарите и жедта одеднаш.
Оние во кои е заробено понекое парче небо.
Прелетуваат риби.

Низ нејзиното тело течат реки.

Облечена во ветришта
ѝ ги облат рабовите,
рамената ѝ стануваат глатки како морска кал.
Погледот питом.

Врвовите на планините се заоблуваат.

Таа плаче, но почесто ги стега забите.
Далгите во стомакот.
Градите.
Во нив е заглавено клопче ветер.

Воздухот на север е немилосрден.

А, сепак, зборот прв не беше бол.
 Сигурно беше *ах*, недоброј *ах* собрани во едно
 громогласно *ах*.
 Нејзиното *ах* – слоевит копнеж, безразложна радост.

Ах со мирис на божествен восхит.

Формите се менуваат под дланките и стапалата.
 Кора на дрвја, трева, трње, талог, снег, тела, бранови, минливост...
 Кожата ѝ архивира допири.
 Кожата ѝ е пергамент. Сув и бледен.

Се расејува низ воздухот историјата.

Само диносаурусите не ги виде.
 Оние што не стигнале да летнат.
 Нив си ги замислува.
 Создава приказни за нив.

Во боја.

И им ги раскажува
 на тие што можат да го просрат во неа
 времето и да видат сè.
 Дури и диносаурусите.

ВЕТРОТ СЕ РАЃА ОД НЕРАМНОМЕРНОТО ЗАГРЕВАЊЕ НА ЗЕМЈАТА ОД СОНЦЕТО

Маж ми негодува
 Кога ја фаќам страната на Саполски
 Залегнати на новиот килим
 Додека ни се разливаат телата
 Низ неговите геометриски шари

Окситационот ни ги замира мислите
 Топло ни е, сонливо топло
 Во облакот од нашиот рециклиран воздух
 Кој минува низ мене
 И ја доцртува кружницата низ него

Маж ми воздивнува
 Кога ја фаќам страната на Саполски
 Тој верува во слободна волја
 Додека детерминиран од својата природа

Ми ја става дланката врз десната града

Низ прозорецот – есен.

Лист ја напушта гранката

Омаен од слободата

Ветрот го носи кон пределите

За кои сонуваше прикачен на гранката.

КРУЖНИЦАТА НА СЛОБОДАТА

За малку слобода

сам си го ставам ремчето околу вратот

цртам кружници околу тебе

заедно со мене се движи небото

капки дожд се дават во Охридско Езеро –

облаците го нарекуваат рај

а од него се крева небаре магла нагоре

нивното воскресение

брзината расте

по радиусот трчаат зазбивтани мисли

кружницата кружи по својот периметар

и дрвјата кружат низ годишните времиња

каков ден

сè наоколу се слева едно во друго

сите бои се слеваат една во друга

летам во круг

голтам витли ветер

јас, граница што се раствора

ремчето се притегнува

брзината се намалува

боите се одделуваат една од друга

облаците мирно лебдат како ништо да не било

како за ништо да не се држат

дрвјата се вкопуваат в место

и земјата прави кружници околу Сонцето
без ремче

а исто како да има ремче.

Внимателен сум со телото
Го држам будно како истренирано куче
Секогаш до себе
Секогаш на ремче

Кружат околу нас чудовишни сенки
Им 'ржам
Кога ќе се обидат да ни се приближат

Ремчето ги прави партали дланките на мислите
Не помнам дали некогаш беа силни диви животинки
Мислите

Или отсекогаш се размлитавени најлонски платна
Со мирис на нафта
Во кои едвај се препознаваат

Планктони
Алги
Диносауруси

Кои еднаш биле живи.

Најлонот е мртвороденче на алгите и диносаурусите
Или нивното повторно раѓање мртви

Планктонот е древен жив предок на мртвиот најлон

Нешто како мислите на еден човек со тело како куче

Лили Бошевска – Lili Boshevska

УДК 821.163.3-1

СПИРАЛИ НА МИСЛАТА

Истото небо, секогаш
други птици го прелетуваат
и кога го гледаш низ прозорец
и кога си под него без покрив.

Истите чадори се вртат
под капките дождовни
и кога обилно полева
и кога нежно врз тебе роси.

Истите спирали на мислата
просторот небесен
со искри го исполнуваат
и кога си тука и кога не си.

Во шумот на секавањата
продираат бескрајни спирали,
ти влегуваат во погледот
и стануваш: Анунаки.

СОЗДАВАЧ

Го прелистуваш небото...
го лижнуваш прстот,
вртиш следна страница.
Од воздух го пресоздаваш
секој стих на воздишката.

Пишуваш исти букви
во милиони комбинации.

Измислуваш бои,
но една ти ги определува небата.

Со секој потег добиваш
друга смисла и значење.

Составуваш небо
од парчиња душа.

Милица Димитријовска-Радевска – Milica Dimitrijovska-Radevska

УДК 821.163.3-1

НАМЕК

Како цунами на мислата
Плискаат зборовите бран по бран
Вртлози на окото гурелаво
А потоа тишина
Од белокрили јата што се спуштаат на душата
Зашто има душа да е од твоите сновиденија.

НАВЕК

Пред црквата на прагот
Гувееш како дете голиштарче
Трска што вилнее пред ветерот и огнот
Внатре полнотија и светии ракоположени
Те гоштеваат со скрбни молитви
Понизен си през светоста на духот
Возљубен ти.

СНОВИДЕНИЈА

Би светлина и би збор
Се роди од ништото
А потоа мислата стана грамада
Низ маглините се спушти
По суводолицата
На скрките на срцето
Вудве ме преполови
Неочекуваното битисување.

МИГ

Во темнината и тишината
го раздиплувам телото на умората.
Во облаци од пенлив чад и прашина
во вртлог од неоткриени страсти
го исполнувам просторот со молк
што ги крши сите звонливи кафези
на бесконечниот лет на духот.

ШУПЛИВО

Шупливо ми е во душата
Додека се укаш пустинику
На душа испустена
Злогордо болсната чепорошка
ме шибна во зборот
непендек искамчен
од лишки кусоопашести
од рапави жулнувања
на окото зазорливо.

НАМЕТКА

Облечи ја наметката од пајажина од графити
Напиши – во почетокот беше зборот
И зборот беше во телото и би светлина
Од хаосот во мозочните клетки
Кој има храброст од џебовите на наметката
Да ги извлече сите бои на стравот?
Маркерот повлекува бесконечни линии
Ситни и срамежливи извичници
Во ритамот на срцебиежот на дланките
Испотен поглед шара низ графиконот на белината
Бесконечен копнеж на двете грлици
Кои маневрираат под плафонот на темнината.

ВРАТА

На врата од напуштена кука
Децата на улиците што повеќе ги нема
Ги читаат графитите со нов код
Напуштено, оставено запустено трње на суетата
Вратата во лежечка положба
Ја чува темнината и студенилото
На оставеното и изгубено време
Неповрат.

СКИЦА ОД ЈУНГ

На долга низа
Како обид за летање
Нанижани сите варијации
На телото на небиднината

Ситен мал бел отпечаток
 Како врзоп од страсти
 Клукаат, лелекаат, липаат, лебдат
 Децата на новото време
 Заробени во матрицата
 На стравот од летање
 Удираат по типките од тастатурите
 На закотвените соништа.
 Разбудете го детето во себе
 Барам деца со свежина на лаванда
 Во низата растегната на сидот на обидите
 Мали ситни прозорчиња тракаат
 Како тркалата на стар велосипед
 Отворете ги очите – врискам во полутемнина
 На денот што сите нè одминува.

КОНЦЕРТ

Два тона –
 продолжителни,
 остри
 и нежни
 летаат во просторот под куполата...
 Заробено
 во геометриски пасажи
 пулсира срцето
 во ритамот
 во ведрината на зракот
 на мелодиското блаженство.

ХИПЕРСЕНЗИТИВНОСТ

I. Збор

Се тркала
 Таа грутка од гола вода.

Го буди
 Заспаното свере
 Во аголот на молкот

Плиска
 Тој потисок од страсти
 Разуларена стија
 На забранети песочишта

II. Оган

Редам
Суво лисје
Сува душа
Сушно поле

Спотнувам
Со голи прсти
Плускавици
Прегори
Параспурии

Од разбудената ноќ
Вивнува
Стебленце
Кревка мисла
Во лов
По ветрогони

III. Пепел

Кога ќе прекрши
За еден чекрек
Искрата

Ќе нажежи
Ќе заболсне
Ќе стивне жарот

Бурата
Ќе се преполови
Ќе се удави
Во горчината

Во огништето
Ќе тлее појасмо

Не го жали
Што пеплоса
Туку што вдена конец
На наврапита мисла.

Никола Илијовски – Nikola Ilijovski

УДК 821.163.3-1

ЛЕБ И ВИНО

Во тишината на ноќта
 Паѓа снегот на моето детство.
 Сега е доволно само да се молчи
 За да се спознае студениот вкус на времето.
 Во тишината на уличната сијалица
 Се враќаат сите заборавени сеќавања
 Сега сета вистина плови во одлежаните црвени вина
 И ни треба само солен леб за добар нов почеток.
 Во тишината на куќните прагови
 Брза првиот здив на зимата
 Што ни носи нови вистини.

...

Една залутана мравка
 што бега пред овој студ
 случајно наоѓа падната трошка леб
 Без мака, без труд.
 Една ситна винска мушичка –
Drosophila melanogaster
 Речиси невидлива сета
 Околу виното почнува да расте.

...

Колку овој поглед во очите ќе ни тежи
 Пред овој солен леб и црвено вино,
 во ноќта, по заморот снег, снег, снег
 Пред ново опивање со вино и леб.

МЕДИТАЦИИ ПОД СЕНКА

1.

Да се избега
 под окото на Сонцето
 во длабоката сенка на осамата.

До куќата на ветрот
 се гласи студена река.

Нема долги патишта
 во освојувањето на тишината.

Да се оди
Високо, високо, високо
од кај што Сонцето
создава илузии над градот.

Таму дрвата се секаваат
на заборавените племиња
кои како нас делеле ист копнеж по сенка и тишина.

2.

Да се избега
Под окото на Сонцето
во одразот на сите борови мириси.

До куќата на ветрот
се гласат стари желби.

Нема кратки патишта
во освојувањето на среќата.

Да се диши
Длабоко, длабоко, длабоко
од кај што се создава
нова глад и нова жед по бескрај.

Таму старите извори
студенеат исто од памтивек
додека градот согорува
во долгите денови на летото.

Елизабета Јончиќ – Elizabeta Jonchikj

УДК 821.163.3-1

УБОД

Оваа песна кротка и студена е
Во стихот стишна и тесна
Во ритамот тивка радикална цезура
Во ментален оклоп склупчена е

Оваа песна предизвик е
Да се протгне светлината низ иглен врв

Да се залечи убодот
зашто
мракот се ткае во глумата ноќ
утката ја пее ноќната песна
Душата лунса во девет проекции

Да се залечи убодот

Под кожата врие тежината
Во кожата мрзне тишината
над кожата
вцрвенет јадеж
се тркала под жедта на ноктите
што си играат чешел

Да се залечи убодот
На мислата подгрлница
на десната подлактица
на левата подградница
Што нарасна,
како сув квасец во топло млеко
во оток што притиска и боли.

ЈАС ТИ ВЕЛАМ „НЕ!“, А ТИ, КАКО САКАШ

Таа,
мудро и тивко изрече
таму
сред бучавата... во тишината...
одбивање и отстапување истовремено

На масата

преполна испразнети мускатни темјаники
во прозирните стаклени усни на полуотворените лалиња
се бакнуваа копнежот и гревот

Нежно, ранливо, откриено
во кажаното и премолченото
сред бучавата... во тишината
на масата – живот
се распна врела солза

помеѓу „не“ и „како сакаш“
сунеше тивката песна
од разладеното бело грозје
со вкус на јаболко и бозел

силна несинхронизирана терца
се мешаше во мислите
и зборуваше со јазикот на неизговореното

Јас ти велама „не!“, а ти, како сакаш...

Дојде тивко...
Се провлече низ дамарите
запеа низ дробовите
Ги расече воздишките...
Дојде тивко...
Никна врз кожата
ја исплете мрежата
ме извади од водата
Дојде тивко
ме испи со наслада
ме изнемошти
духот ми го открадна
секогаш да биде со тебе
во новото созвездие
во украденото време
на новиот Потоп
Уште еднаш, те сакам ли?
Дојде тивко,
Грабнидуша...
Дојде и заведува...

Силвана Нешковска – Silvana Neshkovska

УДК 821.163.3-1

ГЛУТНИЦА

Аздисани мисли
фатени
во обид за бегство
од сопствената кожа.

Заплеткани во пајажина
од ментални јазли
ко издишани гуми на врел асфалт
насред летна жега
немаат што да кажат
во своја одбрана
дур органите на прогонот
им ги читаат нивните права
само хистерично се смееат
а од устата им тече пена
бела ко бесно езерско бранче
што упорно главечки удира во брегот.

Глутница
огрешени мисли
осудени на доживотна робија
во мрестилиштата на пастрмките –
да се множат
под казна.

КЛОКОТАТ КАЗАНИ

Во кои врие
нов поредок
им додават зачини
и ретки билки
што вуреат
по стреата на ситни интереси
да го обогатат вкусот
што час поскоро
треба да го отруе светот
што го знаеме.

ВОЕНИ КРИЦИ

Ги запоседнуваат
касарните на свеста
р'тите од семето
на црното злато
малигно ги злоставуваат
порите на потсвеста
под закана
дека ќе уринираат
збогатен ураниум
на сред урбаниот универзум.

Михајло Свидерски – Mihajlo Sviderski

УДК 821.163.3-1

БЕССОН

Направи
и ново небо и нова земја
а ниту сон те фати
ниту дремка
и направи и човек и бездна
ниту умор те фати
ниту дремка.

ЧУДА

Понекогаш ја кревам планината
и ја фрлам в море
друг пат од неа не можам да подигнам
ниту едно камче

Има денови кога
одам по водата
има и такви кога
мислата ќе ме прелаже и
ќе потонам

и од солзна капка
може да се удавам.

Мирјана Стојановска – Mirjana Stojanovska

УДК 821.163.3-1

СТЕРНАТА – КОД НА КОНЕСКИ

„Ја затнав Стерната со бубак,
со партали,
со песочиште,
со чакалиште, со камења, со карпи
што ги натрупаа на дувлото
да крепат“.

Ја затнав Стерната во себе
и чекав, чекав...
Стерната беше силата во мене
што растеше со мојата љубов
да напишам песна, да напишам стих,
да направам правопис
и цела низа на лирски закони
кои ќе овозможат
нашиот јазик, македонски стамен,
и во иднина да се пее,
да се точи во рујни вина,
во дела со вредност
што ќе патуваат низ светот
и ќе ја раскажуваат нашата револуција,
нашата историја, нашата вистина
за постоењето,
за простумењето низ вековите,
за убавината на македонскиот бит
што како сафир свети на дувлото
од Денот.

Ја затнав Стерната со бубак
во моите гради,
ја држев да не прескокне преку мене,
да не нè повлече долу, во долот, во гревот...

Не беше тоа лесен пат.
Напротив.
Долг и студен строј
на издолжени лица во хиероглифи
кои упорно тумачеа емоции и вистини
сродни на нивната беда.

Сега децата во себе нека го носат

Кодот на нашиот јазик
и нека се пеат безброј песни
за радоста,
за животот,
за вечноста.

Нашиот БЛАЖЕн збор,
нашиот јазик, нашиот код,
како иКОНа нека свети
за идните генерации,
за век!!!

7.6.2026 година,
На Денот на Македонскиот правопис

Габриела Стојаноска – Gabriela Stojanoska

УДК 821.163.3-1

ГРАНИЧНИЦИ

Омилена игра
 ова врело лето
 на ќерка ми и на другарка ѝ од Скопје
 дојдена во маалото на татко ѝ на ќерка ми
 недалеку одовде
 е правење обележувачи –

граничници ги викаат тие –

за помнење
 до која страна на книгата си дошол

Ги продаваат евтино,
 за десет денари,
 и се радуваат на заработените триж повеќе.

Не им кажувам
 и покрај прекрасните бои
 и различните пепито шари
 и мотивирачките пораки за читање
 и Могилата, Марковите Кули и другите обележја на Прилеп
 и македонското знаме, и навивачките бајраци
 и ситниците за луѓе со различни афинитети,
 мнозината ги купуваат
 повеќе од сомилост
 кон детството што сака нешто да створи
 отколку заради намената.

Денес дојдоа,
 покрај сосе кутијата, боите, четките и хартијата
 и со една ножица во рацете на другарката
 која ми запна в очи
 сфатив
 ќерка ми претрчала да ја земе од куката на татко ѝ.

Цело попладне сечеа,
 боеја,
 смислија „Читај и биди среќен!“
 „Бележи љубов“
 „Направи пауза за среќа!“...
 и само што излегоа да продаваат по улички.

Расфаќам по нив
и
го гледам на кревет в дневна
лежи заборавен
минатиот живот
со две раширени остри сечила.

ПРЕОСЕТЛИВА

Ти си преосетлива,

ти велат,

не е како што искажуваш
Ти само си замислуваш
сенешта измислуваш.
Галиба нешто ти е изместено
и треба да се наштелува
да се вратиш на фабричко подесување
за да бидеш како нив

оперирана од поткожни ѕвезди, месечинки, виножита
од планински венци, набуен ситнеж,
блескав грмеж, крвава лава,
јулска лад и миризлива игловина,
исцелена симпатички и парасимпатички
од термални води, гејзери и понорници
меѓу две линии на дланка
и во стапка на познат чекор или прекор
одвоена од увиди

на отрови и автоевтаназии
што испластиле карпа во бубрег
од пролапс на зборови пробудени
што се местат еден до друг
и еден врз друг без престан
ко рубикова коцка во детска рака
ко зрнца жива песок околу непливач
и,
за жал,

ти си финансиски понебезбедна од нив
за една супер микрофибер крпа
па не можеш да ја забришеш стварноста наоколу
да блесне стерилно чиста
да впиеш ненадејни локви праслики на прагот
и свои и туѓи сеќавања
прокапани низ клеточната мембрана на моментот
растечен
доследно

ко Далиевото време
сосе сите простори, сонобитија и часовници

во едно толку убаво вистинско сега,
ти си преосетлива,
за среќа!

ЕЛКИ, ЗЕЛКИ И НИЈАНСИТЕ СЕ СÈ

Како природни новогодишни елки
сме рашириле за прегратки ветки
наоколу плетки ора
в подножје дарови тајни
завиени многуслојно ко зелки
спирала мижуркави светки низ
честитка свира на бис
свезда најзгора

Крајот не бунеште
непобуна е

Ни спуштаат гранки
рамно до сувото дебло

Башка од вештачките елки
следното
Годината Нова иде

Да нè расклопат

Тоа нема да биде.

ВИНОВЕЗ

Фаќаш за најтенкото
ме изместуваш од место
не жалам потенка што не сум

Од умот се померувам
дур во свезди ти засверувам,
синдирест прстен на клепки ти бесам
меурчиња восклик запечатен

Ме вртиш, вртиш, вртиш
густа, бордо црвена,

нишкаш лево-десно
мрешкам дебеломасно

Полека со носот – ме скокоткаш
еден гриз и без нос ќе останеш

одолевам, ми треба цело твоје тело

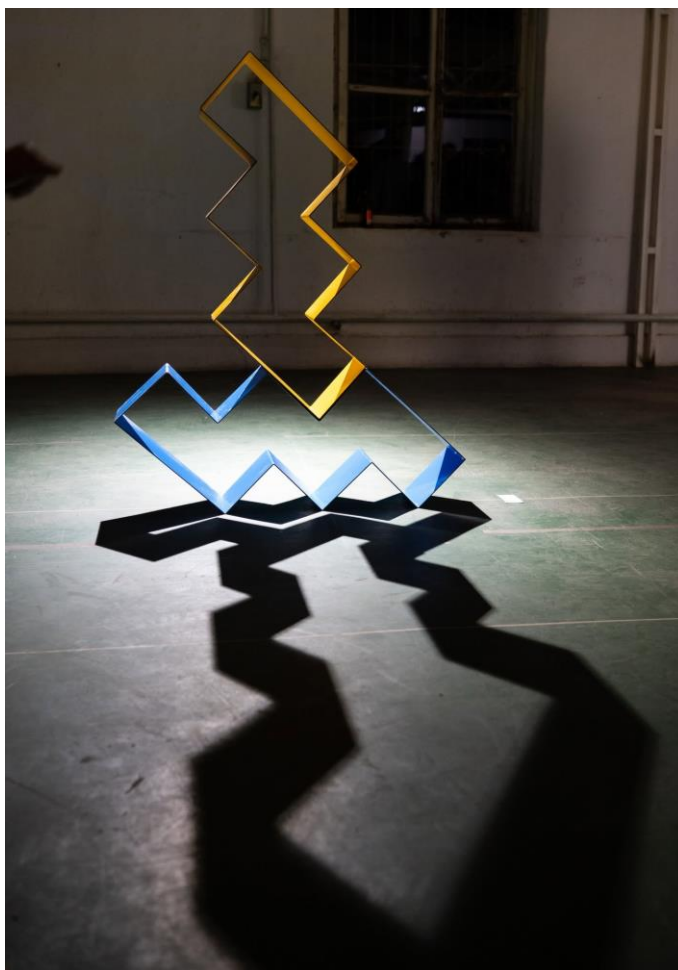
ти мислиш зрело е
дур зрно калинка и топол ветер
низ ноздри ширни ти провирам
ги наду едрата за далеку пат
котва ти фрлам во натрето
да не си помислил да излезам.

Ти би да нагаѓаш уште
Капина, дренка... Има и нешто јужно...

Има, сонот ми е беломорски
рН-вредноста идеална

Не мери ми киселини, танини
Дур' во вртлог голтка ти нежнеам јазик
и меко и тврдо непце
и вибрирачки гласни жици
пиј
до капка последна
испиј ме

Да видел Господ, да видел
ти вино налеваш
јас усни натискам
да не зинат
да не кажат
оти и чаша
и вино
и визба
и вез се сторив за тебе.

Васко Ѓоргиев – Vasko Gjorgiev
„ГромоБран“, апканиран обоен лим, 2022 – 2023
“LightningWave”, tinned colored sheet metal, 2022 – 2023
<https://www.instagram.com/va7ko83/>

ПРОЗА

Prose

Гордана Гравчева-Ивановска – Gordana Gravcheva-Ivanovska

УДК 821.163.3-32

МАСАТА ДО МЕНЕ

Во чаршијата има едно мало кафеуле што не се забележува ако не знаеш што бараш. Нема светлечки табли, гласна музика, ниту нешто што ќе те привлече наеднаш. Ако дојдеш тука, значи веќе знаеш. И јас сум тука. Секој ден. На истата маса. До прозорецот. Со моето кафе што го пијам бавно, како да го чувам за некое време што уште не е дојдено.

Не сум тука за да запознаам луѓе. Не сум тука за да разговарам. Јас сум тука да слушам. Понекогаш и да гледам. Да бидам сведок на нешто што се случува, а што е повеќе од зборови. Понекогаш се случува само едно „добар ден“ или едно кимнување. Понекогаш, тоа „добар ден“ или кимнување кријат цела приказна, цел живот, цели емоции што не се кажуваат гласно.

До мене секогаш седи некој друг – не мора да го знам, не мора да го сакам, но во нивните зборови, во начинот на кој го држат кафето или цигарата, се крие нешто што ме враќа на мои спомени. Некои разговори ми одекнуваат како да сум ги водела некогаш. Некои зборови ми покажуваат дека луѓето се исти, само дека годините го менуваат обликот на таа иста љубов, болка или радост.

Некои маси се тивки, други се исполнети со смеа, расправи или шепотења што ќе исчезнат пред да се заврши кафето. Понекогаш тоа се разговори за љубов, понекогаш за семејство, понекогаш за едноставни нешта, како пазарување. Но секогаш има нешто што ќе ме натера да заставам малку подолго, да го почувствувам моментот, да го оставам да се запечати во споменот.

Јас не сум дел од тие приказни. Или можеби сум. Можеби сум во секој возрасен што некогаш го испил своето прво кафе па се осмелил да рече нешто што не смее да се заборави. Можеби сум во секоја младост што се обидува да покаже љубов без зборови, да направи гест што ќе се памети долго.

Масата до мене е прозорец. Во неа гледам човечки судбини, мали радости и тажни тивки загуби. Понекогаш ми се чини дека времето тука е побавно, како да се прави простор за секој што доаѓа. За секој што зборува, за секој што молчи.

Секоја шолја кафе, секое недојадено парче торта, секоја цигара – мал знак на нешто што се случува надвор од мојата контрола, но доволно блиску за да го почувствувам.

И така, секој ден доаѓа некој нов. Секој ден, истата маса носи нова приказна. А јас седам тука. Сама. По избор. И слушам. И гледам. И се сеќавам.

Ова е местото каде што луѓето се обидуваат да љубат, да се преправаат, да се скараат или да се согласат. Но во таа тивка магија на секојдневието, учам нешто малку повеќе за тоа што значи љубовта – дека таа понекогаш бара само едноставен гест, мало внимание, присуство. И дека луѓето се подготвени на сè за таа љубов, без да зборуваат премногу.

Ова е мојата маса. Мојот прозорец. Мојата тивка училница за животи што минуваат. И тука, помеѓу парчиња торта и парчиња разговор, јас сум дел од нешто што не можам да именувам, ама го чувствувам секој ден.

1.

Вратата тивко се затвори зад мене кога влегов.

Луѓето што доаѓаат таму веќе знаат зошто се тука.

Седам секој ден на истата маса. До прозорецот, од каде што можам да го набљудувам светот надвор, ама и да не бидам видена премногу.

Кафето го пијам бавно. Секогаш сама. Ама не од осаменост – туку од избор.

Самотијата овде има поинаков вкус. Празнината е полна со нешто што не можеш веднаш да го именувааш.

Келнерот не ме прашува ништо. Само ќе кимне, и по неколку минути, филцанот е пред мене. Токму онаков каков што треба.

И секој ден, речиси во исто време, некој ќе седне на масата до мене.

Никогаш не се исти луѓе.

А сепак – секогаш се.

2.

Улицата беше тивка кога седнав на моето место.

Денес беа две девојки. Седеа блиску, како да сакаат да задржат нешто меѓу нив.

„Му реков дека не можам вака“, рече едната.

„А можеш ли без него?“ праша другата.

Пауза.

„Не знам.“

Тоа „не знам“ звучеше поискрено од сите сигурности.

Го подигнав филцанот.

Некои прашања не бараат одговор. Само време.

3.

Кафето веќе ме чекаше кога седнав.

Двајца пријатели седнаа до мене. Барем така изгледаа на почетокот.

„Не можеш така да гледаш на работите“, рече едниот.

„А ти не можеш да се правиш дека сè е во ред“, возврати другиот.

Зборовите беа за политика. Но не само за тоа.

„Знаеш што е проблемот?“

„Кажи.“

„Што веќе не си истиот човек.“

Пауза.

„Се сменивме“, рече првиот.

„Или конечно сме тоа што сме“, одговори другиот.

Кога станаа, не се ракуваа. Само кимнаа.

И чудно е или пак, не – по некое време, не се толку различни мислењата, колку што ние повеќе не звучиме исто во нив.

4.

Прозорецот денес пропушташе повеќе светло од вообичаено.

Две девојки. Брза смеа.

„Овој мојов ми купи цвеќе без причина.“

„Мојот ме однесе на викенд.“
 Се надоврзуваа. Се натпреваруваа.
 „Среќна си?“
 Пауза.
 „Секако.“
 Тоа „секако“ траеше предолго.
 Го спуштив филџанот.
 Некои приказни живеат само додека се кажуваат.

5.

Денес дојдов малку порано од вообичаено.
 До мене седна млад пар. Тој пушеше една цигара по друга. Таа имаше кафе и парче торта.
 „Каде ќе ја ставиме масата?“ праша таа.
 „Каде сакаш.“
 „Не можам сама да одлучувам.“
 Тој се насмевна.
 „Ќе се навикнеме.“
 Таа кимна.
 Го оттурнав филџанот малку.
 Љубовта понекогаш почнува како договор за мали нешта – и завршува како навика без која не можеш.

6.

Надвор поминуваа луѓе што не знаеја дека некој ги гледа.
 Двајца седнаа набрзина.
 „Имаш пет минути?“
 „Имам десет.“
 „Секогаш имаш десет.“
 Тој се насмевна.
 „Не е до времето.“
 „Туку?“
 „До тоа како го делиме.“
 Пауза.
 Го подигнав филџанот.
 Времето ретко недостасува – недостасува начинот на кој го даваме.

7.

Воздухот мирисаше на свежо кафе и нешто познато.
 Татко со својот мал син седнаа до мене.
 „Седи мирен“, рече таткото.
 „Не можам“, рече детето.
 Таткото се насмевна.
 „И јас бев таков.“
 „А сега?“
 Пауза.
 „Сега се обидувам да не заборавам.“

Го оттурнав филцанот.
Зрелоста расте во способноста секојдневното да го доживуваш како чудо.

8.

Масата ме чекаше, како да не сум ни заминала.
Две жени седеа тивко.
„Добро си?“
„Да.“
„Не изгледаш така.“
Пауза.
„Не мора секогаш да изгледам како што сум.“
Раката на едната ја допре другата.
Го испив кафето.
Понекогаш доволно е некој да те види – без да објаснуваш.

9.

Прозорецот ја задржуваше вревата надвор, како да ја филтрира.
Три студентки.
„Професорот пак го смени рокот.“
„Барем е фер.“
„Фер? Само знае да нè збуну.“
Смеа.
„Мислите ли дека научивме нешто?“
Пауза.
„Најважното – дека не е сè во книгите.“
Го подигнав филцанот.
Знаењето почнува таму каде што престанува да биде само лекција.

10.

Денот почна како и секој друг, без најава дека ќе остави трага.
Масата до мене беше празна.
Никој не седна.
Никој не зборуваше.
Само кафето пред мене.
И тишината во кафулето на мојот сокак.
Го подигнав филцанот.
Не секој ден остава разговор.
Некои оставаат тишина.
А тишината знае да каже повеќе од сите приказни што сум ги слушнала.
Сама.
По избор.
И тоа беше доволно.

Денот се собира во тишина, како светлина што полека се повлекува од прозорецот. Седам на истата маса. Филцанот е пред мене – топол, горчлив, доволно траен за да не брза никаде.

Надвор, животот продолжува да постои без мене, како што отсекогаш постоел. Луѓето минуваат, секој со својата невидлива тежина, секој со нешто што не се кажува гласно.

Масата до мене е празна.

И не е.

Во неа се задржани сите разговори што некогаш поминале низ овој мал простор – прекинати реченици, тивки признавања, смешни недоразбирања, и оние кратки, речиси незабележливи моменти кога некој се открил повеќе отколку што имал намера.

Сега знам дека тие разговори никогаш не биле случајни.

Луѓето не седнуваат едни до други без причина, дури ни кога мислат дека е така.

Секој доаѓа со својата приказна, но заминува со нешто што не го донел. Понекогаш тоа е мисла. Понекогаш сомнеж. Понекогаш тивко олеснување што некој, макар и непознат, бил доволно блиску за да го сподели просторот на истото време.

Го подигнувам филџанот. Горчината е иста. Но вкусот не е.

Можеби затоа што веќе не пијам само кафе. Пијам од сè што сум слушнала, од сè што сум премолчела, од сè што сум препознала без да го именувам.

Сфатив нешто едноставно, но тешко за задржување: човекот никогаш не е само она што го кажува.

Тој е и она што го премолчува, и она што не успева да го каже, и она што некој друг ќе го разбере наместо него.

Затоа оваа маса никогаш не е навистина празна. Таа е место каде што човечноста накратко застанува, се открива во фрагменти, и потоа продолжува понатаму – малку променета, дури и кога никој не го забележува тоа.

Утре ќе дојде некој друг. Ќе седне. Ќе каже нешто што ќе звучи обично. А јас ќе слушам.

Знам дека тие секогаш се тука, во наједноставните зборови, во најкратките паузи, во погледите што не се задржуваат доволно долго.

Седам. Сама. По избор.

Но веќе не размислувам за самотијата како празнина. Луѓето, дури и кога заминуваат, во просторот оставаат нешто што не исчезнува.

И можеби токму тоа е она што останува – зборовите? Лицата? Или?

Само тивката, речиси незабележлива врска што се создава меѓу оние што никогаш навистина не се запознале.

Го оставам филџанот.

И за миг, сè е точно таму каде што треба да биде – и сè е така како што треба да биде.

Петре Димовски – Petre Dimovski

УДК 821.163.3-32

СРЕДБА СО ДЕТСТВОТО

„Сакам да останам во Битола. Во овој убав град. И тука да го продолжам животот!“

„Дали тоа е твоја искрена желба, војководителу на победниците?“

„Да, голема е тоа моја желба, мој цару!“

Султанот Мурат Втори е изненаден од барањето на генералот, а уште повеќе од неговата неменлива одлука. Сепак го праша, да нема сомнеж во пројавена заблуда. Генералот на полпат сака да го заврши патувањето, наместо да пристигне таму кон Константинопол, каде сите мисли кај другите водат.

„Дали добро си размислил за тоа и дали нема да се предомислиш, да се покаеш и да останеш незадоволен за решението? Не ти е ли тоа избрзан избор? Ќе опстоиш ли на предизвикот да го затвориш на полпат твоето напредување, затворајќи ја иднината?“

„Со длабока свест го приграбувам тоа, султану!“

„Нема да ти попречувам во желбата, генералу! Штом е твоја одлука, ќе биде и моја дозвола!“

И, султанот му предаде на Сунгур Чауш-бег дозвола да се настани во Битола и тука, со милоста божја, да го продолжи својот живот.

А Битола е и убав, и богат град. Поминал низ Битола трговецот од Италија, Јакопо ди Промонторио ди Кампис, и во неговото дело “Governe et Entrate dell’ Gran Turco” што произлезе од тоа патување, наведува дека Манастир е санџак познат по своето богатство, и го зазема првото место, како најбогат, меѓу седумнаесетте постоечки области на покраината Румелија. Најбогат во Румелија.

Три дена Сунгур Чауш-бег е во сон. Со три ноќи. Низ сето тоа време ја бара трагата што го води низ времето и просторот, што останала тука кога тој заминал. И ја следи таа трага. Ја следи и ја препознава. И му го отвора својот простор за да ја спои со сегашноста во едно и да ја следи натаму низ времето.

Најпрво го запозна овде светот.

Потоа тргна во акција.

Се сеќава.

Сега тука е урнатица, а тогаш беше црквата која сè уште се држеше на потпорните сидови. Од црква била претворена во џамија, Ески џамија, распадна, еве, и таа.

Тогаш, во тоа друго време тука, сега првпат се сретна во мислата со мајка му, зашто од таа сенка на мислата сирна крајчето од споменот во кое го доведува мајка му кон тие нелегнати урнатини, накривено сè уште исправени да може да се пријде меѓу нив и да се влезе внатре во црквата. И тука првпат се сретна со Бог.

Сега генералот Сунгур Чауш-бег му припаѓа на друга вера. Но верата е во Бог и тој е единствен севишен. Тука и ќе му пристапи на Бог, каде се пресретна првпат со него.

И одлуката беше донесена.

Староседелците, кои се со христијанска вера таму, од десната страна на реката, на десниот брег имаат црква од каде општат со Бог. Новодојденците,

муслимани, ниту на оваа ниту на таа страна немаат свој храм. Треба да им се изгради храм во кој ќе се пресретнат со Бог.

На балканските простори почнаа да се градат џамии. А во Битола сè уште нема џамија. Тој ќе ја изгради првата џамија во Битола. За Бог да биде поблиску до луѓето и луѓето да бидат поблиску до Бога. Тие во новата колонија дојдоа заедно со Бог, но немаат од каде да општат со него.

Годината е илјада четиристотини триесет и четвртата.

Почнаа да пристигнуваат и материјалите за градба.

Генералот донесе мајстори.

А за градбата се користи и материјалот од разурнатите градби кога се случил уривање при заземањето на Битола. Во оној освојувачки поход на османлиската војска кога, во нападот на градот војската се пресретнала со силен отпор, со голема одбрана. А за да го казни за отпорот кога го освоил, го разурнал градот. Тврдината, манастирот, големите градби беа разурнати и материјалот од нив сега се разнесува на местата за новите градби. Од тој материјал и за џамијата што ќе ја гради Сунгур Чауш-бег се носи материјал и од разурнатата тврдина.

Градбата, со веќе обезбеден материјал од урнатините брзо се гради.

И Сунгур Чауш-бег ја изгради џамијата.

Таа е првата џамија во Битола.

Муслиманите и христијаните имаат различна вера при приодот кон Бог. Во мислата на Сунгур Чауш-бег му е, не верата да создава спротивставување, туку да создава хармонија меѓу едните и другите и со милоста божја да си го олеснуваат патот низ животот. Доблесно е меѓусебното помагање. А на тие што си помагаат им помага и Бог. Зашто сите се негови чеда и Бог за сите подеднакво се грижи.

Генералот во прошетка е кај Делишахин мост, над мостот кај својата воденица, да види како одат работите во живо. Се слуша шумот од работата, потчукнувањето и триежот на големите колца од камења кои, подземајќи го во својата тежина житото меѓу себе, го тријат и го претвораат во брашно што ги полни вреќите.

Задоволен е генералот од работата на воденицата. Наслегнува крај реката Драгор кога таму, под сенките на чинарот, виде како раздвижено се насобираат група луѓе. Тој им пријде во друштвото. А забележа на земјата испружена жена, женичка, припиена кон тлото, изгубена во својата омршавеност.

„Во одот жената падна како покосена“, очевидец му кажува на генералот што се случува тука, каде што се збираат.

„Ја издадоа силите, затоа падна“, кажа друг од групата.

„Слаба е, нема сили“, дополни трет.

„Слаба е!“ генералот пријде и ја погледна од поблиску. Потоа им рече на двајца да ја подигнат и да ја внесат во просторијата на воденицата.

Таму се врати и тој.

„Имате ли тука нешто топла храна?“ праша генералот кај воденичарите.

„Ќе стоплиме!“

Веднаш се растрчаа присутните во воденицата и супата е многу брзо подготвена. За тоа време жената е вратена во животот и надигната. И на брзанка ја сркна и супата и се созеде да може да се подигне на нозе.

Се виде, тоа го забележаа присутните, генералот пројави интерес да ѝ помогне на жената.

Потоа ја праша зошто е толку слаба.

Но одговорот се подразбира и без да го дочекува. Ја праша за името.

„Јовка!“ му кажа жената.

„Јовка!“ изусти како во шепот генералот и се врати во некое длабоко време, без да му го досега насетно дното во концентрираната мисла.

Тоа е само шум на времето.

Сега жената е на нозе и повторно го прифати одот, што пред извесно време го изгубила поради немоќ на телото да извлекува сили.

Генералот замина кон својот пат.

Од далеку окоото ја дофаќа џамијата. Минарето надвишува над сите градби.

Генералот оди кон таму.

Со изградбата на џамијата, во просторот околу животот се раздвижи.

А потребата се прошири.

„Изградивте и управни згради, тоа е добро“, му рече познаник, кој го пресретна. „Тоа е многу добро!“ повтори познаникот.

Во разговорот се приклучи трет.

„Треба да се изградат и дуќани, Сунгур Чауш-бег! Таму каде што е движењето на луѓето треба да има и дуќани за да ги задоволуваат нивните потреби. Битола нема дуќани, а треба да има.“

„Ќе изградиме и дуќани!“ е подготвен Сунгур Чауш-бег на зборот, „но во мојата мисла сега е градба на ан.“ Се отвора во размислата. „Каравани патуваат кон Солун, кон Цариград, и од таму наваму, и караванците треба да имаат сигурно и спокојно место за отседнување, каде ќе најдат одмор и мир и ќе ги размислат следните средби и размени на стоките. Тоа ја држи мојата мисла.“

Но мислата на генералот е задржана и на одминатото време, ама тоа е затворено и не може да се влезе во него. Прави обиди, но тие остануваа залудни. А мислата му натежнува и го измачува.

И го чу еднаш чуеното. Името на жената. Јовка.

Но зошто се задржа на тоа име? Слушал многу и христијански имиња. Ниту за едно не може да каже дека му е познато. Ниту за овоа. Но, сепак, тоа му ја држи мислата и не му ја ослободува. Не може да се оддалечи од тоа име, иако не може да пријде ниту блиско до него. Растојанието останува исто, но шумот на мислата се продолжува.

Набргу Сунгур Чауш-бег го формира вакафот, кој потоа достигна приходи од 28 960 акчиња.

А покрај џамијата започнаа градби и на медреса, мектеб и имарет.

Мислата се бори со генералот. И генералот се бори со мислата. Насетува тајна и го бара клучот да ја отвори. Но ниту еден клуч не фаќа на неа.

Дали некогаш го чул тоа име?

Ако го чул, каде, од кого и за кого?

Но времето нафрлало толку пластови над спомените што тие снажно натискаат и не даваат ниту најмал продор да стигне до нив.

Има чувство како нешто да имал во главата, а тоа е истиснато од таму и не може да се отвори времето.

А никогаш не побарал да го врати.

Зошто сега тоа толку натиска?

Името на жената не го пресретна, но ја пресретна жената. Ја препозна, а таа веќе го познава, зашто тој тука е еден и никој не може да го заборави генералот кој ја напушти војската и се оддаде на градби тука во Битола, каде намина. А Битола, ете, не му дозволи да ја одмине, туку го зароби. Убавината на градот го зароби. Секој го има одговорот во себе за неговото останување овде.

Неочекувано и за себе, и без да ја праша дали и што работи жената Јовка, ѝ понуди да му биде во слуга негова.

Жената е изненадена од понудата и го препраша да си потврди дали навистина добро чула.

„Да бидеш слугинка во мојот дом! Тоа е мојот збор и моето побарување.“

Жената неочекувано го прегрна, потоа веднаш се оттргна преплашено и смајано дека направила нешто непростливо лошо за што може да се очекува прекор и тешка казна по неа.

Но генералот остана смирено пристапен, очекувајќи го нејзиниот одговор.

Жената сега е повеќе збунета што од него нема негативна реакција и заборави да го даде одговорот, па генералот мора да го повтори прашањето за да го добие тоа што го очекува.

„Да бидам слугинка во вашиот дом!“ тоа не е прашање, туку одговор што генералот веднаш го разбра.

И ѝ нареди на придружбата, кога жената ќе биде подготвена, да ја донесе во неговиот дом.

Кога ја доведоа, генералот ѝ направи прием. Ја повика да му се придружи на чај.

Изненадувањето кај жената е големо. Ниту на сон не би очекувала генералот да ја покани на чај. Но, изненадувањето е и кај генералот, затоа што до сега истото тоа не му се случило, жена од нискиот ред да повика да му се придружи на чај.

Генералот следи некоја своја мисла, иако таа е сосема нејасна и матна.

„Се викаш Јовка?“ Генералот ја праша за името, иако знае дека веќе ја прашал и сега ѝ го знае.

„Јовка!“ одговори Јовка.

Потоа настана молк.

И трае извесно време.

Дали и двајцата во исто време настојуваат да влезат во непознатото?

Пред нив не се отвора ништо.

Разговорот почна вообичаено.

Јовка кажа дека живее сама. Дека никого свој близок нема. Ги прекинува во разговорот зборовите, како да се плаши да ги изговара да не западне во некаква неволја, во некоја погрешка што ќе го налути генералот.

А генералот, чувствувајќи колку таа е изгубена и во страв, најде за потреба да ја охрабри во разговорот, да ѝ внесе слобода и сигурност, па затоа почна да ѝ ја објаснува работата што треба кај него да ја извршува. А ѝ кажа и дека изборот дошол за неа затоа што тие еднаш се пресретнаа и веќе го имаат своето познатство.

Сега Јовка се насмевна, тие зборови очигледно повлијаеја кај неа да прифати дека повикана е за добро, не за присила и казна.

„Па така, останав сама...“

Јовка се врати на претходниот разговор, затоа што нема никаква мисла за што да разговара со генералот. А не чини ниту да молчи. Ќе помисли тој дека таа е некоја темерутка.

„Сама...“ генералот се задржа на некоја недоискажана мисла. Потоа ја праша: „Веројатно не си отсекогаш сама?“

„А, имав родители. И брат. Починаа.“

„Починаа. Животот е таков! Мора да го продолжиш натаму!“

„Мора!“ кажа Јовка, како да кажува некоја своја вина.

„И немаш никој свој близок!“

„Немам. Малото братче ми го одзела војската пред јас да се родам. Било многу мало кога го одвеле, јас не го видов никогаш. За спомен, мене ми го дадоа неговото име. Никој повеќе не го виде Јовко.“

„Јовкооо!“ продре од длабочината на времето и генералот се тргна како во подготвеност да се одзвие.

И се заврти назад.

Тогаш се заврти назад и се отвори времето. Од затворената темнина исплива ликот на мајката, облеан во солзи и притисната во стегнат грч.

Тоа е последната слика што ја понел, а што ја заробил во заборавот.

Јовка ја натажи споменот и ликот ѝ се прелеа со солзи. Ја подигна раката да ги збрише. Но раката генералот ѝ ја дофати и ја попречи да ја подигне. Тој гледаше во нејзините очи и се обнови последната слика што ја понел со ликот на мајка си, а била затворена во непробоен оклоп на времето.

Јовка, изненадена од гестот на генералот, кој ѝ ја дофати и ѝ ја сопре раката да ја подигне, погледна во неговите очи.

И очите на генералот беа исполнети со солзи кои му прелеваа по лицето. Тоа силно ја збунува. И ја преплаши, немајќи насет што се случува, а тревожно се тргна, стравувајќи на своја непростлива грешка.

„Јас сум Јовко!“

Гром ли таков трештува и стреслив татнеж создава?! Сè се затресе во Јовка. И не може да ги оттргне очите од генералот. Пред неа се отвора времето. И мигновено прелетуваат некои ликови низ нејзиниот свет. Недофатни, матни, но насетливо препознатливи што ја отвораат мислата и натискаат на неа.

Нејзината рака сè уште е во раката на генералот. На Јовко! И Јовка со својата слободна рака ја преграби неговата.

Ликовите им треперат низ мрежата од солзи.

Се подигнаа.

Се прегрнаа.

Тогаш проби гласот на плачот.

Го отворија, го ослободија, го пуштија да ја исплакне сета нивна тежина и да ја исполни сета нивна љубов.

Златко Жоглев – Zlatko Zhoglev

УДК 821.163.3-32

КОГА ЛЉУБОВТА ПОВТОРНО ЌЕ ТЕ НАЈДЕ

1. Паѓањето

Станка лежеше на креветот како сенка од самата себе. Телото ѝ беше тешко, како да беше наполнето со камења. Рацете ѝ трепереа, а нозете едвај ја држеа кога ќе се обидеше да стане. Но најтешко беше она внатре – празнината што ја јадеше како бездна.

„Не... не може ова да е вистина...“ шепотеше низ солзи. „Не може Душко да си замине така – како да не сме ништо.“

Секоја вечер плачеше тивко, за да не ги разбуди двете ќерки. Но тие слушаа. Децата секогаш слушаат. И секогаш чувствуваат.

Една вечер, постарата ќерка, со очи полни страв, ѝ рече:

– Мамо... дали ние направивме нешто? Зошто тато не нè сака повеќе?

Станка се скрши. Солзите ѝ паднаа врз косичката на детето.

– Не, душо... не сте виновни. Вие сте моето најубаво нешто на светот.

Но во себе мислеше: *Ако не ги сака нив... што останува за мене?*

Самодовербата ѝ беше падната до земја. Се гледаше како жена со „недоволно образование“, „недоволно интересна“, „недоволно вредна“. Душко, човекот што го сакаше од младоста, ја остави како да е стара облека. И тоа за жена што едвај ја познаваше.

Браката ѝ се обидуваа да ја утешат. Еден дури ѝ купи нов автомобил, само да ѝ ја врати насмевката. Но ништо не помагаше. Во најтемните моменти, Станка дури помислуваше да крене рака на себе.

Но не го направи тоа. Некој глас во неа – можеби мајчинскиот, можеби божјиот – ѝ шепна дека мора да издржи.

2. Животот пред да се распадне

Станка беше најмалото дете во семејството, единствената ќерка меѓу тројца браќа. Растеше заштитена, сакана, чувана. Кога се омажи за Душко, сите го прифатија како свој. Дури и го зедаа со себе во Австралија, му помогнаа да се вработи, да се снајде, да купат кука.

Животот им тргна. Работеа многу, заработуваа добро, патуваа секоја година во Македонија. Таму Душко се враќаше во старото друштво, во кафаните, во навиките што ги оставил зад себе.

И токму таму ја сретна Пандора.

3. Џими и Пандора – љубов што изгледаше совршена

Џими беше висок, елегантен, со сини очи што веднаш привлекуваа внимание. Интелектуалец, човек што никогаш не работел тешка физичка работа. Животот му течеше мирно, стабилно, додека не ја сретна младата студентка по медицина – Пандора.

Таа беше амбициозна, паметна, убава. Тој галантен, внимателен, финансиски стабилен. Брзо се заљубија, се зедаа, добија три деца. Џими ги одгледуваше со

љубов, со трпение, со нежност. Пандора, пак, беше сè повеќе отсутна — прво поради факултетот, потоа поради специјализацијата.

Децата почнаа да ја гледаат како гостинка во сопствениот дом.

– *Тато, кога ќе дојде мама?* – прашуваше најмалата ќерка.

– *Скоро, душо... учи, работи...* – одговараше Џими, иако и самиот не веруваше во тоа.

Кога конечно заврши специјализацијата, Пандора веќе беше далечна. Студена. Нервозна. Како да живееше во друг свет.

4. Судбоносната средба

Во Македонија, на една вечерна дружба, Душко и Пандора се сретнаа. И како да ги удри гром. Страст, заслепеност, неразумност – сè се спои во еден момент.

– *Не можам без тебе*, ѝ рече Душко.

– *Ниту јас*, одговори таа.

И двајцата ги напуштија своите семејства. Без да погледнат назад.

Децата на Џими беа збунети, исплашени, предадени.

– *Тато, зошто мама не доаѓа?* – *Тато, дали ние не сме доволно добри?* –

Тато, дали и ти ќе не оставиш?

Џими ги гушкаташе силно.

– *Никогаш. Јас сум тука. Секогаш ќе бидам тука за вас.*

Но, ноќе, кога тие ќе заспијат, тој седеше сам во кујната и гледаше во празно. И тој беше скршен.

5. Одлуката што го смени животот

Кога Станка дозна за Пандора, прво беше гневна на жената која ѝ го одзеде мажот и ѝ ја растури фамилијата. Но, после извесно време сфати дека ако Душко не сакал да ги напушти, докторката не ќе можела ништо да направи. По извесно време ѝ се појави љубопитност, не само за тоа каква е докторката, туку уште повеќе ја заинтересира изгледот и карактерот на човекот со судбина слична на нејзината. Кој е човекот што таа го оставила? Каков е? Како живее со три деца?

Кога го виде Џими за првпат, нешто во неа се помести. Висок, достоинствен, со тага во очите, но и со некоја тивка сила.

Седнаа на кафе.

– *Значи... и тебе те остави?* – праша Станка.

– *Да. И не знам што боли повеќе – што замина или што ги остави децата.*

– *Те разбираам...* – рече таа тивко – *и мене ме боли истото.*

Разговорот течеше лесно. Како да се познаваа со години. Излегуваа неколкупати, а потоа Станка, со својата природна искреност, му рече:

– *Џими... зошто да не живееме заедно? Ти, јас... и децата. Да си помогнеме.*

Тој ја погледна долго. Во тие сини очи имаше благодарност, надеж и нешто што одамна го немаше почувствувано – мир.

– *Да. Сакам.*

Џими ја воведо во Светото писмо. Таа читаше, плачеше, се лекуваше. Душата ѝ се враќаше.

6. Новото семејство

Пет деца во една куќа. Пет различни карактери. Пет различни рани.

Но, Станка им пристапи со љубов. Со трпение. Со топлина.

– *Дојди, душо, јади нешто. – Како беше во училиште? – Ајде да ти помогнам со задачата.*

Децата на Џими ја прифатија како мајка. Не затоа што мораа – туку затоа што таа беше мајка во срцето.

Ќерките на Станка го засакаа Џими. Тој им беше стабилен, внимателен, присутен.

Во таа куќа љубовта повторно се роди.

7. Падот на Пандора и Душко

Душко, авантурист по природа, брзо се засити од Пандора. Се заљуби во трета. Пандора, кога сфати што направила, се распадна. Не можеше да го поднесе товарот на сопствените одлуки. Ја сместија во ментална институција.

Душко продолжи да талка низ животот, без корен, без мир.

8. Мирот што доаѓа по бурите

Годините поминаа. Децата пораснаа. Станаа успешни, среќни, стабилни фамилијарни луѓе. Станка и Џими останаа заедно – не затоа што мораа, туку затоа што љубовта ги избра. Еден на друг постојано си се обраќаа само со „душо“. Така беше и во деновите кога престојувавме во нивниот дом.

Станка и Џими беа и се навистина посебни луѓе. Секоја вечер, пред да заспијат, се држеа за раце и се молеа:

– *Господи, дај ѝ здравје на Пандора. – И смири го Душко, да не повредува повеќе никого.*

Тие не мразеа. Не осудуваа. Тие избраа да простат.

А кога човек ќе прости – тогаш навистина оздравува.

(Расказот е според вистинска случка. Имињата на ликовите се измислени.)

април 2026 г.
Перт, Австралија

Оливера Ќорвезироска – Olivera Kjorveziroska

УДК 821.163.3-31(082.2)

МАРИЈА ПРЕБИРЛИЕВА

– Љупчо!

– Марија, драго ми е.

Беше постар од неа 12 години, 4 месеци и 5 дена. Се запознаа на некаков настан со читање поезија во Домот на млади „25 Мај“ на кејот на Вардар. Не читаа ниту таа ниту тој, не пишуваа поезија ниту таа ниту тој, едноставно се најдоа таму во тоа време. Таа со Јулишка, сосема случајно се беа сретнале и препознале пред неколку години и повремено почнаа да се гледаат, тој – со којзнае кого, ама речиси цела вечер стоеше сам. Во маслинеста јакна и кариран шал. Дента Марија беше дипломираа и беше решена да отиде каде било само да не седи дома со мајка ѝ и татко ѝ и да планираат како ќе ја прослават дипломската, кого ќе поканат, што ќе готват...

Очите ѝ се залепија за него и не можеше никако да ги одлепи. Тој се преправаше дека не забележува, ама образите му се вцрвија како на девојче. Кога се направи турканица на излегување, беа принудени да стојат прилепени еден до друг доволно долго, за да си ги кажат имињата. Немаше место да си подадат рака, само си ги подадоа имињата едниот на другиот, со очите милувајќи ја секоја буква од нив. Иако името на Марија имаше една буква повеќе за милување, сепак таа беше онаа која ги милуваше подолго помалиот број букви во неговото име. Истата вечер малку подоцна, на долниот кат во „25 Мај“, во киното „Фросина“, додека гледаа некој ирански филм, еден до друг, си ги помилуваа и рацете. Тој нерешително, за да не забележи Јулишка, ја провре дланката под јакната што Марија ја држеше в скут. Нејзините прсти ги пречекаа неговите во цврст стисок. Си заминаа дома посебно. Таа со Јулишка, тој сам, со забрзан чекор по калдрмата накај МАНУ. Како да не се беше случило ништо меѓу нив.

Предоцна ѝ кажа дека е женет. Иако тоа го стори по само неколку заеднички излегувања, без Јулишка, се разбира, за неа беше предоцна. Ѓ беше потонал во срцето како во жив песок од каде никој никогаш не ќе може да го извлече.

МАРИЈА ЗАРА

Кога ги видов полиците оддолу-догоре на сидовите, преполни со книги, си помислив дека можеби наместо пеглање, требаше да речам книги, иако дома имав само две книги, а и да имав повеќе, во помошната просторија ќе немаше место за нив. Подвлегов малку навнатре, божем внимателно да го разгледам просторот, а всушност малку да се потсмевам. Витли немир беснееја во мене, па ненадејно ме плисна бран топлина, веројатно и црвенило, покривајќи ја бледата карпа на моите дебело напудрени образи. Го заковав погледот во полицата во висина на очите, божем да ги прочитам насловите на книгите испишани вертикално на ‘рбетниците и дополнително се изненадив уште повеќе. На целата

полица имаше десетина примероци од иста книга на чијшто ‘рбетник пишуваше „Две Мари““. Прашањето зошто има толку многу исти книги ми се дотркала до врвот на јазикот, но таман да се фрли оттаму, Славко му ја подметна меката перница на својот практичен интерес:

– Вие немате свој мебел, така? Би користеле сè вака како што е? И во огласот пишуваше, а ви кажав и по телефон, дека станот е наместен... – И имам и немам, не знам... Да разгледам, па... – булки растеа, цутеа и свенуваа на моето лице во забрзан ритам.

– Добро, разгледајте и кажете што да отстранам... Најмногу би сакал да го преземете станот каков што е, но... Ако нешто особено ви пречи, ќе го симнам во подрумот... туку... со кого би живееле овде, госпоѓо Зара? Со семејството?

– Да... Не... Можеби со децата... – Немате сопруг?

– Имам. Немам. Имам, но тој не би живеел со мене... со нас... само јас и... децата... Видов дека тоа не му се допадна на Славко, но се направив оти не го забележав лесниот грч на неговите усни. Образот му го пресече една ненадејна брчка, молсна на лицето и исчезна. Како да не беше била.

– Колку необично презиме, – промрмори некако отсутно.

Токму тогаш, моето најголемо скришно чувство се извиши спроти мене како дух. Сега веќе можев да издржам сè, сè да кажам, но и сè да истрпам и да премолчам.

– Не ми е вистинско, – реков, но Славко се направи дека не ме слушна.

МАРИЈА ДЕСПОТОВСКА СОЛЕВ

„Ако го сакаш, ќе му простиш“ е новата реченица во твојот сон што постојано го сонуваш. Понекогаш ја изговара Џејми Оливер, понекогаш Рудолф ван Вин, понекогаш Габриеле Спонза... понекогаш, ама мошне ретко, некој готвач што не го препознаваш, ама знаеш дека е познат, само не си му обрнала доволно внимание на телевизија. Цела недела по свадбата не сте излезени од станот со Влатко. Срам ви е. Од себе, од сите. Срам ви е и еден од друг, срам ви е и од родителите, од колегите, од пријателите од коњичкиот клуб, од учителот по гитара. Не зборувате ништо, не се ни погледнувате, не спиете заедно, не водите љубов, одделно нарачувате храна и одделно ја јадете: тој во спалната соба, ти на шанкот во кујната. Родителите не ви свонат, не им своните ниту вие ним, ниту никому. Горан е првиот што му праќа порака на Влатко: „Добра е, не грижи се“. Не знаеш дали и што ќе му одговори Влатко, но, ете, случајноста ти овозможува да ја прочита барем Горановата порака за долгокосата.

Некој засвони, се стрчавте двајцата кон влезната врата, ти од дневната, тој од спалната, и во мигот на кусото приближување во ходникот, стигна пораката. Телефонот светна и Влатко така „отворен“ го остави на шкафчето за чевли. Пораката беше толку куса што веројатно двајцата ја прочитаа во истиот миг кога стигна. Пред вратата немаше никој. Тој што засвонил, исчезнал пред да му се отвори. „Можеби пораката на Горан засвонила на вратата пред да му ја прати на Влатко на телефонот“, помислуваш. Но, како и да е, тоа свонење, таа порака... беа ножот со кој се пресече и се фрли мувლოსаниот молк по свадбата. Балонот на негирањето на сè што се случи пукна и вистината се распрсна низ станот како мноштво гумени парталчиња.

Животот заприлега на рутина. И понатаму не спиете заедно, ретко јадете заедно, ама излегувате, одите на работа или кој каде сака, но за спиење се враќате дома. Тој во спалната, ти во дневната. Родителите, и твоите и неговите, се однесуваат како ништо да не се случило. Не ја ни спомнуваат свадбата, ниту пак некој ги има земено фотографиите од тројцата фотографии. Најверојатно тие ги пратиле на мејл, зашто однапред беа дебело платени, но никој никогаш не им одговори.

(Извадоци од романот „Три Мари“; издавач: Арс ламина – публикации, Арс либрис, трето издание, Скопје, 2026 г., добитник на наградите: „Радиново признание“ за 2025 г., „Стале Попов“ за најдобра прозна книга објавена во 2025 г. и „Роман на годината“ за 2025 г.)

Владимир Младеновски – Vladimir Mladenovski

„Китење“, масло на платно, 2024

“Embellishment”, oil on canvas, 2024

https://www.facebook.com/vladimir.mladenovski?locale=mk_MK

ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И МЛАДИ

Children's and youth literature

Даниела Андоновска-Трајковска – Daniela Andonovska-Trajkovska

УДК 821.163.3-93-32

НЕ ЗНАЕВ ДЕКА И КОМАРЦИТЕ ОДАТ НА УЧИЛИШТЕ

Еден љубопитен комарец од далеку го гледаше огромното тело на Ева Црвенкапа и се прашуваше што може да биде тоа. Се плашеше да ѝ се приближи за да ја види од поблиску, но сепак бидејќи комарците брзо летаат, си помисли дека може да помине незабележано. Комарците се речиси невидливи во мракот поради тоа што Месечината едвај ги забележува и речиси никогаш не ги гледа како им се пикаат на топлокрвните животни во ушите или кога им цигаат крв од жилите. Токму затоа комарецот одлучи да му се приближи на топлокрвното животно што спиеше под широката крошна на дрвото. Зазуи еднаш, па уште еднаш, па уште еднаш и се истрела како стрела во далечината. Топол воздух се издигнуваше како облак околу телото на девојчето, така што комарецот мораше малку да подзастане за да се искапе во слаткиот здив на „животното“ кое го издишуваше стравот од темнината во прибежиштето на сонот. Неговото малечко телце се искачуваше високо во воздухот под дејство на топлиот воздух, а потоа привлечено од гравитацијата на сонот, но и од вдишувањето на Ева Црвенкапа се спушташе толку ниско, што можеше без никаков проблем да ѝ влезе во устата заедно со свежиот шумски воздух. Но тој беше комарец-акробат. Вие и поим си немате колку пати тој на истиот овој начин им се приближувал на животните кои ги набљудувал за да процени дали ќе му бидат жртви. Вие и не знаете колку пати тој морал и самиот да се спасува од вртоглавиот пад во бездната што го вовлекувала, но за среќа брзо сфаќал дека е само еден малечок комарец кој не може да ја држи својата судбина доволно долго околу вратот за да ја спречи само со еден удар таа да го залепи за кожата на животното кое тој го набљудува. Така во последен миг си го фаќал животецот за тилот и го извлекувал што е можно подалеку од привлечната сила на бездната. Понекогаш е доволно само да се тргнеш настрана и да оставиш сè лошо да помине покрај тебе и лошото само да се уништи кога ќе удри со главата во некој сид, наместо да му стоиш на патот и да се преправаш дека не го препознаваш, се сети на зборовите на татка си. Така и овој пат, само што ќе ја почувствуваше радоста на пропаѓањето во бездната, тој ќе зазусе посилено и ќе успее да се спаси одлетувајќи подалеку од топлината на здивот.

– Хммм... некое чудно животно ќе да е ова. Кожата му е без влакна и лесно ќе можам да ја боцнам неговата нежнотија за да се напијам од нектарот на животот – си рече комарецот и поита кон внатрешниот дел од раката на Црвенкапа која ѝ служеше како мека перница.

Сонот на Ева Црвенкапа и покрај тоа што беше исплашен, беше доволно цврст, така што таа не се ни помрдна кога комарецот-акробат ја зари својата боцка во внатрешниот дел од нејзината надлактица за да се напие малку крв. Таа не почувствува ништо освен јадеж на каснатото место, па ја испружи слободната рака за да се почеша. Но комарецот се исплаши, па си ја собра боцката и зазуи во воздухот покрај увото на Ева Црвенкапа.

– Не, не... – мрмореше таа во сонот.

– Молам? – праша комарецот.

– Ох... не... – повторуваше таа.

– Ништо не разбирам – си рече како за себе комарецот и продолжи со страв да зуи и да надлитува над лицето на Црвенкапа за да го истражи.

Очите ѝ беа цврсто затворени, веѓите спуштени надолу, а низ усните се цедеше по некој неразбирлив збор. Сепак, имаше нешто интересно околу неа. Комарецот забележа една провалија што личеше на лавиринт на главата на Црвенкапа. Погледна во неа од високо и виде долг ходник како се извиткува во длабочината на бескрајот.

– На крајот на овој ходник мора да е и крајот на светот, – си рече комарецот и бидејќи беше многу љубопитен и покрај тоа што беше многу плашлив, набрзина се упати кон ушната школка на Црвенкапа за да ја истражи од поблиску.

Во истиот миг зуежот стана неподносливо гласен и Црвенкапа се разбуди неочекувано. Ги отвори очите и инстинктивно замавна со раката по лицето. Си удри толку силна шлаканица, што мораше да испушти едно гласно „Оф“, а потоа уште погласно „Ах“.

За среќа, комарецот и овој пат ја избегна раката на судбината која сакаше да го смачка врз кожата на Црвенкапа. Од силната шлаканица што сама си ја залепи се расони и не можеше повеќе да заспие иако сè уште беше ноќ. Бидејќи како што реков, комарците тешко се забележуваат во ноќта, Црвенкапа не знаеше дека не е сама. Таа немаше поим дека комарецот ја гледа в очи колку и да му беше тоа тешко изводливо, поради тоа што таа беше голема, а тој толку малечок. Речиси невидлив. Иако беше тоа голем напор, сепак комарецот успеваше да го насочи својот сложен поглед истовремено кон двете очи на Црвенкапа. Едното око му гледаше на левата, а другото на десната страна. Само така успеваше во еден поглед да ги збере и двете очи на Црвенкапа. Одеднаш му се виде смешно, бидејќи си замисли како изгледа. Едното око му избегало на едната, а другото на другата страна. Леле! Толку гласно се смееше, што дури и Црвенкапа го слушна.

Кутрото девојче многу се исплаши. Набрзина се подигна од земја, се исправи и почна да мавта со рацете во воздухот. На комарецот тоа му се виде смешно. Црвенкапа му личеше на октопод со многу раце кои неконтролирано мавтаат насекаде, но тој се разбира, не ни можеше да знае што е тоа октопод затоа што никогаш не видел такво нешто во својот живот. Затоа одлучи да ѝ проговори.

– Хелоу, – зазуи комарецот.

– Молам? Кој е тоа? – праша Црвенкапа.

– Иц ми, д Москито, – рече комарецот.

– Кој си бе ти? И зошто ми зборуваш ко каубоец и тоа на лош англиски? – праша таа.

– Те тестирам, сакам да знам колку си ти учена.

– Но јас не те гледам. Покажи се веднаш и овде! – покажа со прст Црвенкапа пред себе.

Комарецот ја послуша, па застана поблиску пред неа, но таа и понатаму не гледаше ништо.

– Слушај ваму, магаре едно, веднаш да си се појавил пред мене или... или...

– се разгневи Црвенкапа и почна да мавта со тупаници во воздухот. – Ти не знаеш со кого си имаш работа! Излези ваму да те видам, мајмун еден!

– Ха – ха – ха... Ами јас да бев магаре од Магарево немаше да се клештам толку од смеа... туку ќе рикав и ќе икав и ќе викав колку што ме држи гласот и ќе

ти го лижнев носот во знак на новото пријателство. А да бев мајмун, што бара бе мајмун овде? Овде не живеат мајмуни... или барем јас не сум видел мајмун тука – се замисли комарецот за миг.

Ева Црвенкапа се збуну, но и се охрабри малку, бидејќи во гласот што ѝ се обраќаше таа, почувствува нешто пријателско, а и смешно ѝ беше тоа што тој го говореше, но сепак не можеше целосно да се препушти на мигот, бидејќи таа не можеше да види со кого зборува. Ё се чинеше како да е изложена пред туѓи очи, се чувствуваше ранливо и по малку беспомошно. Секогаш кога невидливото се соочува со видливото, невидливото е во предност, затоа што од видливото се знае што може да се очекува, а од невидливото не. Не може да се предвиди однесувањето на некој кој е невидлив, бидејќи е заштитен со превезот на незнаењето. Затоа и комарецот имаше толку голема самодоверба и се однесуваше надмено.

– Дрво, ти ли ми зборуваш сега? – праша учтиво Црвенкапа.

Дрвото не знаеше да зборува на човечки јазик, бидејќи немаше гласни жици, но го разбираше човечкиот говор, па во знак на негирање остро зашуми со лисјата прво на едната, па на другата страна и бидејќи беше есен, од него се откинаа неколку пожолтени ливчиња и безбедно и грациозно се спуштија на земјата.

Комарецот, бидејќи освен што беше акробат, беше голем шегобиец, реши да се пошегува со Црвенкапа, па се подигна во воздухот и почна да ѝ зие околу десното уво. Црвенкапа се плесна силно по увото по што зиежот се претвори во симфонија од зиежи. Комарецот се премести од другата страна и почна да зие околу левото уво на Црвенкапа. Таа не чекаше ни миг – брзо се плесна по левото уво. Симфонијата од зиежи продолжуваше да го бранува воздухот. Комарецот тогаш почна да лета околу нејзината глава, а таа почна да се врти во круг како вртелешка. Леташе во круг комарецот, се вртеше околу својата оска Црвенкапа, а симфонијата зиежи почна да му оди на нерви на дрвото, така што тоа мораше да преземе нешто веднаш. Ја поткрена малку едната своја гранка, таа што висеше токму над Црвенкапа, па го плесна комарецот по задникот. Комарецот изгуби рамнотежа и падна од високо, токму на својот задник. Во истиот миг, од вртежот на своите мисли и Црвенкапа изгуби рамнотежа, па почна да паѓа. Дрвото го предвиде сето тоа, бидејќи сите дрвја се емпатични и грижливи и мајчински расположени, па затоа ја спушти на земјата истата таа гранка со која претходно го имаше плеснато комарецот по задникот и Црвенкапа падна врз неа како врз мека постела. – Ух, – издивна дрвото. *Уште сум брза и покрај тоа што сум стара*, си рече во себе дрвото. Тоа беше всушност едно многу старо дрво, прастаро, старо илјадници години. Баба беше всушност и се викаше Гризелда. Но тоа не можеше никој да го знае, се разбира. А и не беше толку важно. И онака Гризелда никогаш во својот живот не сакала да биде во центарот на внимание и секогаш сакала да им помага на другите без да бара нешто за возврат. Награда ѝ беше добросостојбата на другите.

– Ох! Болеше ова! – рече комарецот, држејќи се со едната рака на задникот не можејќи да разбере што всушност му се случи, а една инаетлива солза му се стркала по образот.

– Леле! А бре, ти си бил еден комарец! Еден обичен и безначаен комарец! – извика изненадено и со олеснување Ева Црвенкапа кога залепена со образот за гранката врз која падна го опфати во своето видно поле расплаканиот комарец.

Комарецот засрамено го наведна погледот. Тогаш и Црвенкапа се засрами што го растажи непромислено својот нов пријател, па рече:

– Добро де, не си обичен комарец, а не си ни безначаен.

Комарецот безволно шмркна со носот.

– Добро де, и поучен си од мене. Ете јас да ја слушав внимателно професорката по Англиски, ќе знаев уште веднаш дека си ти кога ми рече *москито*, ама јас не ја слушам. Секогаш умот ми лета некаде по чавките, ми вели таа, иако во училницата нема ниту една чавка. Јас не ни знам што мисли таа кога тоа ми го вели. Како и да е, факт е дека јас не слушам ништо на час. Ете, сега сфаќам дека тоа ми било грешка и дека знаењето е корисно и дека може човек да го спаси од неволја. Ама што да правам кога мојата професорка по Англиски е по малку досадна. Не може од нас да бара да повторуваме едно исто по сто и еден пат, нели?

– Хе хе хе... – се изнасмеа комарецот и се возгордеа, па пополека почна да се исправа и да го тресе правот од сите коленици што ги имаше. А имаше точно шест на број, така што му требаше малку повеќе време за целосно да се исправи на нозе.

На Црвенкапа ѝ олесна кога виде дека си има работа со комарец, па дури и се израдува затоа што не е повеќе сама во шумата. Човек е побогат со секое ново пријателство, знаеше таа.

– Ајде здраво, му пушти рака таа, – сега прописно да се запознаеме, без сите тие глупости.

Комарецот не знаеше како да реагира на тоа, тој никогаш не се поздравил со рака со неког во животот, бидејќи немаше раце, туку само нозе, а и онака не знаеше која нога да ѝ ја пушти. Така, само ѝ застана на дланката и ѝ се насмеа. Тоа беше во знак на поздрав, се разбира.

– Јас сум Црвенкапа – храбрата, бестрашната, опасната, каратистката... всушност, јас се викам Ева, но сите ме викаат Црвенкапа. А ти, викај ме како сакаш. А ти, како се викаш? Сигурно имаш име, нели?

– Имам, се разбира. Јас сум Клаудио Филозоф.

– Клаудио? Па уште и Филозоф? – праша Црвенкапа со чудење. Првпат слушам за такво име. Ти да не си Италијанец, случајно?

– Не сум Италијанец. Кога сум се родил, едната нога ми била пократка и сум куцал кога сум одел. А токму тогаш мајка ми одела на часови по италијански јазик и таму научила дека зборот *клаудус* значи куц. И бидејќи мајка ми има многу деца, а и оти сакала да се покажува пред другите дека е многу знајна, ме крстила Клаудио. Ем софистицирано, ем корисно, нели?

– А Филозоф? Од каде ти е тоа Филозоф?

– Па, како мал сум бил многу љубопитен и постојано сум ги прашувал сите за сè што постои околу мене, а за сè што постои подалеку од мене. И бидејќи тие не ги знаеле секогаш одговорите на прашањата што сум им ги поставувал, јас сум си измислувал свои теории. Потоа тие теории им ги објаснував на сите што исто така беа љубопитни за учење како мене. Ете така ме завикаа Филозоф.

– Да бидам искрена, не сум знаела дека комарците одат на училиште, па уште и дека посетуваат часови по Италијански јазик... – се зачуди Ева Црвенкапа и додаде: – А, бе ти, да не подлажнуваш малку?

– Не бе, ти се колнам еве во пократката нога која сега не е кратка, ми порасна сосема. Ете види... Не сум куц сега, само сум софистициран... – се засмеа пак комарецот Клаудио.

– И сакаш да кажеш дека вие имате училиште за комарци?

– Ах, не... немаме такво нешто. И зошто би имале? Ние сме слободни души. Го учиме тоа што го сакаме и кога ќе посакаме. На пример, ете, мајка ми сакала да научи италијански јазик, па влегла во училницата кај професорот по Италијански јазик. Не седела класично во клупа како што седат учениците, се разбира, затоа што тоа е ем досадно ем тотално некорисно. Знаеш, комарците имаат мозок поинаков од човечкиот мозок. Ние сме хиперактивни и учиме најдобро додека се движиме, односно летаме. Можеме дури и да зуме, а и кога зуме, тогаш најдобро учиме. Е сега има моменти кога ни здосадува, е тогаш се залетуваме кон професорот и го каснуваме таму каде што е најинтересно: на образот, на раката, на ногата, на носот... Замислете како би реагирал професорот тогаш. Би клоцал со ногата, би се плескал со едната рака по другата, би си плескал прописно шлаканица по шлаканица... Хахахахаха! А учениците би се смееле во хор! Интелигентно, нели?!

Црвенкапа мораше да признае дека тоа е многу досетливо, а и корисно. Па почна на некој начин и да ѝ се допаѓа комарецот, бидејќи таа беше невообичаено девојче кое не сака многу правила. Отсекогаш зборувала дека правилата постојат за да се прекршат. Поточно, само глупавите правила постојат од таа причина. Сепак, има добри правила кои ни го спасуваат животот или нè прават подобри од тоа што сме. На пример, таа никогаш не можела да го разбере правилото да се крева рака на училиште кога се сака да се каже нешто. Зошто на пример, да не е тоа кревање на еден прст? Или едноставно да се тропне по клупата. Или можеби да се исвирка некоја мелодија? Или да се зазуй како комарците што прават? На кој му текнало да се крева токму рака? Но правило на пример, како правилото да не се оди ноќе во шумата или да не се зборува со непознати, е тоа е правило кое мора да се почитува, затоа што го спасува животот. Но, Црвенкапа го прекрши токму тоа правило и сега мора да ги трпи последиците од тоа. Ќе успее ли да ја преживее ноќта? Ќе успее ли да ја најде вистинската патека која ќе ја одведе кај нејзината баба? Токму таква мисла ѝ помина низ главата и таа одеднаш стана сериозна и замислена. Комарецот се зачути.

– Хелоу, Црвенкапо! Ево! Ево Црвенкапо! Пак ли одлета кај чавките? Па и овде нема чавки. А и да има, не се гледаат. Тие се црни како ноќ. Всушност, кога е ноќ, сè е црно, – се пошегува Клаудио Филозоф.

– Извини, Клаудио. Се сетив дека сум сама и изгубена среде ноќ.

Тогаш Калудио Филозоф се сети дека навистина е чудно едно мало девојче да биде само во шумата ноќе, па праша:

– А зошто? Како се изгуби? И што бараш сама во шумата?

– Мама си ја повреди ногата токму кога требаше да оди кај баба ми Кока за да ѝ однесе од кифличките. Знаеш... Кока е болна.... а и стара и снеможена, па ѝ треба помош. И бидејќи јас сум бестрашна и храбра, јас заминав сама да ја завршам таа задача. Мајка ми мора да е многу исплашена сега. Кутрата таа, убаво ми рече да не одам, па дури и ме предупреди да не одам по патот во шумата, да не разговарам со непознати, а и да се пазам од волкот. Но јас не ја послушав неа за ништо. За ништо! Дури и му се правев важна на еден волк. За среќа тој волк и не беше лош.

Дури мислам и дека ми стана пријател, но ете сега кога најмногу ми треба, никаде го нема. Никаде! Каков лузер сум јас! – рече Црвенкапа и тивко заплака.

Комарецот немаше раце, а немаше ниту доволно големи нозе за да ја прегрне и да ја утеши, но бидејќи беше досетлив, се издигна во воздухот и почна да лета лево-десно и да го движи воздухот. Тоа струење на воздухот речиси личеше на галење, па Црвенкапа благодарно го погледна во неговите сложени очи. Сакаше да го бакне, но се плашеше дека ќе го исплаши, па се воздржа. Ги избриша солзите и си вети себеси дека ќе биде храбра што и да се случи. Ете сега Клаудио е тука. Не е веќе сама. Е сега ќе си речете што може да помогне Клаудио кога е толку мал, на пример ако од некаде се појави некоја мечка или лош волк или некоја лисица, но може и тоа како. Понекогаш друштвото на некој кој ни значи и во кој веруваме и кој ни е пријател е најдобрата одбрана од стравот. Поради таквите пријателства сме силни и кога сме физички слаби. Поради нашите пријатели сме и одлучни и издржливи, бидејќи тие ни даваат сила да продолжиме понатаму и да веруваме во себе. Згора на тоа, од Клаудио Филозоф можеше многу да се научи.

– Пријателке драга, не плачи. И престани да користиш зборови кои не се наши. Не се вели *лузер*, туку губитник, разбра? Биди сигурна дека знам што зборувам, бидејќи едни од омилените часови ми се часовите по Македонски јазик и јас речиси редовно ги посетувам. А посетувам и часови по Историја.

– Аман, бре, Клаудио, колку си досаден со тоа училиштето! Сега веќе помислувам дека само сакаш да се правиш важен и знаен! Како намерно да сакаш да ми покажеш дека јас многу работи не знам и дека не сум учена!

– Па да не е лага тоа? – рече Клаудио Филозоф.

– Па, да ти кажам право и лага е. Има многу работи јас што ги знам, така да си знаеш!

– Добро, Ева, ајде кажи колку се пет плус четири.

– Чекај, па тоа секој го знае! Девет!

– Добро де, секогаш се почнува од полесно и се оди кон потешко. Ајде сега кажи колку се дваесет и седум плус девет?

– Црвенкапа малку се подзамисли, но сепак брзо одговори:

– Триесет и шест!

– Ајде сега да ми кажеш колку е три по седумдесет и девет.

– Чекај малку... ќе ми треба малку време, – рече Ева Црвенкапа, па се наведна на земјата, со левата рака ги растрга лисјата, а со десниот прст почна да пишува нешто. Клаудио не можеше да види што пишува, бидејќи беше црна темница, а сигурно и Ева не можеше да го гледа тоа што го пишува, но сепак очигледно тоа ѝ помагаше. Таа мораше да ги конкретизира бројките за да може да пресмета и да ја реши задачата што Клаудио ѝ ја постави. Мораше да си ги замисли тие бројки во умот, да ги види како да се пред неа и со умот да пишува во воздухот.

– 237! – извика радосно Црвенкапа.

– Браво, бе, Црвенкапа, ти признавам, не ти летал умот по чавките на часовите по Математика... хахахаха, – се изнасмеа гласно комарецот – но, пази, сега ќе ти поставам едно многу важно прашање и ако не го знаеш, тоа значи дека многу работи не знаеш. Во ред?

– Ајде де, прашај, – беше нетрпелива Ева Црвенкапа.

– Дали ти, Ева, знаеш која е најстарата словенска азбука?

– Знам. Кирилицата.

– Не, туку глаголицата, – брзо одговори Клаудио.

Црвенкапа кога го слушна тоа, се плесна силно со раката по челото:

– Их, бре, знаев! Знаев, ама се збунив и не ми текнуваше. Ајде прашај нешто друго.

– Добро... хахаха, се обложувам дека не знаеш кој е Димитар Миладинов.

Црвенкапа се замисли. Таа навистина не го знаеше одговорот на тоа прашање, но таа не се предаваше лесно и сакајќи да го скрие своето незнаење, рече:

– Знаеш што? Ти ми поставуваш сè некои рандом прашања... И сто посто сум сигурна дека ниту ти не знаеш кој е Димитар Миладинов. А се сомневам сега дали тој воопшто некогаш постоел.

– Ех, бре, дете... Како не знаеш кој е тој? И престани со тие зборови... лузер... рандом....

– Е ајде, кажи де, кој е тој? И зошто е толку важен, па треба да го знам?

– Затоа што тој на времето бил учител во Магарево.

– Е добро, што ми е мене гајле за тоа кои биле учители овде во минатото... – не се предаваше Црвенкапа.

– Затоа што луѓето треба да си ги знаат своите учители. Затоа што може да се рече дека бил и учител на македонскиот народ. А Димитар Миладинов не само што бил учител, туку тој бил и собирач на народни умотворби. И не само тоа, туку тој и брат му Константин го објавиле Зборникот со народни умотворби во 1861 година. А Константин бил и поет. Неговата најпозната песна *Т’га за југ* мора да си ја слушнала. *Орелски крилја как да си метнеш, / и в наши стрни да си прелетнеш, / на наши места ја да си одам / да видам Охрид, Струга да видам...* Со таа песна се отвораат Струшките вечери на поезијата секоја година. А и тој бил учител во Магарево. Сигурно и ова не го знаеше, нели?

Ева го слушаше подзинато и со внимание.

– Ало? Ева? Кај замина?

– Тука сум, – рече Ева. Да бидам искрена, те бидува тебе за учител. Да беа моите учители вакви, јас со радост ќе одев на училиште. Сега размислувам каков учител бил Димитар Миладинов. Најверојатно им раскажувал приказни на своите ученици. А Константин сигурно им читал поезија на учениците. Нели тој бил поет?

– Да, де, само наоѓај изговори! Признај дека си мрзлива!

– Не, најсериозно ти вела. Ај сега кажи што се случило понатаму со Константин и со Димитар Миладинови, – се обиде Ева да ја промени темата, бидејќи навистина ѝ беше незгодно и не сакаше да биде искарана од никого, па дури ни од еден филозоф.

– И како што се случило? Си живееле во едно време во минатото, биле учени луѓе, биле учители и одиграле голема улога во преродбата на македонскиот народ. И ние треба да ги уважуваме и почитуваме. Но, слушај сега, остави ги тие работи, – рече Клаудио Филозоф – имам еден предлог.

– Кажи де, – беше нетрпелива таа.

– Мора сега да мислиме што понатаму. Нели е ноќ?

– Е.

– И нели кога е ноќ во шумата сè е црно?
 – Е.
 – И кога е црно ништо не се гледа?
 – Е не се гледа.
 – И кога не се гледа ништо тогаш нема каде да се оди оти секаде е исто.
 – Е.
 – И кога секаде се чини дека е исто, всушност тоа значи дека ние мислиме дека е исто, а во суштина не е.

– Не е.
 – А како ќе знаеме каде да одиме ако мислиме дека сите патишта се исти, а не се, и ако се упатиме некаде по случаен избор, па на крај да излезе дека тоа не вистинскиот пат?

– Тогаш ќе се изгубиме уште повеќе, затоа што веќе ништо нема да ни биде познато.

– Така е. Значи сега што е најпаметно да направиме?
 – Ништо. Да почекаме да се раздени и да останеме тука каде што ни е познато.

– Токму така. Ајде сега легни си ти како што си лежеше и претходно под дрвото, а јас ќе ти легнам врз образот. Ќе отспиеме, па утре, штом изгрее сонцето, ќе го бараме вистинскиот пат.

– Важи. Паметно размислуваш... – се согласи Ева, но после се досети – еј, да не ти текне пак во текот на ноќта да правиш случајно мајмунлаци? Да ме касаш и да ме тераш да си плескам шлаканици по лицето?

– Хахахаха, – се смееше гласно Клаудио – не бе, ти се колнам во мојот комаречки живот.

И потоа замолкна, бидејќи комарците и не живеат долго, но тоа не сакаше да ѝ го каже на својата нова пријателка. И тој не ни можеше да спие цела ноќ како што тоа го прават луѓето, бидејќи за него времето поинаку поминуваше за разлика од времето кое го доживуваат луѓето. Но Црвенкапа беше малечка и не можеше тоа да го сфати, а и ќе се растажеше, па затоа и не ѝ го кажа.

Така Црвенкапа легна да спие под мајчинската крошна на Гризелда, а Клаудио се смести удобно на нејзиниот образ. Набрзо Црвенкапа потона во сон, но овој сон беше мирен и спокоен и со насмевка на лицето. Тоа беше така благодарение на присуството на Клаудио, па дури и на Гризелда која цела ноќ бдееше над неа. Клаудио само што ја заспа Црвенкапа, се исправи на своите шест нозе и почна да лета наоколу, бидејќи комарците се хиперактивни и ништо не ги држи на едно место.

– Ќе се вратам, – ѝ рече на Гризелда – ќе се вратам точно тогаш кога ќе се разбуди Црвенкапа, точно тогаш кога ќе ја заскокотка првиот зрак светлина по образот.

И одлета.

Гризелда беше многу трпелива и полна со љубов и веруваше во неговата добра намера, па го испрати со насмевка и одобрување, а на шега дури и замавна еднаш со гранката покажувајќи му на Клаудио дека ако не си достоин на зборот, може и да го плесне по задникот. Барем така му се причини нему, па си ја собра насмевката, малку се подисплаши и одлета. Не се знае каде.

Димитра Марини (Грција) – Dimitra Marini (Greece)
„Небула“, стакло, светло, 2016
„Nebula“, glass, light, 2016
<https://www.dimitramarini.com/>

СОГЛЕДБИ

Observations

Јованка Д. Денкова – Jovanka D. Denkova

УДК 821.163.3-93-31(049.3)

ЗА ДЕТСКИТЕ ДРУЖИНИ НИЗ ПРИЗМАТА НА ФОЛКЛОРНАТА ФАНТАСТИКА

Интригантниот наслов на книгата „Брзоплетковска 63 и случајот со смрдливите чорапи“ од Катерина Трајановска¹, го воведува читателот во дело кое се гради низ една авантуристичка призма на дружината составена од пет исклучително свои/интересни деца: Змејски Очи, Гризли, Лили, Канца и Зиги здружени во дружина која во многу нешта наликува на онаа на Петар Пан. Здравиот хумор и поентата токму со смрдливите чорапи на Канца да се уништи вештерката е скоро блиску до лудизмот на светските класици за деца.

Делото започнува со претставување на едно петгодишно дете Оливер Томпсон Мекензи (трети) од Шкотска, кое одбива да се капе во недела и со тоа ги збунува своите родители, кои се обидуваат да го залажат со разни работи, но тој цврсто стоел на својот став дека нема да се капе по ниту една цена. Кога конечно признал зошто не сака да се капи, им раскажал приказна за еден настан кој го чул од неговиот братучед Чарли Ливингстон Рајли-Браун, кој пак, еден ден поминувајќи низ паркот, наслушнал две деца како со неверување читаат писмо пристигнато од Мадагаскар каде што нивниот далечен пријател Томи слушнал за еден настан во дневните вести. Токму тој Томи бил братучед на Гризли, и со тој податок авторката ги воведува читателите во дејството запознавајќи ги со членовите од најпознатата дружина од улицата „Брзоплетковска“ бр. 63.

Токму таа улица „Брзоплетковска“ и куќата со број 63 се главното тло на одвивање на дејството во овој современ роман за деца. Безимената дружина која е главна на улицата „Брзоплетковска“ ја сочинуваат неколку деца: Лили, Канца, Зиги, Змејски Очи и Гризли. Куќата со број 63 на оваа улица е место каде што оваа дружина го поминува секој ден од нивното детство. Иако напуштена, за нив таа кука е посебна: „Стара дрвена кука како и секоја стара дрвена кука – па уште и со мовливи сидови и скршени прозорци! (9).² За децата таа кука е сè на светот, целото нивно детство и нешто за што вреди да се бориш. Оваа стара кука за петтемина членови на безимената дружина од „Брзоплетковска“ била нешто повеќе од обично засолниште и место за секакви видови игри. Овде авторката поставува врска со делата на класиците на книжевноста за деца, со тоа што поставува знак на аналогија меѓу куќата број 63, која за дружината е сè она што е Недојдија за загубените деца, сè она што ширинката им значи на децата од Павловата улица и речиси целата фабрика за чоколада на Вили Вонка. Со споменувањето на сите овие импозантни дела од книжевноста за деца, авторката

¹ Катерина Трајановска е родена во 1990 година во Скопје. Почнува да пишува за деца во доцните дваесетти години од својот живот, а во последните две години се посветува и на илустрирање на своите текстови. Таа има објавено две книги за деца на возраст меѓу седум и тринаесет години. Во последните пет години живее и работи во Берлин. Авторка е и на книгите за деца: „Брзоплетковска 63 и случајот со смрдливите чорапи“ (2020) и „Мачешки исповеди или Што значи да се биде маче“ (2022).

² Катерина Трајановска, *Брзоплетковска 63 и случајот со смрдливите чорапи*, Арс-Ламина Публикации, Скопје, 2019.

прави успешна аналогича со „Хари Потер“, „Петар Пан“, „Хрониките на Нарнија“, „Децата од Павловата улица“ и др.

Веќе во наредното поглавје авторката одблизу ни ја претставува дружината. Ликот на Зиги е интересно насликан: „Косата му беше разлетана на сите страни и имаше врвка околу главата и еден пердув вденат во неа. Маичката му беше темноцрвена, а на нозете имаше бубамарски хеланки. На образите му беа нацртани четири линии со боички за лице. Личеше на некој извидник“ (20). Освен тоа, во само една реченица, авторката ни посочува дека Зиги има проблем со слухот: „Зиги немаше баш најдобар слух и понекогаш другите требаше двапати да повторат нешто за тој да ги слушне“ (26). За Змејски Очи ни се открива една негова особина по која се издвојува: „Тој беше најбавниот во друштвото... сакаше бавно да се облече и да се подготви за појадокот..., бавно да си го изеде читајќи уште едно поглавје од вечерната книга, да излезе бавно од дома и исто толку бавно да помине од едниот до другиот крај на улицата“ (15). Во описот на момчето со прекар Гризли преовладува опис кој е во согласност со овој прекар: „Имаше меше што се креваше и се повлекуваше како плима и осека секогаш кога се правеа кроасани...И очите секогаш му светеа кога ги гледаше како се печат во рерната!“ (22). Во описот на Лили неизоставно се наметнува аналогичата со Пипи Долгиот Чорап: „Лили е слабичко девојче со пеѓи на нозете, лицето и рацете. Најмногу на лицето и на рацете. Ама и нив тешко да ги забележиш од нејзината бујна портокалова коса. Ё беше кадрава – како да носи федери на главата“ (19). Ликот на Канца се доближува до Лили со својата пргавост. За него се кажува дека „постојано висел и спиеал на гранки во дворот на куќата број 63“ (13). Оттука, се поставува прашањето за семејството на Канца и неговиот престој на улицата. Тој е опишан како типично момче, кое постојано носи летна капа, зелена маичка и кратки темносини шорцеви кои никако не давал да се исперат, зашто ги сметал за „среќни шорцеви“: „Попрво би влегол целиот во машината за перење отколку да ги соблече од себе. Ама нему сè му беше некако неразделиво и среќно: среќни шорцови, среќна капа, среќна маичка, среќни патики, среќни чорапи...“ (20). Токму неговите чорапи, кои постојано им мирисале на другарите кога ќе ги соблечел патиките, ќе бидат во центарот на дејствието на овој роман: „А, бе, дечки, не ви мириса нешто.“ (25) Авторката на романот многу впечатливо ни го прикажува другарувањето и заедничките игри на децата од оваа дружина уште од најмала возраст. Така, куќите на Зиги и Лили биле непосредно една до друга, па тие биле најдобри и неразделни пријатели уште од три години. Секој ден, сè уште облечен по пижами, Зиги ја будел Лили од спиење, по што го повикувале и Змејски Очи и заедно се упатувале кон куќата број 63 за да се сретнат со Канца и Гризли, со што започнувал нивниот ден исполнет со разновидни игри и будалаштини.

Необичното продира во романот едно сосема обично утро во кое се случува нешто необично што им го привлекува вниманието на децата – пред куќата со број 63 се појавуваат необични нешта: „Три големи куфери, метла што беше седната на еден од нив и љубопитно ја разгледуваше околината, кафез со гавран и еден црн мачор кој ловеше бубачки од земјата“ (подвлеченото мое – ЈД., 31). Подвлечената наративна секвенца ја означува првата необичност, поврзана со обичниот предмет – метла, но со необично однесување: „...оваа метла не беше обична метла. Таа беше, како да ви кажам, префинета метла. И не сакаше да мете. О не, не не... Таа беше алергична на прашина и воопшто не беше приспособена за

никакво чистење. Додека Зиги се чудеше, метлата си ја стави раката на уста и продолжи да си поткашлува, скришно сиркајќи дали некој загрижено ја набљудува“ (34). Необичното е поврзано и со птицата – гавранот – со необично за птица однесување: „Нему најмногу внимание му привлекуваше гавранот. Се обидувааше да сфати како ли тој успева да го носи оној монокл на окото и така сам да си ја отвора и затвора вратата од кафезот“ (34). Ваквото чудно, создава атмосфера и чувство на несигурност и нерешителност кај ликовите во веродостојноста на виденото (и кај читателите во веродостојноста на прочитаното!), па читателот веднаш навлегува во сферата на фантастичното³: „Жити сите француски кроасани, што ли се случува со моите очи? Го гледам ова што го гледам или не? И што ли бараат овие чудесии овде?!“ (34).

Појавата на необичната жена ги впушта децата: „Облечена во долг темен фустан, со најнеобичната фризура што некогаш сте ја виделе. Немирните прамени што ѝ паѓаа пред очите ги имаше скротено со ситни пајачиња наместо со шноли. Образите ѝ беа розеви и мазни, а очите толку темни и длабоки, што се чинеше дека продираат и до најситните процепи од кошницата за валканите алишта, а со тоа и до повеќето детски навики“ (36). Необичноста на непознатата жена и нејзиното однесување, придонесува децата да ги насетат нејзините натприродни моќи и да претпостават дека е вештерка, која освен метлата, има и необичен гавран и мачор во својата свита. „Гавранот си го свитка весникот што го читаше и ѝ слета врз десното рамо. Веднаш по него, мачорот се стрча и скокна во нејзините раце. Метлата застана исправено на земјата, ги собра сите куфери со невидена леснотија и, со брзо движење, ги внесе внатре во куќата. Со задоволна насмевка, вештерката го пречекори тремот и со колкот ја тресна вратата зад себе. Целата кука се затресе“ (38). Со оваа наративна секвенца отворено се внесува ликот на вештерката во овој роман. Инаку, за ликот на вештерката во книжевноста за деца е пишувано и претходно, како фолклорен тип на фантастика⁴, кој е тесно поврзан со демонологијата, зашто таа го означува оној дел од фантастиката чии простори ги населуваат разни демонски сили и натприродни суштества (Патлицанковски 2005: 70–71).

Сето тоа, првично им влева страв во коските на децата: „И, ја виде ли вештерката колку беше страшна?“ (40), кои панично се сокриваат во домовите. Александар Прокопиев зборува за присутноста на ликот на бабата-вештерка во македонските народни приказни: „Демонската природа на вештерката (...) и нејзината магиска надмоќ, често се потенцира и преку нејзината грдотија и старост, што сугерира дека таа во себе носи голема сума на опасно знаење“.⁵ Со осамнувањето на новиот ден, и атмосферата на целата улица им се чини променета: „Следниот ден стивна сè. На моменти тишината изгледаше многу страшно. Единствените звуци кои се слушаа беа отворањето и затворањето на портите од дворовите, и тука и таму мајукот на некое маче...“ (42). Но, иако уплашени, децата не се помируваат со стравот и бргу смислуваат план, кој пргавата Лили на сите ќе им го шепне на уво. На нивното зборно место – гаражата на дедо му на Гризли, во една стара книга на полицата („Енциклопедија“) го пронаоѓаат решението како

³ Svetan Todorov, *Uvod u fantastičnu književnost*, Rad, Beograd, 1987.

⁴ Јованка Денкова (2009), Фолклорната фантастика како инспирација, *Современост* (1), Скопје, стр. 153–160, Скопје.

⁵ Александар Прокопиев, *Патувањата на сказната*, Магор, Скопје, 1997, стр. 59.

да се победи вештерката: „Според едни, суштество што живее во митовите, а според други, соседот што живее во иста улица. Застрашувачка појава. Поседува црна мачка и гавран. Подготвува волшебни напивки и, со нивна помош, го прави најодвратниот мармалад од времето на старите Римјани, па наваму. Неговата главна состојка: мали деца. Превозно средство: метла. Мрази брокули“ (51). Од посочениот пасус, може да се издвојат неколку важни поенти. Колку што се изненадени од сличностите на новата сосетка со описот на вештерките, толку се исплашени од податокот за грозоморната состојка за правење на вештерски мармалад – мали деца, што е во согласност со фолклорните верувања за вештерките. Инаку, според Енциклопедијата на вештерство и демонологија, вештерките се најчесто жени (ретко мажи), стари жени, подгрбавени, со потечени очи, екстремно долг нос, долги коси и секогаш при рака со две-три метли. Живеат во планински предели во трошни колиби покрај огниште на кое постојано се готви нешто. Ентериерот на колибата бил прекриен со полици каде што биле наредени потребните предмети за извршување на магиските обреди. Вештерките склучувале договор со ѓаволот и одвреме-навреме сексуално општеле со него... (Патлицанковски, 2005: 85).⁶ Додека децата, протагонисти во овој роман смислуваат план за нејзино уништување, авторката ни ја предава атмосферата во куќата на вештерката, каде се слика нејзиниот „инструментариум“, состојките за подготвување на волшебни напивки: сушени крилја од пеперутки, рендани очи од лилјаци, отров од розева амазонска жаба, итн., како и своевидно вештерско потекло и соодветно образование.

Се чини дека токму во „Енциклопедијата“ децата го пронаоѓаат спасот од вештерката и притоа се изненадени од податокот дека и вештерката мрази – брокула: „Да направиме пита со брокула и да ѝ ја треснеме во лице на вештерката – извика Лили, пресреќна што се досетила на брилијантното решение“ (53).

Имено, многу деца одбиваат да јадат брокула, која е важна за доброто здравје (McNaughton et al., 2012)⁷. Децата ги градат своите перцепции и идеологии за здравјето преку социјално моделирање и интерактивни средини (Herman, 2015). Студиите покажале дека за да се надмине одбивноста на децата кон одреден зеленчук, треба да бидат изложени на средини богати со писменост кои помагаат да се зголеми нивното основно знаење за зеленчукот. „Учењето за зеленчук“, според Chawner и Hetherington (2021, 1)⁸, може да се постигне преку „техники, како што се повеќекратно изложување, моделирање, социјална пофалба и општествени норми за јадење зеленчук“, што доведува до зголемено прифаќање на зеленчукот. Една од тие техники е практиката за подготовка на храна од страна на родителите, што има ефект врз тоа дали децата сакаат и/или јадат одреден зеленчук. Така, воспитувачите и родителите можат да започнат разговори за време на оброците за да ги водат мислите и чувствата на децата за вредноста,

⁶ Јованка Денкова (2012), *Мотивот на вештерките во македонската книжевност за деца и млади. Детинство*, Змајево дејје игре, Нови Сад, 3–4. стр. 29–37.

⁷ McNaughton, Sarah A., David Crawford, K. Ball, and Jo Salmon. 2012. “Understanding Determinants of Nutrition, Physical Activity and Quality of Life among Older Adults: The Wellbeing, Eating and Exercise for a Long Life (WELL) Study.” *Health and Quality of Life Outcomes* 10:109. <https://doi.org/10.1186/1477-7525-10-109>.

⁸ Chawner, L. R., and M. M. Hetherington. 2021. “Utilising an Integrated Approach to Developing Liking for and Consumption of Vegetables in Children.” *Physiology & Behavior* 238: 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2021.113493>.

важноста и користа од јадењето зеленчук за здравјето и исхраната. Читањето, пишувањето и зборувањето за нивните намери да пробаат нов зеленчук (кога ќе им биде овозможен пристап до нив) може да им помогне на децата да практикуваат сценарија засновани на вештини за донесување одлуки и поставување цели, што може да го поттикнат здравото однесување во исхраната. Разговорите со врсниците кои можеби сакаат и имаат пристап до различен зеленчук може да бидат уште еден начин децата да ги променат своите општествени норми и да сакаат повеќе зеленчук.⁹

Оттука, за надминување на каприциозноста на децата кон одреден тип храна, во конкретниот случај брокула, авторката го вметнала и чинот на заедничка подготовка на питата од брокула, што изобилува со многу хуморни елементи, но и со поуки, каков што е моментот на кражба на брокулата од пазарот. Интересен е начинот на кој Гризли ја „гледа“ брокулата, односно како изгледа таа во неговите очи, наспроти овошјето кое го обожава: „Насекаде со погледот ја бараше ужасната зелена боја на брокулата... И одеднаш ја здогледа: неколку големи, зелени, одвратни брокули како некои чудовишта стоеја на една тезга, чекајќи во секој момент да бидат направени во уште поодвратна пита! (55)

Овде се поставува прашањето кој „ќе се пројави како јунак“, односно кој да ја фрли питата врз вештерката. Притоа, Лили се пројавува како похрабра од момчињата и решила дека таа ќе го стори тоа, но под услов: „Јас сама не одам! Ќе ја носам питата, ќе ѝ ја плеснам в лице на вештерката, ама сама не одам!

– Добро, Лили. А може зад тебе да одиме?

Лили си плукна во дланката и ја подаде кон Гризли: – Договорено“ (70)

Откако не успева демистификацијата на вештерката: „Ништо од очекуваното не се случи: ниту вештерката се претвори во лигава зелена течност, ниту, пак, брокулата можеше неког да претвори во лигава зелена течност“ (78).

Од наведената наративна секвенца можат да произлезат неколку идејни размисли. Една од нив е идентификацијата на релација дете – дете. Од друга страна, чинот на понуда на пита во знак на добредојде е убав знак и порака за добри меѓусоседски односи, иако во случајов децата имаат скриен мотив: „О па, да видиме што имаме овде! Нешто мириса многу вкусно. Колку убав начин да го пречекате вашиот нов сосед“ (77).

Откривајќи ја скриената намера на дружината, во налет на лутина, Лили ќе биде грабната од вештерката, по што следува мисијата за спасување на Лили, затворена во кафез во куќата на вештерката. Овде би се осврнале на родовиот принцип во овој роман, одразен преку ликот на единственото девојче во книгата. Истовремено, може да се забележи дека Лили е единствената која се спомнува со нејзиното вистинско име (без прекар), каков што е случајот со останатите припадници на дружината (Канца, Гризли, Змиски Очи...). Општо земено, се вели дека литературата за деца обезбедува ликови и настани со кои децата можат да се идентификуваат и преку кои тие можат да ги разгледаат своите постапки, верувања и емоции (Mendoza & Reese, 2001).¹⁰ Ликовите и ситуациите во книгите

⁹ Ubbe, V. A., Killeen, G., Bettinger, S., & Burke, K. (2023). Child-liking preferences of favorite vegetables: Visual textual survey development with picture-book compatibility. *The International Journal of Health, Wellness and Society*, 13(1), 137. <https://doi.org/10.18848/2156-8960/CGP/v13i01/137-166>, 11.04.2025

¹⁰ Mendoza, J., & Reese, D. (2001). Examining multicultural picture books for the early childhood

ги запознаваат децата со тоа како светот може да изгледа низ очите на другите и им нудат можности на децата дополнително да ги градат своите погледи за себе и за светот.¹¹ Без сомнение, децата развиваат идентитети со родова улога во текот на нивните рани години, а еден фактор што влијае на овој идентитет е литературата што децата ја читаат или им се читаат (Allen et al., 1993). Сликониците, исто така, имаат особено влијание врз родовите идентитети бидејќи се гледаат во време кога децата се во процес на развивање на нивните индивидуални идентитети. Згора на тоа, родовиот идентитет е круцијална социјална класификација која се воспоставува рано во детството и е важен аспект на самовербата.¹² Студиите покажуваат дека во минатото женските ликови, ликовите на девојчињата биле прикажувани во подредена улога, во однос на момчињата. Повеќето книги прикажуваат девојчиња кои се облечени во здолништа или фустани, дури и кога се занимаваат со активности за кои костимите се несоодветни. Описите конвенционално ги ставаат девојчињата во улоги на пасивен набљудувач, додека момчињата се насликани како поактивни. Дејствијата ја потврдуваат подредената, помалку ценета улога на девојчињата со цел да се истакне активната, авантуристичката и восхитувачка улога на момчињата. Дури и кога на девојчињата им е „дозволено“ да ги задржат активните квалитети, пораката која им се пренесува на децата е дека таа е забележителен исклучок бидејќи сите други девојки во книгите се „нормални“.¹³ Тврдењето на Цао сосема се потврдува во делот со описот на Лили, нејзината облека, начинот на одење, начинот на однесување кон момчињата, а особено со решеноста да ја „уништи“ вештерката, откако ќе ја забележи нерешителноста и стравот кај машките членови од дружината.

Во понатамошниот тек на дејството во романот повторно се пројавуваат фолклорните обрасци на сказната во моментите кога вештерката ги покажува своите магиски моќи. Напрвин, таа ја замолчува Лили: „Ти, малечка, почна да стануваш многу непристојна! – налутено се сврти вештерката кон неа и во еден миг ја замолчи создавајќи од ништо илјадници циновски амазонски мравки кои како конец ја зашија усната на Лили“ (104). Вториот момент е кога спасувачката акција на Лили не успева при што е заробен и Канца, па вештерката се подготвува да ја „зготви“ Лили. Но, за да го направи мармаладот од неа, потребно е Лили да има поинтензивна портокалова боја, па таа, насилно, благодарение на својата сугестивна моќ, ги натерала Лили и Канца да изедат неколку моркови за да ја сменат бојата. Поповиќ-Перишиќ потенцира некои од верувањата поврзани со вештерните, како способноста да летаат на метли, да „ги познаваат тајните на природата, растенијата, одредена моќ на супстанциите, таен јазик“, имаат голема сугестивна моќ, го обожаваат златото¹⁴, што се гледа од приложениот цитат:

„– Никогаш! – се противеше Мечкина Канца. Никогаш нема да ги јадеме твоите моркови и никогаш нема да нè направиш мармалад!

classroom: Possibilities and pitfalls. *Early Childhood Research & Practice*, 3(2), 1–38. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458040.pdf>, 12.4.2025

¹¹ Tsao, Y. L. (2008). Gender issues in young children's literature. *Reading improvement*, 45(3), 108–114. <https://citeseerx.ist.psu.edu>, 12.04.2025

¹² Allen, A., Allen, D., & Sigler, G. (1993). Changes in sex role stereotyping in Caldecott Medal Award picture books 1938–1988. *Journal of Research in Childhood Education*, 1, 67–13.

¹³ Tsao, Y. L. (2008). Gender issues in young children's literature. *Reading improvement*, 45(3), 108–114. <https://citeseerx.ist.psu.edu>, 12.04.2025

¹⁴ Според Нада Поповиќ-Перишиќ, Вештице, *Српска фантастика*, САНУ, Београд, 1989, стр. 238.

– Како сакате! – таа ја насочи десната рака кон морковите и ги крена во воздух, – отворете се, пештери! – и детските усти се отворија, па малите моркови се најдоа во нив.

– Цвакајте!

– Никог... мњам, мњам... аш... мњам – и децата почнаа да ги цвакаат морковите против своја волја.“ (107)

Мора да се спомене уште еден момент кој ја потврдува блискоста на овој роман со сказната, а тоа се промените кои се пројавуваат во природата, кои како што вели Томе Саздов, во бајките има два вида пејзажи. Во бајките, пејзажите како слики на природата се многу малку развиени. Почести се таканаречените динамични пејзажи кои придонесуваат за развојот на заплетот и ги разјаснуваат настаните, а во кои природата не останува само декоративна рамка на дејствување, туку како активна сила, која интервенира во наратијата¹⁵. Проп, исто така, укажува на активното учество на природата во дејството: „Во бајката, природата зема живо учество во текот на дејството, активно влијаејќи на постапките на херојот и конечниот исход на настанот. Но, природата сама не преминува во акција: ветерот не дува сам по себе, морето не се бранува само по себе... Кога во природата се јавува движење, тоа најчесто е резултат на влијанието на натприродните сили, добри или зли“.¹⁶

Во романот „Брзоплетковска 63 и случајот со смрдливите чорапи“ од Катерина Трајановска промените во природата најпрвин се воочуваат по првата средба на децата со вештерката, при нејзиното населување на улицата: „Следниот ден стивна сè. На моменти тишината изгледаше многу страшно. Единствените звуци кои се слушаа беа отворањето и затворањето на портите од дворовите, и тука и таму мјаукот на некое маче...“ (42). Иако нема активно движење или учество на природата во одвивањето на дејството, атмосферата која се создава на улицата е мрачна, исполнета со страв, грозоморна... Вториот момент кога се споменува природата е при поаѓањето во акцијата за уништување на вештерката. Иако оваа акција се одвива дење, авторката дала неизвесен тон на целата атмосфера со давање на податокот за звуците во природата: „Еве веќе стигнаа до нејзината кука. Прозорецот беше отворен и од благиот ветер сè се нишаше налево и надесно, гласно крцкајќи и шушкајќи. Звуците влеваа уште поголем страв кај децата и правеа рацете на Лили да треперат уште понемирно“ (подвлеченото мое – ЈД, 74). Атмосферата на страв се постигнува со звуците на движеше на дрвјата под влијание на ветерот. Третиот момент е при спасувачката акција на Лили од куќата/кафезот на вештерката. Акцијата се одвива ноќе, кога замира живоста на улицата, а треба да се помине преку шумата: „Прво, мораа да поминат покрај неколкуте куќи во споредната уличка која водеше до шумата и оттаму да се придвижат по темната патека меѓу дрвјата за да дојдат до задната страна на куќата со број 63. Тие многу добро ја познаваа оваа патека, но никогаш ја немаа одено во темница. Малку беа исплашени, но никој не признаваше“ (подвлеченото мое – ЈД, 90). Улогата на шумата во која треба да навлезат ноќе, преку тесната патека, за да дојдат до куќата на вештерата среде шумата, недвосмислено укажува на една друга германска сказна „Ивица и Марица“ („Hansel and Gretel“), првично објавена

¹⁵ Саздов, Томе, *Усна народна книжевност*, Детска радост, 1997, стр. 172.

¹⁶ Проп, В. Ј. Проп, *Народна бајка у модерној књижевности*, Нолит, Београд, 1978, стр. 10.

1812 година. И во таа сказна има идентична ситуација, со двете заробени братче и сестричка во куќата на вештерката, која се подготвува да ги изеде децата.

Шумата не е само место на дрвја и растенија; тоа е конотативен термин кој означува контрадикторни елементи. Од една страна, шумата се смета за место на спокојство, мир и чистота од една страна, но од друга страна тоа е место кое го загрозува човечкиот живот, непријатно место за живеење на луѓето. Всушност, луѓето се обесхрабени да го прекршат просторот на животните и другите видови што живеат во шумата. Детската литература е дизајнирана да биде авантуристичка, рустикална и испреплетена со нијанса на опасност за да поттикне интерес и желба за читање. Шумите прикажани во сказните се пасивни, но играат витална улога во приказната. Шумата имплицитно ја пренесува филозофијата на животот која ги спојува радостите и тагите. Приказните, исто така, нагласуваат на поетската правда, казнување на злото и заштита на доброто. Овие бајки се создадени за да го научат значењето на шумата за децата и, исто така, да ги одвратат да не влегуваат сами во шумата. Опасностите што се задржуваат во шумата се милјето на бајките. Сепак, овие бајки ги поттикнуваат децата да ги сакаат и почитуваат природните ресурси на шумите.¹⁷

Разрешницата на романот доаѓа од неочекувано место. Имено, се покажува дека токму валканите патики и смрдливите чорапи ќе бидат смртоносни за вештерката: „Од еднаш нејзиното лице почна да станува зелено и таа целата почна да се топи како свеќа. Рацете ѝ станаа многу тенки и долги и речиси ѝ допреа до стапалата. Лицето ѝ се развлече и ѝ стана многу чудно – како цинковска гума за цваќање. По неколку секунди, таа целата се разлеа по подот и од тоа што пред неколку секунди беше страшно – вештерката која се закануваше дека ќе свари мармалада од децата – сега остана само една зелена, лигава течност што брзо исчезнуваше во процепите од подот“ (120). Пред непријатната миризма од патиките и чорапите на Канца исчезнуваат и сите новонаселени суштества и животинки од куќата на вештерката, со што се симболизира победата на доброто над злото.

Преку случајот со смрдливите чорапи, и воопшто одбегнувањето на хигиената од која бега Канца, авторката алудира на односот возрасни – деца, во кој децата, најчесто каприциозно ги избегнуваат тие обврски, особено кога постојано им се наметнуваат од возрасните. Во описите на ликот на Канца, тоа се потенцира повеќепати: „Попрво би влегол целиот во машината за перење отколку да ги соблече од себе. Ама нему сè му беше некако неразделиво и среќно: среќни шорцови, среќна капа, среќна маичка, среќни патики, среќни чорапи...“ (20). Токму неговите чорапи, кои постојано им мирисале на другарите кога ќе ги соблечел патиките, ќе бидат во центарот на дејствието на овој роман: „А, бе, дечки, не ви мириса нешто.“ (25)

Заклучок

Претпоследното поглавје во книгата ни ја открива и пораката која таа ја носи, порака која говори за желбата на децата ширум светот за слобода и независност, за разбирање од страна на родителите за нивните детски игри и дружби. Оваа победа на безимената дружина над вештерката им значи најмногу

¹⁷ Iyer, J.G. (2017) Role of Forest in Children's Literature. *Veda's Journal of English Language and Literature*- JOELL, 4(2), 13–16

на светот, зашто вештерката е симбол на сите ограничувања и забрани, наспроти желбата на децата слободно да играат, да бидат немирни, да прават врева, да истражуваат. Во сето тоа, авторката Катерина Трајановска ја гледа иднината на светот: „И тогаш, кога ја гледам таа искра во очите на децата, тогаш знам дека светот е безбедно место. И ни една вештерка нема ни најмали шанси против тој бунт“ (125).

Литература

1. Allen, A., Allen, D., & Sigler, G. (1993). Changes in sex role stereotyping in Caldecott Medal Award picture books 1938 – 1988. *Journal of Research in Childhood Education*, 1, 67-13.
2. Chawner, L. R., and M. M. Hetherington. (2021). “Utilising an Integrated Approach to Developing Liking for and Consumption of Vegetables in Children.” *Physiology & Behavior* 238:1–10. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2021.113493>.
3. Iyer, J.G. (2017) Role of Forest in Children’s Literature. *Veda’s Journal of English Language and Literature- JOELL*, 4(2), 13–16
4. McNaughton, Sarah A., David Crawford, K. Ball, and Jo Salmon. (2012). “Understanding Determinants of Nutrition, Physical Activity and Quality of Life among Older Adults: The Wellbeing, Eating and Exercise for a Long Life (WELL) Study.” *Health and Quality of Life Outcomes* 10:109. <https://doi.org/10.1186/1477-7525-10-109>.
5. Mendoza, J., & Reese, D. (2001). Examining multicultural picture books for the early childhood classroom: Possibilities and pitfalls. *Early Childhood Research & Practice*, 3(2), 1-38. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458040.pdf>, 12.04.2025
6. Todorov, C. (1987). *Uvod u fantastičnu književnost*, Rad, Beograd.
7. Tsao, Y. L. (2008). Gender issues in young children’s literature. *Reading improvement*, 45(3), 108-114. <https://citeseerx.ist.psu.edu>, 12.04.2025
8. Ubbes, V. A., Killeen, G., Bettinger, S., & Burke, K. (2023). Child-liking preferences of favorite vegetables: Visual textual survey development with picture-book compatibility. *The International Journal of Health, Wellness and Society*, 13(1), 137. <https://doi.org/10.18848/2156-8960/CGP/v13i01/137-166>, 11.04.2025

Извори на кирилица

1. Денкова, Ј. (2009). Фолклорната фантастика како инспирација, *Современост* (1), Скопје.
2. Денкова, Ј. (2012). Мотивот на вештерките во македонската книжевност за деца и млади. *Детинство*, Змајеве дечје игре, Нови Сад, 3–4.
3. Поповић-Перишић, Н. (1989). Вештице, *Српска фантастика*, САНУ, Београд.
4. Прокопиев, А. (1997). *Патувањата на сказната*, Магор, Скопје.
5. Проп, В.Ј. (1978). *Народна бајка у модерној књижевности*, Полит, Београд.
6. Саздов, Т. (1997). *Усна народна книжевност*, Детска радост, 1997.
7. Трајановска, К. (2019). *Брзоплетковска 63 и случајот со смрдливите чораци*, Арс-Ламина публикации, Скопје.

Весна Мундишевска-Велјановска – Vesna Mundishevska-Veljanovska
УДК 821.163.3-1(049.3)

**ЕКСТРАВАГАНТЕН ПОЕТСКО-ФИЛОЗОФСКИ НЕДОГЛЕД ВО
„СОКРАТОВСКИ(ОТ) РАЗГОВОР ВО ЕДЕН СЛУЧАЕН СВЕТ
ПАРАЛЕЛЕН НА СЕБЕ“ НА ДАНИЕЛА АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА**
(Даниела Андоновска-Трајковска, „Сократовски разговор во еден случаен свет
паралелен на себе“, издавач: ЗРУМ „ПЕРУН АРТИС“ – Битола, Битола, 2026 г.)

Книгата поезија „Сократовски разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ на писателката Даниела Андоновска-Трајковска е поетско-филозофска авантура со една екстравагантна поезија со необичен и уникатен пристап, длабоко филозофска, а истовремено разбирлива, неоптоварувачка, извонредно креативна и инспиративна.

Оваа поезија ги ангажира сите сетила на читателот во динамична анимација на слики и чувства. Првото видување и иницијалниот допир на стиховите е сензација на различни текстури чија благопријатност или острината им дава квалитативна форма на чувствата и ги опредметува во (за)мислата на читателот. На тој начин, виртуелниот свет на читателот пулсира како паралелен на оној на авторката, интерактивно споделувајќи ги импулсите на сите точки и црти од растеризираниите композиции кои подизлегуваат од контурните линии на писмото дизајнирајќи своја типографија, со свој карактер и чувствена адаптација која создава нови слики од нов(осознаен)и светови.

Книгата има три циклуси насловени „Пролог“, „Дијалог“ и „Епилог“, како три точки од интерпункцијата, но не како прекин или воздишка, туку како навестување за недовршеноста, на континуитетот на поетско-читателската одисеја (секој во свој свет или во некој трет) распослан на отворен простор за исписи на нови размисли.

Насловите на трите песни од прологот, уште на почетокот на прочитот, тројно ширум ги отвораат очите на читателите. Првите три стихови од книгата се тројна изненада за читателот, но и тројна поента на авторката:

„сакам да ми напишеш една глупа песна
не глупава, туку баш глупа
поглупа од неа да нема...“ („Глупа песна“, стр. 7)

Овде веднаш читателот е ставен во активна позиција – тој го искажува своето очекување од писателот. И не случајно стиховите во трите песни се порамнети некаде во лево (говорот на писателот), а некаде во десно (говорот на читателот) на страниците, ненаметливо поставувајќи ги појдовните точки на разговорот (дијалогот) кој лирското јас на писателот го води со читателот.

И терминот „глупа песна“ не е случаен. Тој е едната точка од која почнува раѓањето на песната (мислата) која попатно се рони по траекторијата на збунетото живеење чија насušна потреба е да ја раствори тишината во животворна капка вода за да зацели исцрпената душа распарчена од мртвилото на етичноста. Се допира почетокот и крајот на еден круг по чија орбита на пиедесталот се ставаат изгубените вредности кои „трча(ат) низ ходниците на измамата“, каде непредвидливоста и бесрамноста етаблираат божежни богови кои создаваат нови

логори на надежта, та „се возгордева празнината скриена во шуплината“ („Како се создаваат богови“) во свет кој „ужива да се гуши во гнилежот на сопственото Его“, во кој „естетиката има многу лица / и понекогаш е грда / за волја на вистината која не постои“ („Кант е мртов, а Сократ редовно му пали свеќа на гробот“), па така и глупавоста (која „и онака не знае дека е глупава“) од својата стандардизирана форма се деградира во жаргонизам (глупава → глупа). Но, тоа е и круг во кој читателот го чита писателот, но и писателот го признава авторството на читателот, затворајќи ја кружницата со равенството писател = читател.

Необичните пораки и неочекуваните пресврти во стиховите визуелизираат поетски надреализам кој воодушевува и инспирира:

„Сократ
отсекогаш знаел
дека го знае
тоа што не го знае
само се правел глупав“ („Сократ не бил глупав“, стр. 77)

И уште еден паралелизам: стр. 7 како носечка на почетната песна од книгата наспроти стр. 77 на којашто е поставена завршната песна од книгата. Случајно или не!? Токму ваквите примери се илустрација за насрувањето во основоположбата на книгата.

Во структурната поставка на книгата, авторката распоредила 3 песни во прологот, 1 во епилогот, и уште 27 во дијалогот помеѓу, или вкупно 31 песна (онолку колку што има и букви во азбуката). Единицата како еден (јас – прво лице еднина), единствен(а), единка, точка со која завршува сè во една перспектива на постоењето, но и иницијална точка, точка која е јадрото во кое е збран сиот универзум во друга перспектива која е паралела на првата во којашто, пак, еден е еднакво на ние (ние – прво лице множина), односно е еднакво на сè. Точката се мултиплицира во три точки, во бескрај чија траекторија е спојница на сегашноста и идноста, но и на некоја претходна ера. Бројот три се препознава и во геометријата на Сократовиот метод: поставување прашање → одговарање на прашања за стимулирање на критичко размислување → извлекување идеи и основни претпоставки.

Повеќеслојноста на функционалната организираност чија резултанта е ефикасност, е карактеристична за книгите на Андоновска-Трајковска и, и таа, многу зборува за дефинирањето на текстуалната структура на изданието.

Во книгата „Сократовски разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ има многу „случајни случајности“ кои се метафори за постојбата.

Читателот од позиција на „еден сосема случаен соговорник“ („Театар“), станува гласноговорник кој смело ги искажува своите ставови, меѓу кои и дека писателот најпрво мора да мисли на читателот, дека „треба да направи(ш) сè / за да му се допадне(ш)“ („Проституирање на зборот“), дека „без читателот / поезијата е осамена / и може да умре / од депресија“ („Осамена поезија“), но и дека „Јас случајно сум Ти“ („За мојата поезија ништо не знам да кажам“) иако „еден ден можеш да ме убиеш со / (у)мисла“ („Убиство со (у)мисла“).

Писателот, пак, поаѓа од тезата „дишам значи пишувам“, како варијација на позната филозофска мисла на Декарт „мислам, значи постојам“, алудирајќи на примарноста на постоењето во кое пишувањето произлегува од мисловноста и

издигнатата вдохновеност на човекот реализирана во бесмртната песна, која заради писателот и читателот постои во времето кое тече и се менува (аналогно на познатата мисла „Panta rei“ од Хераклит). Писателот, во линија на идејата на Ролан Барт за неутралната позиција на писателот во однос на неговото писание и за важноста на читателот, уште констатира:

„јас не ги поседувам моите деца
тие не се ни мои, туку свои
од мигот на нивното раѓање
а можеби и од пред тоа“ („За мојата поезија ништо не знам да кажам“), за да заклучи дека „ти си јас / а јас сум ти / писателот и читателот се едно исто“ („Писателот и читателот се едно исто“).

На таков начин се вмостува физичкото и суштественото бидување во кое писателот и читателот се темелите кои ја задвижуваат отелотворената песна. А песната е жива и има човечки особини: таа е „една педа долга и две педи широка“, „носот ѝ е крив“, има „очи како темна вселена“, „молчи кога треба да зборува“, „се смее кога ја линчуваат“. („Глупа песна“) „Поезијата е поезија само ако е слободна“, па така песната сама се раѓа („моите зборови сами излегуваат од мене / и не бараат дозвола од мене за да се родат“), „колку е тело, толку е и душа“ и слободоумно и храбро го чекори своето живеење („песна без карактер не е песна“ – „На човештвото му е потребна ентропија“) без потреба од шминка зашто „не треба да биде убава / и не е доволно да има боцки / треба да знае каде да боцне / за да погоди нерв“.

Песните во книгата „Сократовски разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ се мисловни мапи втемелени врз кажувања на истакнати филозофи, како веќе спомнатите Сократ, Кант, Декарт, Хераклит, Барт, но и Хајдегер, Жан Пол Сартр, Шопенхауер, Дерида и др., како и врз многу оригинални мисли на авторката кои ја интригираат и мисловноста на читателот воздигнувајќи го во друг свет, паралелен на овој во кој што истовремено живееме во проекцијата на реалното време.

Ненагласеноста на познатите мисли од светските филозофи, истите ги извлекува од озаглавеноста на наводниците и враменоста на погледот, отворајќи видовици за поинакви, нови согледби во недогледни полиња на умствената креативност.

Полидимензионалноста на поставката на песните неминовно ќе го повлече во авантура активниот читател, овозможувајќи му истражување на објектот (песната/мислата) од различни перцепции, можни, но и невозможни во нашата утврдена геометрија на постоењето.

Наспроти вообичаените распределувања на мисловно-чувствените и естетско-изразните елементи по хоризонталите и вертикалите на песната, Андоновска-Трајковска во оваа книга практикува и дијагонална организациска поставка со што ја потсилува динамичноста и сосем неочекувано дијалогот со читателот го води надвор од очекуваните траектории, задвижувајќи ги сите елементарни честички во незамислени правци.

Поетската филозофија во книгата „Сократовски разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ од писателката Даниела Андоновска-Трајковска е филозофија вградена во секој слог од песната со врзивно ткиво во дијалогот на себеси или дијалогот со читателот или дијалогот со филозофот – знајниот, но и

оној во нас самите, што на крајот (исто како и на почетокот) се сведува на едначност поет = читател = филозоф – мудрец на животот.

Оној што ќе загребе во текстурата на аргументираниот дијалог, ќе открие преплет на паралелни нишки и ускладени елементи од една одлично склопена композиција, позиционирани под различни агли и аспекти на егзистенцијализмот, филозофијата, теоријата на литературата, културата, физиката, математиката, религијата, политиката, дигитализацијата, општествениот систем итн. Сите овие се во различни меѓусебни односи кои час се неспоиви, час се допираат, се преклопуваат, се вплетуваат, се препокриваат и сл., а сите се поставени по линиите на паралелизмот по вертикалите на (не)етичноста, (не)предвидливоста, (не)логичноста, (не)коректноста, (не)човечноста, така што динамичното се преплетува со статичното, модерното овоплотува во традиционалното, реалното е претстава на имагинарното, уметничкото го трансформира класичното...

По прочитот на дијалогот, книгата не се затвора, ниту пак завршува дијалогот. Концептуалното на авторката сега добива своја сликовна афирмација кај читателот создадена со заеднички алгоритам кој може да се надградува.

Поезијата од оваа книга на Андоновска-Трајковска е поезија за високоинтелектуални читатели – познавачи на филозофијата и многу други области од науката и општественото живеење, поставена, така што неодминливо ќе ја испровоцира нивната интелектуалност и ќе отвори многу прашања кои ги засегнуваат воспоставените матрици и функционалности на нам познатата реалност. Таквата иницијација на динамичност и проактивност на стиховите ги поттикнува можностите на отворениот ум кој лесно може да ги поместува границите на мислата и возможното, така што ќе ја модификува изобличена стварност едначјки го овоземското со навидум недостижното.

Во таквиот контекст, поезијата од „Сократовски разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ истовремено е поезија и за секој читател кој во навидумната едноставност на стиховите ги препознава сопствените дилеми и дијалози со себеси, така што кај читателот ја стимулира размислата за сопственото бидување во светот што го познава и врз основа на своите несовршени познавања од многу области на живеењето да се осмели да создаде сопствена вистина на постоењето.

Зоран Пејковски – Zoran Pejkovski

УДК 821.163.3-1.09

СЛАВЕ ЃОРЃО ДИМОСКИ – ПРИНЦОТ НА РЕФЛЕКСИВНАТА ПОЕЗИЈА (втор дел)

Јазикот како онтолошка сила

Кај Димоски **јазикот не е референцијален систем**, тој не упатува на нешто надворешно. Напротив, тој **станува онтолошка сила, основен гест на битието, централна оска околу која се организира светот** на песната. Во таа смисла, јазикот се претвора во **гравитациско јадро**, кое ги привлекува и поврзува неговите клучни теми:

- **телото** – не само како биолошка даденост, туку како **простор на впишување на смислата**,
- **домот** – како **ментален и онтолошки прибежиштен концепт**,
- **тишината** – како **граница и длабочина на јазикот**,
- **светлината** – како **озареност на поетската спозната реалност**,
- **водата** – како **тек, пренос, меморија и чистење**,
- и **ризомот на корените** – како **поетска форма на растење, гранување и трансцендентална стабилност**.

Овие елементи не се декор или слики, тие се **јазични ентитети, материјални појави во светот на зборовите**, чии смисли се обновуваат со секое ново појавување. Кај Димоски, метафората не е украс; таа е **алатка на поетската онтологија**, начин на кој **неизречливото станува изречено**.

Светот како јазичен настан

Во оваа поетика, светот не е она што постои пред јазикот, тој настанува низ него, во него, со него. Секој стих е мала космогонија, чин на создавање, не со бучава, туку со тишина, со внимателно избрани зборови, со здив меѓу реченици. Тоа не е „јазик за нешто“, туку јазик како нешто, како настан, како чин на присутност, како манифестација на свеста што зборува, но и се слуша себеси.

Поетската мисла кај Димоски е речиси херметична, но не затворена, туку длабинска. Таа не се нуди лесно, бара влегување, бара читање со сите сетили. Песната е алегорија на сознанието, патека до спознавањето, кондензирана вистина која не се објаснува, туку се доживува.

Рефлексивност и езотерична дисциплина

Во ова јазично светотворство, Славе Ѓорѓо Димоски е мајстор на јазичната рефлексивност, тој не само што создава, туку и ја промислува сопствената поетска пракса. Понекогаш дури и јавно, како во автопоетските записи, но најчесто директно во ткивото на самите песни. Тој го рефлектира јазикот, ја промислува поетската улога, го става поетот како медиум меѓу светот и зборот, меѓу звукот и тишината.

Неговата поезија е, истовремено, прашална и сигурна, деликатна и гранична, мистична и структурно дисциплинирана. Песната не се распрснува, таа расте како ризом, разгранета, хоризонтална, без централен авторитет, но со силна

поврзаност на темите и симболите. Таа не инсистира, но не попушта; не вика, но се слуша.

Поетот како јазичен космограф

Во крајна линија, Славе Ѓорѓо Димоски е космограф на јазикот, поет кој не го набљудува светот, туку го создава, со зборови што се како галаксии, со стихови што се орбити, со тишини што се темна материја на значењето. Во неговата поезија, јазикот не е затворен систем, туку отворено поле – сензитивно, ризично, длабоко човечко.

Тој не пишува за нешто, туку ја гради стварноста во самото пишување. Ја обликува како глина, ја здробува како камен, ја носи како тело. Поетската мисла кај него не се сместува во зборот, таа живее низ него, тече низ стихот, свети во јазичниот простор што тој го создава и го отвора за читателот како откровение.

Јазикот како предмет и субјект на поезијата кај Славе Ѓорѓо Димоски

Во поетскиот универзум на Славе Ѓорѓо Димоски, јазикот не се јавува само како средство на израз, туку како онтолошка константа, како структурна и смисловна темелна точка околу која се формира, дише и се распаѓа светот на поетската мисла. Неговата поезија не ја набљудува стварноста од дистанца, туку ја создава низ јазикот, а при тоа, самиот јазик станува и предмет на размисла, и субјект на творечко дејствување. Тој зборува не само во јазикот, туку за него, преку него и со него, и токму тоа го прави Димоски поет со длабоко рефлексивна поетика и метајазична свест.

Во циклусот „Јазик и леб“, оваа поетика добива своја експлицитна артикулација. На површината, лебот и јазикот се поврзани преку метафора, едното храни тело, другото храни мисла, но кај Димоски, таа метафора не е декоративна слика, туку онтологема: јазичен елемент што има тежина, што ја носи врз себе одговорноста на постоењето. Во таа смисла, лебот не е само симбол на животот, туку материјализиран јазик, исто како што јазикот е апстрактен леб, супстанција што ја одржува духовната глад на човекот.

Именувањето како чин на создавање

Кај Димоски, зборот има телесност. Тој не се изговара лесно, не лебди, туку тежи, сече, остава траги. „Зборот има ребро“, вели поетот, и со тоа го враќа зборот во антрополошката матрица, како нешто што има коска, форма, потекло. Јазикот, во оваа рамка, не е само средство за комуникација, туку простор на одговорност. Секое именување е акт на вмешаност во светот, чин на означување што не само што го прикажува постоечкото, туку го произведува, го легитимира и го означува со етичка тежина.

Оваа поетска позиција е во силна сродност со Хајдегеровата онтолошка мисла, особено со неговата прочуена формулација дека „јазикот е домот на битието“. Но додека кај Хајдегер тој дом има тивка, метафизичка конзистентност, кај Димоски тој дом е растргнат, напуштен, поткопан и поетот постојано прибира зборови како тули, обидувајќи се повторно да изгради засолниште за битието во јазикот.

Поезијата, според тоа, не е само израз на мислата, туку активна обнова на јазичниот свет, чин на враќање на изгубената смисла, опит за осветлување на темнината меѓу зборовите. Таа ја комбинира телесната искуственост (лебот,

гладта, ребрата) со јазичната рефлексивност, создавајќи простор во кој јазикот не е фиксиран систем, туку жив организам, повреден и жеден, кој постојано се стреми кон обновување.

Поетот како јазичен одгледувач

Во таков контекст Славе Ѓорѓо Димоски може да се замисли како одгледувач на јазикот, како нежен и свесен градинар на зборовите. Тој не ги „употребува“ зборовите, тој ги негува, ги чисти од клишеата, ги полира од вишокот, ги доведува до состојба на звучна и значенска есенција. Поетот не е сопственик на јазикот, тој е негов служител, набљудувач, внатрешен сведок на јазичниот живот.

Во таа грижа за зборот поезијата станува јазичен простор за самоспознавање, но и етичка платформа, каде секој збор мора да биде поставен со одговорност. Лебот и јазикот стануваат две лица на една иста стварност, храната на телото и храната на духот, но и два паралелни модели на одржување, преживување, сведочење.

Јазикот како сопствена драма

Суштинската особеност на поезијата на Димоски е што јазикот не е неутрален носител на светот, туку негово внатрешно поле на конфликт, на драма. Поетот го чувствува јазикот како место на борба, но и како единствено можно прибежиште. Во неговите песни, реченицата често не завршува со точка, туку со внатрешна пауза, со здив, со знак дека нешто е речено, но уште повеќе останува неизговорено. Тоа го прави јазикот и субјект, и предмет на поетскиот чин – инструмент, но и свет, форма, но и содржина, пат и цел.

Поетски јазик како онтолошки акт

Поезијата на Славе Ѓорѓо Димоски ни ја враќа вербата дека јазикот не е само алатка, туку суштински начин на постоење. Таа нè учи дека зборовите не се лесни, не се празни, туку материјални, одговорни, натежнати од својата историја и својата можност. Димоски, како поет, не само што го артикулира светот, туку го реформира преку јазикот, го вградува во зборот, го ткае од стихот, го враќа на самите темели на битието.

Во неговата поетика јазикот е и судбина и можност, и болка и утеха, и ребро и здив. А поезијата е тој тежок, но благороден напор да се најде зборот што ќе го поддржи светот, не како идеја, туку како жива реалност, звучна, телесна, мисловна, длабоко човечка.

Домот како хоризонт на идентитетот кај Славе Ѓорѓо Димоски

Во поетскиот универзум на Славе Ѓорѓо Димоски, домот не е само место, туку начин на постоење, фигура на смислата и простор каде се втемелува или распаѓа идентитетот. Мотивот на куќата се јавува во различни варијации, како личен, колективен, онтолошки и поетски симбол, но никогаш не носи утеха во својата целост. Напротив, куќата кај Димоски е растргната структура, половина прибежиште, половина отворена рана, место на носталгија и место на изгубена ориентација, симбол што го содржи прашањето: Кој сум јас, ако мојата куќа е напуштена, неместена, избришана од јазикот?

Куќата како архетип и онтолошка проекција

Димоски не ја третира куќата како просторна или материјална реалност. Таа е архетипски мотив, психолошки и духовен ентитет, симбол на длабинскиот човечки копнеж по стабилност, припадност и зачувана меморија. Сепак, таа стабилност во неговата поезија секогаш е доведена под знак прашање. Куќата, наместо да биде сигурен прибежиштен објект, често е предмет на губење, оддалечување, распаѓање, што ја претвора во онтолошка болка.

Во неа е втемелен идентитетот, но токму затоа што е така, нејзиното исчезнување значи тектонско нарушување на личноста. Куќата, како што ја поима Димоски, е внатрешен простор, јазичен простор, простор на духот. Таа е телото, таа е јазикот, таа е песната. Кога куќата се распаѓа, се распаѓа и јасот, се распаѓа и светот.

Куќата како јазик, како тело, како песна

Во многу негови песни, куќата се идентификува со телото, телото како куќа на душата, но и како граница на постоењето. Таа се поистоветува и со јазикот, како што кај Хајдегер јазикот е домот на битието. Кај Димоски, јазикот е куќата што треба постојано одново да се гради, бидејќи нејзините темели се поткопани од заборав, од изместен идентитет, од историски и културни пресврти. Песната, во тој контекст, е чин на повторно сидање на домот, не со тули, туку со зборови, не со малтер, туку со метафори.

Во таа смисла градењето на куќата преку стихот е истовремено градење на смислата и на идентитетот. Тоа е чин на јазично самоспознавање, но и чин на отпор: во време кога етничките, духовните и културните темели се разнишани, кога колективната меморија се губи, поетот станува архитект на зборот, сидар на загубените светови. Во стихот, поезијата ја презема улогата што некогаш ја имаа обредите, митологиите, ритуалите – да создаде простор за припадност, да обнови изгубениот хоризонт на смислата.

Домот како рана и простор на заборавот

Но во исто време, куќата кај Димоски е и рана, и место на изгубениот глас. Тоа е просторот каде тишината зборува повеќе од зборовите, каде споменот е подлабок од присутноста, каде отсуството е повидливо од присутното. Во таквата куќа се враќа само оној што сака да се соочи со сопствениот немир. Таа куќа е место на болка, но и единственото место каде болката може да се искаже.

Во неа идентитетот не се гради со сигурност, туку со сомнеж. Тоа не е идентитет што се наметнува однадвор, туку идентитет што се бара внатре, низ јазикот, низ мислата, низ поетската имагинација. Димоски не создава мит за домот, туку го расклопува, го преиспитува, го доживува како лавиринт во кој поетот се изгубил, но токму со тоа, станал.

Поезијата како архитектура на идентитетот

Во свет на разрушени вредности, на распаднати културни темели, на длабоки јазични и духовни кризи, Славе Ѓорѓо Димоски ја поставува поезијата како последен дом, како прибежиште на значењето, како јазичен простор во кој е можно повторно градење на себе. Домот, како мотив, е далеку од носталгичен или идиличен, тој е метафора за непрестајната борба за смисла, за идентитет што се бара, но никогаш не се завршува.

Затоа куќата кај Димоски не е затворена форма, таа е отворен хоризонт, динамична структура, место на постојано (ре)дизајнирање на јасот. Поетот не гради сидови, туку отворен поетски простор каде секој збор е камен, секој стих, врата, секој молк, прозорец кон нешто подлабоко.

Во овој хоризонт, домот не се наоѓа, туку се создава, и токму преку таа непрестајна поетска архитектура, Димоски го актуализира прашањето: Каде е моето место, ако не во јазикот? А поезијата, со својата длабока тишина и звучна строгост, станува единствениот дом во кој сме вистински дома.

Тишината како состојба на поетското слушање кај Славе Ѓорѓо Димоски

Во поетската архитектура на Славе Ѓорѓо Димоски тишината не претставува празнина, ниту реторичка пауза, туку суштинска, онтолошка состојба. Таа не е немост, туку форма на слушање; длабоко присуство, а не отсуство. Тишината кај него е активен простор на навестување, поле во кое стихот не се изговара само за да биде чуен, туку за да биде слушнат однатре, од оној тивок, но интензивен резонатор на внатрешното битие.

Во оваа поетика, песната не се создава од вишокот на зборови, туку од недостигот, од граничната состојба меѓу кажаното и недоискажаното, од онаа сензитивна зона во која поетот не зборува само за светот, туку слуша како светот тивко зборува низ него. Песната, во оваа смисла, се раѓа во процепот меѓу гласот и тишината, меѓу видливото и скриеното, во интервалот каде зборот не е само знак, туку молк што зборува.

Поетика на празнината: „белите полиња“ на значењето

Кај Димоски, поетската структура често е нарушена, фрагментирана, расчленета. Прекинати реченици, отворени формулации, бели полиња меѓу стиховите, сите тие не се технички пропусти или формални експерименти, туку стратешки поставени елементи на поетско дишење. Во тие празнини се отвора можноста за тишина, за потонување во она што е поважно од изреченото, тишината како трансцендентална можност, како нескажливо присуство на смислата.

Токму таму, во тие недоискажани зони, во тие микропаузи на јазикот, поетот го среќава апсолутот, не како догма, туку како трепет, како интуиција, како внатрешен здив на светот. Тоа не е религиозна поезија во класична смисла, туку поезија на духовна осетливост, каде што тишината е алтернатива на вревата на светот, контрапункт на површното говорење, еден друг, подлабок вид слушање.

Читање со слух, не со поглед

Поезијата на Димоски не повикува на рационално декодирање, туку на внатрешно потонување, на емпатиско читање, на читање со слух, со срце, со осетливост на кожата. Таа не се разбира, таа се чувствува, се доживува, се слуша како ехо од нешто што одамна сме го знаеле, но сме го заборавиле.

Во тој контекст поетот не зборува од позиција на надмоќ, туку како смирен сведок на тишината. Тој не се наметнува на читателот, туку го поканува во тивок сооднос, каде зборот е само мост, а вистината е она што останува меѓу зборовите. Тишината тука е речиси свет момент, простор на созерцание и свесност, но и на болка, сомнеж, ранливост.

Тишината како граница и можност

Кај Димоски, тишината не е пасивна состојба, туку граница на јазикот, но и навестување дека поетската вистина се наоѓа токму на тие рабови. Во тој крај, каде зборовите замолкнуваат, започнува вистинската комуникација, комуникација со себеси, со другиот, со она што го нарекуваме виша смисла.

Песната не е громогласна, таа шепоти, но со шепот што прободува длабоко, што поставува прашања без одговори, што не остава со чувство дека сме допреле нешто длабоко, нешто суштинско, без тоа целосно да го сфатиме. Тоа е поетика на сугестија, не на директива; на осетливост, не на догматизам.

Тишината како суштинска состојба на поетското

Во свет преполн со говор, каде зборот често се троши напразно, Славе Ѓорѓо Димоски ја враќа тишината како суштинска вредност, како неопходен услов за вистинско поетско сведоштво. Таа тишина не е немост, туку глас што чека да биде слушнат на друг начин, со внатрешниот слух на душата.

Токму затоа, поезијата на Димоски не се кажува со викање, туку се шепоти, оти таа не освојува, туку поканува, не се објаснува, туку останува отворена, како тишина што допира повеќе од најгласниот збор. Во таа тишина, се создава длабоко интимен простор, не само за читање, туку за осознавање.

Симболиката на коњот, телото и рисот: поетска тријада на слободата, страдањето и созерцанието

Во поетскиот универзум на Славе Ѓорѓо Димоски, коњот, телото и рисот не се само повторливи мотиви, туку се централни симболички столбови околу кои се организира една длабоко рефлексивна, онтолошка и метапоетска поетика. Овие симболи не се фиксирани, нивното значење е флуидно и слоевито, тие комуницираат меѓусебно, се преплетуваат, се надополнуваат и притоа го креираат тројниот код на поетското „јас“, една психопоетска оска преку која поетот се разбира себеси, светот и тишината меѓу нив.

Коњот: слобода, жртва и метафизичко движење

Коњот кај Димоски е далеку од романтична икона на природата или на античкиот јунак. Тој е амбивалентен симбол, што ја носи во себе тежината на слободата, но и болката на жртвата. Тоа е суштество кое тропоти кон светот, но и од него бега, грациозен бегалец што со секој чекор отсликува копнеж, немир, тежнење кон она што е недофатливо. Во неговите песни коњот често се јавува како супститут на поетската душа, неуморно во движење, секогаш на пат, секогаш на граница.

Но истовремено, коњот кај Димоски е и жртвено животно, впрегнато во тегобата на постоењето, изложено на историски, културни и егзистенцијални трауми. Тоа е телото што носи, трпи, но и се бори да остане возвишено, да не биде сведено само на функција. Коњот станува парадигма на поетот, на неговата борба да остане слободен во заробениот свет, да пишува без да биде впрегнат во јаремот на комформизмот или баналноста.

Телото: инструмент на чувството, страдањето и пишувањето

Во поетиката на Димоски телото не е само човечко, тоа е универзална метафора на ранетата, но чувствителна егзистенција. Тоа е медиумот преку кој

поетот го доживува светот, но и преку кој поезијата се материјализира. Телото кај него е архив на болката, инструмент на допирот, алатка на чувството, но и ризница на зборовите, бидејќи, како што сугерираат некои негови стихови, зборовите се и мускули, и рани, и кожа.

Ова тело е длабоко инкорпорирано во текстот: не како објект за гледање, туку како активен субјект на искуството. Поетот не зборува за телото, тој пишува преку телото, ја вградува својата физичка перцепција во секој стих. Во таа смисла, телото станува место на пишувањето, поетска површина што трпи, вибрира, слуша. Така, поезијата се отелотворува, станува материја, здив, пулс.

Рисот: самотникот како чувар на внатрешниот поглед

Рисот, редок и мистичен, тивок и граблив, кај Димоски е алегорија на поетот како самотен набљудувач, оној што не зборува често, но сè гледа. Овој симбол претставува дискретна форма на духовна моќ, поетот како рис не напаѓа, туку присуствува со тишина, внимава, слуша, гледа и впива.

Во општество што инсистира на бучност и експонираност, Димоски ја поставува ликот на поетот-рис како антипод: интровертен субјект кој пишува не за да биде слушнат, туку за да ги овековечи трепетите на светот што другите не ги забележуваат. Рисот е и амблем на недофатливото, на она што не може да се припитоми, на поетската различност како осаменост, но и како внатрешна автономија.

Тројството како психопоетска и метапоетска структура

Симболите на коњот, телото и рисот кога се разгледуваат заедно, функционираат како тројна слика на поетот, оној што се движи (коњот), оној што чувствува и страда (телото) и оној што гледа и молчи (рисот). Ова тријадно симболичко ткиво не е случајно: тоа е рефлексивна на тројната природа на поетската свест, која е динамична (коњ), сетилна и ранлива (тело), и созерцателна, духовна и тивка (рис).

Во таа смисла, овие симболи не се само митски, туку и метапоетски: тие ја одразуваат самата природа на поетското творештво, каде поетот се расцепува на движење, чувство и набљудување, станува тело што пишува, поглед што мисли, жртва што создава. Особено значајна е таа свесност за телесноста на јазикот, бидејќи Димоски постојано го инкарнира пишувањето, го прави дел од себе, од својата распната, но возвишена човечност.

Поетот како коњ, тело и рис

Во поетскиот свет на Славе Ѓорѓо Димоски, коњот, телото и рисот се повикани да сведочат, не како декор, туку како суштински гласови на поетската егзистенција. Тоа не се симболи што само украсуваат, тие изградиле една посебна поетска антропологија, во која поетот е и носител на страдањето, и пратеник на слободата, и глас на тишината.

Во ова тројство, Димоски не само што создава поезија, тој ја живее, ја дише, ја отелотворува. И токму затоа, неговите стихови не се само нешто што се чита, туку нешто што се чувствува низ телото, се слуша со кожата, се гледа со внатрешниот поглед, со погледот на рисот што никогаш не згрешил плен, со коњот што знае каде оди, со телото што сè преживува.

Контрапунктната структура како музичка архитектоника

Поезијата на Славе Ѓорѓо Димоски често користи контрапунктна структура, еден вид на паралелни слики, интерогативни низи, повторувања со мали семантички изместувања. Тие создаваат поетска музика, но не како мелодија, туку како полифонија, оти повеќе гласови се повеќе вистини. Песната не затвора, туку отвора, не тврди, туку прашува. Од таму, неговите стихови личат на молитви, но без адреса, како што и современиот човек, поетот, го губи својот Бог, но продолжува да се обраќа.

Поетскиот гестус на Славе Ѓорѓо Димоски: етика на тишината, тежина на зборот

Поезијата на Славе Ѓорѓо Димоски е поетика на воздржаноста, но и потресна исповед за тежината на говорот. Таа не се стреми да разубеди, ниту да разгалува. Не се обидува да ги ублажи раните на светот со песна, туку да ги именува тие рани, да ги изнесе на светлина, да ја регистрира нивната болка, да биде молкот што сведочи, гласот што нема намера да смири, туку да освести.

Поетскиот гестус кај Димоски е свесно воздржан, но токму поради тоа, морално силен. Во време на бучност и лесни зборови, тој не говори за да биде чуен, туку слуша за да го разбере нечујното. Неговата поезија не „пее“ во традиционална смисла, таа оди тивко, поставува прашања, останува без одговор, и токму во таа отвореност се манифестира нејзината длабочина.

Зборот како товар, јазикот како траума

Кај Димоски, зборот тежи. Тој не е лесна алатка за опис, туку камен што се носи на грбот, храна што не секогаш се голта лесно, леб што не се дели без последици. Во неговите стихови, именувањето не е само поетска игра, туку егзистенцијален чин, често болен, трагичен, но нужен. Да се именува, значи да се живее со одговорноста за кажаното; да се зборува, значи да се влезе во партнерство со болката на светот.

Јазикот, во овој контекст, е рана, но и лек, предавство, но и вера, граница, но и мост. Тој е истовремено затвор и можност за слобода. И токму во таа напнатост, во таа постојана фрактура помеѓу значењето и неизреченото, се раѓа поезијата. Не како утеха, туку како реакција, како одговор што не нуди решенија, туку покажува дека болката има глас, и дека тишината знае повеќе од нас.

Празната куќа, ранливото тело, гласот на тишината

Во светот на Димоски, куќата е празна, телото е изложено, а тишината, сè погласна. Тоа не е поезија на сигурноста, туку на егзистенцијалниот потрес, на неспокојот што бара јазик, но не го наоѓа секогаш. Домот кај него е архетип кој се распаѓа, место што е изгубено или никогаш не било пронајдено, а телото – медиум на сите болки, архив на исчезнувањата.

И токму таму, во тој распаднат пејзаж, во тоа оштетено, но живо тело, и во празнината на тишината, се раѓа неговиот поетски гестус: тежок, воздржан, но непоколеблив. Поезијата тука не е естетика, туку етика. Тоа е чин на внатрешно сведочење, на препознавање на ранливоста како суштина, на одбивање да се зборува повеќе од она што е неопходно.

Поетот што не пее, туку слуша

„Славе Ѓорѓо Димоски е поет што не пее, туку слуша“, ова не е само стилска забелешка, туку јадро на неговата поетска определба. Во свет каде поезијата често се претвора во егзибиција, тој одбива да зборува гласно, не поради недостаток на глас, туку поради вишок на слух. Тој не се натпреварува со светот, туку го ослушува, внимателно, опипливо, со отворено тело, со длабоко срце, со внатрешен слух што ги разликува вистинските звуци од шумот на говорењето.

И токму затоа, понекогаш најточниот збор во неговата поезија е оној што не е изговорен. Тоа е зборот што останал во тишината, но се почувствувал како трепет, како здив, како еден молк што зборува повеќе од цела библиотека. Во тој избор, да се молчи кога зборот ќе ја изгуби својата вистинска тежина, се открива вистинската сила на неговиот поетски гестус – етичен, воздржан, но бескомпромисен.

Поетиката како човечка мерка

Поетскиот гестус на Славе Ѓорѓо Димоски е чин на сведочење, одраз на човечката мера, и пред сè, потсетување дека поезијата не мора да зборува за да биде силна. Таа мора да слуша, да молчи кога треба, да трпи, да сонува. Тоа е поезија на внатрешната етика, на одговорноста кон зборот, кон тишината, кон светот што не нè слуша – но можеби ќе нè чуе, ако ние први научиме да слушаме.

Поезијата на Славе Ѓорѓо Димоски како дијалог со битието

(Онтопоетички прозори кон зборот, тишината и егзистенцијалната празнина)

Во една од најдлабоките филозофски траектории на XX век, Мартин Хајдегер ја поставува поезијата како темелна егзистенцијална и онтолошка алатка: „Поетски живее човекот на оваа земја.“ Кај него, јазикот не е комуникациски инструмент, туку место каде што битието се открива, каде што светот почнува да постои преку зборот. И токму во оваа хусерловско-хајдегеровска линија се вградува поетскиот корпус на Славе Ѓорѓо Димоски, кој со речиси архетипска јасност и филозофска одмереност го изведува дијалогот со битието, не како апстрактен концепт, туку како жива, болна и неопходна егзистенцијална состојба.

Јазикот како ‘леб на мислата’: егзистенцијален симболизам

„Јазикот е лебот на мислата, лебот е јазикот на телото“, оваа двојна метафора кај Димоски не е украсна формула, туку онтолошки постулат. Во неа се преплетуваат три фундаментални нивоа:

- Мислата – како духовна жед, како немирна свест што бара облик;
- Телото – како носител на искуството, на болката, на сетилноста;
- Јазикот – како мост, како средство, но и како суштина преку која и телото и мислата добиваат свое „место“ во светот.

Овој тростепен однос го сместува Димоски не само во зоната на рефлексивната поезија, туку и во онтопоетскиот хоризонт, поетот не само што пишува за животот, туку преку песната ја оживува основната драма на човечкото постоење: гладот за смисла, копнежот за говор, и страдањето од зборот што е и благослов и тежина.

Песната како појавување на битието

Кај Димоски песната не е украс, туку акт на присуство. Песната е она „место“ каде што битието се пројавува, каде што тишината станува глас, а говорот се враќа назад во својата суштина, во неможноста да биде доволен. Затоа, стихот кај него често е фрагментиран, скршен, недоизречен. Тоа не е резултат на недостаток, туку на свесно поетско однесување, воведување на празнина како услов за присуство.

Во оваа смисла, поезијата кај Димоски станува начин на битисување, егзистенцијален чин кој се одвива во просторот меѓу светот и неговото (не)именување. Песната не ја поправа реалноста, таа ја слуша, ја обликува во празнините, ја впира во својата шепотлива архитектура, и како таква, ја претвора во простор за внатрешна дијалошка релација со битието.

Поезијата како егзистенцијално прегнување

Оние што очекуваат поезијата да биде простор на утеха, кај Димоски ќе се соочат со парадокс: песната не лекува, таа отвора. Таа не затвора рани, туку покажува колку длабоко зборот навлегува во нив. Затоа, „егзистенцијално прегнување“ кај него не е апстрактна фигура, тоа е неговиот однос кон светот, кон јазикот, кон сопствената мисла. Тоа е постојано премерување на тежината на секој стих, на секое тишинословие, на секој збор што би можел (или не би требало) да биде изговорен.

Ова го прави неговото поетско дејствување етичко во основа, бидејќи тој не манипулира со зборот, туку влегува во директна одговорност за неговото постоење. Секој стих е резултат на внатрешно страдање, внатрешна концентрација, како духовен ритуал што бара чистост на интенцијата.

Поетот како чувар на битието

Во линија со Хајдегеровата мисла, каде поетот е чуварот на јазикот, а преку тоа и на битието, Димоски може да се препознае како еден од најинтроспективните чувари на јазичното постоење кај нас. Неговата поезија не се бори за оригиналност по секоја цена, туку за автентичност на гласот, за чист канал меѓу јазикот и светот, меѓу зборот и она што не може да се изговори.

Затоа, тишината кај него е дел од дијалогот. Таа е форма, структура, простор за откровение. Она што останува неизречено, кај Димоски често е најгласното. Тоа е зборот што одекнува токму затоа што не е кажан.

Поезијата како онтолошки хоризонт на свеста

Поетскиот свет на Славе Ѓорѓо Димоски е место каде јазикот не е алатка, туку есенција, каде што мислата не е рационална конструкција, туку глад за суштина, а песната не е естетски производ, туку онтолошки облик на животот.

Во дијалогот со битието, Димоски не зборува гласно, туку дише тивко. Тој не го освојува јазикот, го моли да му се јави. Не го употребува зборот, го подготвува да се роди. Затоа, неговата поезија е повеќе од литература, таа е место каде се отвора вратата на постоењето, како во еден интимен, болен и свет дијалог, каде што гласот се враќа назад во своето вистинско значење: да сведочи, да трпи и да создаде свет.

Сублимација на јазикот: од магија до лимит кај Славе Ѓорѓо Димоски (Поетиката на зборот како апорија, тишина и онтолошка празнина)

Во корпусот на современата македонска поезија, Славе Ѓорѓо Димоски зазема привилегирано место како поет кој не само што се служи со јазикот, туку го преиспитува неговото постоење, ја разоткрива неговата граница, ја разлепува кожата на зборот сè до коската на смислата. За разлика од традиционалниот пристап кон поетскиот јазик како медиум на убавина, на ритам, на звучна метафора, кај Димоски тој е згусната материја, суров простор на внатрешен судир, терен каде зборот се среќава со својот лимит.

Од магијата на јазикот до неговото откажување

Во многу културни и книжевни традиции, зборот е претставен како магичен, речиси натприроден чин: тој именува, создава, предизвикува. Но Димоски го презема овој митски статус на зборот само за да го деконструира и проблематизира.

Кај него, јазикот не создава свет туку го покажува неговото исчезнување. Тој не изговара „живот“ со цел да го претвори во објект, туку со цел да ја осветли кршливоста на секое именување. Зборот станува сомнеж, празнина, тишина. Тоа не е демагогија на тишината, туку јазична апофатика, како во христијанската мистичка традиција каде Бог може да се познае само преку она што не е. Така и кај Димоски: значењето може да се почувствува, само кога зборот се повлекува.

„Незбурувачкиот јазик“: јазикот што молчи, а говори

Поетскиот јазик на Димоски е парадоксален: тој зборува токму преку молкот, изразува преку затскриеност, а најгласен е токму кога најмолчи. Во овој „незбурувачки“ јазик се насетува невидливата вистина, туку нејзиниот отпечаток. Тоа е јазик што не тврди, туку се прашува, што не убедува, туку ослободува.

Таквиот јазик, исчистен од вишок, станува арена на егзистенцијалниот судир: помеѓу зборот и она што не може да се каже. Имено, она што го именуваме – лебот, тишината, телото, куќата – станува само облик на повикот кон нешто поголемо, нешто што никогаш не е целосно пристапно преку самите зборови.

Апорија на значењето: дојден до границата на зборот

Кај Димоски поетскиот чин не води до разрешување, туку до апорија. Како што во феноменологијата се вели: што и да направам со предметот, предметот останува „непредмет“, неприсвоен, секогаш повеќе од тоа што се гледа. Така и во неговата поезија: Значењето никогаш не е конечно, туку вечна одложеност.

Тоа не е слабост на јазикот, туку негова моќ, бидејќи токму преку неуспехот на зборот, се создава празнина отворена за читање, за повторна смисла, за вистинско присуство. Затоа, стихот кај Димоски е редуциран, лаконски, но густ со тишина. Токму таму, во оној отсечок што не е кажан, се наоѓа вистинскиот простор на откровението.

Поетска празнина како форма на светотворство

Она што се нарекува „празнина“ кај Димоски, не е празно место, туку глас на битието што се повлекува за да нè принуди на слушање. Празнината е поетски

апарат. Таа не е недостаток, туку е плодна потенцијалност, „вакуум“ кој го вовлекува читателот во состојба на интроспективна готовност.

Во тој процес, читателот не ја „разбира“ песната, туку ја доживува како настан, како внатрешно разликување, како повик за соучесништво. И токму во тоа е разликата помеѓу поезија што „се чита“ и поезија што се живее.

Јазикот како граница и можност: поезијата како предел на вистината

Сублимацијата на јазикот кај Славе Ѓорѓо Димоски не води кон апстракција, туку кон онтолошка конкретност: зборот има тежина, има вкус, има тело. Тој може да биде тивок, но не е празен. Именувањето е акт на одговорност, затоа што секој збор носи светлина, но и сенка.

Зборот, на крајот, не е доволен да ја каже вистината, но е неопходен за да нè приближи до неа. И затоа, неговата поезија е како отворен прозорец во дождливо утро, не го гледаш целосно светот, но знаеш дека таму нешто трепери, нешто што бара твој внатрешен слух, твоја подготвеност за тишина.

Славе Ѓорѓо Димоски како поет на границата

Димоски не е поет на полни реченици и грандиозни гестови. Тој е поет на пречекорот, на мигот пред зборот, на јазичниот лимит каде зборот не умира, туку се раѓа одново – тивко, одмерено, празно, но полно со светлина.

Во неговиот поетски свет, јазикот не служи, туку постојано се преиспитува. Тоа е јазик кој создава не за да поседува, туку за да отвори. И токму затоа – неговата поезија не е одговор, туку вечно прашање упатено кон битието.

Заклучок и епилог: Поетиката на Славе Ѓорѓо Димоски како егзистенцијален, јазичен и онтолошки гестус

Поетското творештво на Славе Ѓорѓо Димоски претставува редок и длабоко конзистентен пример на современа поетска мисла што истовремено го отсликува, го преиспитува и го создава светот преку јазикот. Во доменот на македонската литература, Димоски се издвојува како автор кој не го третира јазикот како едноставна алатка за изразување, туку како онтолошка праоснова, како простор во кој се обликуваат прашањата за битието, идентитетот, телесноста, и релацијата меѓу човекот и трансценденталното.

Неговата поетика може да се сфати како јазично светотворство, кое го користи зборот не само за именување, туку како чин на повторно создавање на реалноста. Оваа позиција е блиска до херменевтичката и феноменолошка традиција (преку Хајдегер, Бланшо, Целан), каде јазикот не е рефлексija на стварноста, туку самата стварност се покажува преку поетскиот збор. Особено во циклусите како Јазик и леб, јасно се манифестира оваа филозофска димензија: лебот не е само материја, туку метафора за јазикот како основа на егзистенцијата; зборот не е само знак, туку тело со тежина, субјект на страдање и преобразба.

Темите што се повторуваат во неговиот опус, куќата, телото, тишината, рисот, коњот, виното, водата, не се само поетски мотиви, туку симболички структури кои ја носат тежината на метафизички, онтолошки и лингвистички импликации. Куќата е и засолниште и изгнанство; телото е и инструмент и траума; тишината е и апсентиран говор и полнотата на значењето. Оваа поетика се движи на релацијата меѓу отсуство и присуство, збор и тишина, исказ и апорија.

Она што е особено значајно е и неговото поетско однесување кон границата на јазикот, не како пречка, туку како плоден простор за слушање и преосмислување. Кај Димоски, поетскиот јазик се обликува преку својата несигурност, преку својата недовршеност, преку својата внатрешна тишина. Во таа смисла, поезијата кај него не претендира кон тоталитет, туку се манифестира како гест на приближување, на отвореност, на внатрешна работа со зборот.

Особено значајно за неговата поетика е дефинирањето на поетскиот гестус како чин на одговорност и етичка свест. Во неговите песни, именувањето е болка, јазикот е одговорност, а зборот не е неутрална појава, туку дел од егзистенцијалната економија. Поетот, во таа рамка, не е некој што создава убавина, туку оној што сведочи, што се соочува, што го гради домот на смислата во време на духовен и јазичен распад.

Од таа перспектива, Димоски може да се разбере како поет на границата, поет на лимиалноста: на прагот помеѓу зборот и молкот, телото и духот, индивидуалното и универзалното. Неговата поезија не е разубавување на реалноста, туку внатрешно, често трауматско, егзистенцијално осознавање на нејзините длабочини. Токму затоа, таа не нуди утеха, туку согледување; не ветува спас, туку повикува на духовна будност и јазична строгост.

Како заклучна синтеза на неговиот поетски идентитет, може да се каже дека Славе Ѓорѓо Димоски не е поет кој „пее“, туку поет кој „слуша“, кој го слуша светот во неговото распаѓање и создавање, во неговото молчење и вриштеж, во празнината и полнокрвноста на зборот. Неговата поезија бара тивок, но активен читател, оној кој не бара одговор, туку е подготвен да се соочи со прашањата што поезијата ги поставува, а кои не можат да се разрешат, туку само да се носат.

Во свет каде што зборовите често се евтини, предвидливи и потрошени, Димоски создава поезија која тежи. Поезија што го почитува зборот не поради она што го кажува, туку поради она што го открива, односот меѓу јазикот и битието, меѓу човекот и неговата онтолошка ранливост. Токму во таа длабочина, со својата препознатлива рефлексивна строгост, духовна концентрација и јазична економија, Славе Ѓорѓо Димоски ја заслужува определбата „принц на рефлексивната поезија“.

Тоа не е поетски епитет, туку суштинска поетичка и критичка констатација. Неговата поезија не постои за да ја објасни стварноста, туку за да ја одржи нејзината длабочина отворена, како простор во кој зборот не затвора, туку постојано повикува, на повторно читање, на внатрешно слушање, на егзистенцијално освестување.

Јана Николовска – Jana Nikolovska
„Движење“, комбинирана техника, 2023
”Motion“, combined technique, 2023
<https://www.instagram.com/j.nikolovska28/>

АКЦЕНТИ

Accents

80 ГОДИНИ ОД ЖИВОТОТ И 55 ГОДИНИ ТВОРЕЧКА ДЕЈНОСТ НА ПИСАТЕЛОТ ПЕТРЕ ДИМОВСКИ

УДК 929Димовски, П.
821.163.3:06.05

„ПЛАМЕНКА“ ПРВА ПРЕМИЕРА ВО 2026 ГОДИНА

Народниот театар Битола за прва премиера во 2026 година ја постави „Пламенка“, драматизација на романот од Петре Димовски, еден од најзначајните македонски автори и раскажувачи на битолската историја и човечките судбини.

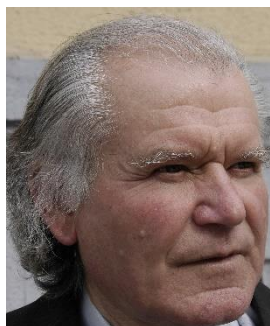
„Пламенка“ е моќна приказна за битолската жена што не згаснува. Таа е претстава за женската отпорност и издржливост, за женскиот подвиг и хероизам. Претставата е приказна за жена борец која минува низ османлискиот период, Балканските војни, Првата и Втората светска војна, а сепак останува исправена и достоинствена.

Авторот на „Пламенка“ е еден од најинтересните и најплодни битолски автори и романсиери. Целиот свој огромен литературен опус го посветува на судбините на луѓето од битолскиот крај. Тој длабоко ги познава војните што тука се одвивале и ги преплетува човечките приказни со непрестајните војни, создавајќи своевидни херојски епопеи. „Пламенка“ е роман за непокорот и за храброста на жената која ги преживува војните, борејќи се за своето право на љубов и слобода. „Пламенка“ е пример за отпор и непокор. Таа е битолската Јованка Орлеанка!

Кога љубовта станува пламен, а зборовите пепел, во свет каде тишината тежи повеќе од крикот, Пламенка се бори со сопствената судбина, со страста, со стравот, со вистината што гори. Тоа е приказна за жената што не прифаќа да згасне.

Петре Димовски е еден од најголемите македонски автори, голем романсиер и исклучителен раскажувач, кој целиот свој животен век и цело свое пишано дело го посветил на луѓето од битолскиот крај, на битолската жена, на трагедиите што се случувале во нашиот крај, на војните, на преживувањето на нашето население. Неговите приказни се исклучително емоционални и многу потресни.

НАГРАДА „ГОЦЕВА МИСЛА“

Фондацијата за културна и научна афирмација и презентација „Македонија презент“ меѓународната награда „Гоцева мисла“ за 2026 година, која традиционално се доделува во пресрет на 4 февруари, роденденот на Гоце Делчев и на неговата знаменита мисла: „Јас го разбираам светот како поле за културен натпревар меѓу народите“ им ја додели на Петре Димовски од Битола и Зорица Митровиќ од Белград. Наградата „Гоцева мисла“

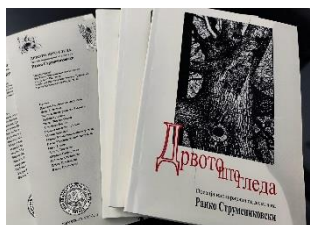
е високо признание што им се доделува на личности што со својот творечки, културен и интелектуален ангажман значајно придонесуваат за афирмацијата на македонската култура, литература и духовни вредности во меѓународни рамки, како и за унапредување на културниот дијалог меѓу народите.

На Петре Димовски наградата „Гоцева мисла“ му се доделува за исклучителното книжевно творештво и животното дело во македонската литература. За неговиот исклучителен и долгорочен придонес во развојот на македонската книжевност, како и за богатото и жанровски разновидно творештво, кое остава трајна трага во македонската културна историја. Димовски со својот книжевен стил, тематска длабочина и континуирана творечка енергија го збогатува македонскиот книжевен канон. Неговата книжевна продукција е предмет на анализи, студии и обработки, а тој е овенчан со голем број награди и признанија. Наедно, значаен е неговиот културен придонес како основач, уредник и организатор на книжевни иницијативи во Битола и во поширокиот регион.

Петре Димовски за своето богато творештво има добиено над 60 награди, меѓу кои: „Стале Попов“ и „Ванчо Николески“ на ДПМ, „БИД Мисирков“, „4 Ноември“ на Општина Битола, „Живко Чинго“ на Општина Охрид, наградата „Прозни мајстори“ на „Македонија презент“ наградата „Тренд“ на Феникс, награда на КММ, наградите за животно дело на Пелагонските културно-научни средби и на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола, наградата „Вермилион“, наградата „Книжевен круг“, Меѓународната награда на Украина за 2019 година, три награди на МНД, пет награди на в. „Студентски збор“, шест награди на Фестивалот на монодрамата, четиринаесет награди на в. „Нова Македонија“, седум признанија на манифестацијата „Најуспешни битолчани“ и др.

ОДБЕЛЕЖАНИ 90 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА РАНКО СТРУМЕНИКОВСКИ СО ПРОМОЦИЈА НА КНИГАТА „ДРВОТО ШТО ГЛЕДА: ПОЕЗИЈА ИНСПИРИРАНА ОД ДЕЛАТА НА РАНКО СТРУМЕНИКОВСКИ“

УДК 929Струмениковски, Р.
821.163.3-1(082)

На 23 јануари 2026 година, во организација на Галерија, музеј и ателје „Ранко Струмениковски“ и Македонско научно друштво – Битола, во просториите на Галеријата се одржа промоција на книгата „Дрвото што гледа: Поезија инспирирана од делата на Ранко Струмениковски“, во издание на Македонско научно друштво – Битола.

Книгата е објавена по повод одбележувањето на 90 години од раѓањето на академскиот сликар Ранко Струмениковски (1936 – 2000), којшто бил член на Одделението за уметност на МНД – Битола, а приредувачи на книгата се: д-р Тања Струмениковска-Ристевска, д-р Драган Ристевски, проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска и Весна Мундишевска-Велјановска.

За значењето на ова поетско остварување и воедно иновативно освежување на сликарското творештво преточено во поетски збор, зборуваше д-р Драган Ристевски, кој додаде: „Инспиративниот графички и сликарски опус на Ранко Струмениковски, суптилноста и лиричноста на неговите дела се значајни фактори и поттици за големиот интерес кај поетите за создавање песни мотивирани од неговите дела. И не без причина. Питомоста и кроткоста беа карактерните особини кои го красеа ликот на Ранко Струмениковски кој, пак, својот лиризам на мошне успешен начин го преточи во неговите сликарски дела, во неговото богато творештво во областа на графиката, сликарството и во применетата уметност.“

Претседателката на Македонско научно друштво – Битола, која е дел и од уредништвото на книгата, а и застапен поет, проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска истакна дека поезијата и ликовната уметност се длабоко поврзани облици на уметничко изразување кои, иако користат различни медиуми, произлегуваат од истата човечка потреба за интерпретација и преосмислување на стварноста. Таа додаде и дека книгата „Дрвото што зборува“ настана за релативно кратко време поради силната и непосредна инспирација што поетите ја пронајдоа во ликовните дела на Ранко Струмениковски чии визуелни светови дејствувале како творечки импулс за изблик на зрела и моќна поетска мисла.

Проф. д-р Златко Жоглев зборувааше за уметникот Ранко како личност, бидејќи лично го познавал, за неговото значење како автор и човек, а се осврна и на иновативноста и симболизмот во неговото ликовно творештво.

Од рецензентите се обрати проф. д-р Биљана Цветкова Димов која се осврна на дијалогот помеѓу визуелното и поетското: „Поетите, секој со свој препознатлив поетски израз, реагираат на визуелните импулси не како илустратори, туку како коавтори во процесот на толкување и надградување на визуелниот наратив. Така, од секое дело произлегува поетска „паралелна стварност“ – понекогаш медитативна, понекогаш критична, но секогаш интимна и искрена. Посебната вредност на изданието е токму во множеството авторски гласови кои создаваат полифонија на чувствувања и мисли. Таа разновидност не ја разградува целината, туку напротив – ја збогатува, прикажувајќи како едно уметничко дело може да раѓа безброј интерпретации и да стане заеднички простор на инспирација.“

Поетски творби инспирирани од дела на Ранко Струмениковски, прочитаа поетите: Даниела Андоновска-Трајковска, Милица Димитријовска-Радевска, Златко Жоглев-Олгин, Елизабета Јончиќ, Марија Младеновска-Димитровска, Весна Мундишевска-Велјановска и Мирјана Стојановска, а рецитација изведе и д-р Тања Струмениковска-Ристевска. Покрај наведените поети, во книгата со своја поезија застапени се и поетите: Лили Бошевска, Љубинка Донева, Биљана Котевска – Димко, Милчо Мисоски, Борче Панов, Христо Петрески, Габриела Стојаноска, Добре Тодоровски и Васил Тоциновски.

Предговорот за книгата го напиша д-р Драган Ристевски, а рецензенти се: Владо Ѓорески, д-р Весна Калпаковска и проф. д-р Биљана Цветкова Димов.

Компјутерската обработка и дизајнот на корицата ги изработи Весна Мундишевска-Велјановска, а фотографиите од делата на Струмениковски се дело на д-р Драган Ристевски.

Во подготовката на настанот се вклучи и графичката струка од СОУ „Таки Даскало“ – Битола со подготовка на минијатури со поезија и илустрации од Струмениковски кои им беа подарени на сите присутни на промоцијата.

АКТИВНОСТИ НА МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

УДК 061.2(497.784)

**ИЗЛОЖБА „БИТОЛСКА МЕМОРИЈА“
ВО ЧЕСТ НА ОСЛОБОДУВАЊЕТО НА БИТОЛА**

На 4 ноември 2025 г. во 12 ч., во просториите на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола беше отворена изложба на фотографии, архитектонски приказни и книги во чест на Денот на ослободувањето на Битола со наслов „Битолска меморија“. Изложбата беше во организација на Македонска „Св. Климент Охридски“ – Битола, Cultural Со и комуникациски технологии и БабаМ Битол

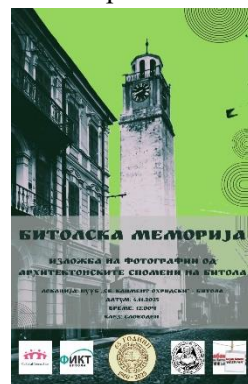

„Изложбата нè води низ тивките слоеви на Битола каде секоја фасада и секоја улица носат свој спомен. Ова е можност да погледнеме наназад, но и да се потсетиме колку е важно да го негуваме културното наследство што го имаме“ – изјави проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседателка на МНД Битола.

„Како директор на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола, со гордост истакнувам дека Битола е дом на книгата и пишаниот збор, а нашата Библиотека често прави изложби на книги и периодични списанија кои се со релевантни податоци и говорат за градот наш со историска длабочина и документарна точност“ – истакна м-р Емилија Стефановска-Давкова, директорка на Библиотеката.

„Битола не зборува гласно, туку со детаљ, светлина и време впишано во камен и архитектура. Ова е наш обид да ѝ возвратиме со внимание, љубов и почит, да го негуваме тоа што нè обликува и да го зачуваме тоа што нè потсетува кои сме“ – рече м-р Стефан Карадовски, член на МНД, претседател на Cultural Connection и координатор на проектот.

Изложбата можеше да се посети и виртуелно на следниов линк <http://bitolskamemoriija.mk/>.

ПРВА РАБОТИЛНИЦА ОД ПРОЕКТОТ „ИНТЕРАКТИВНИ РАБОТИЛНИЦИ ЗА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА“

На 7.11.2025 г. во градинката ЈОУДГ „Бамби“ – Новаци, гостуваа писателките Весна Мундишевска-Велјановска и Елизабета Јончиќ. Најпрво беше претставена книгата за деца „Збрка во трка“ чиј автор е Весна Мундишевска-Велјановска. Претставувањето на книгата го подготви писателката Елизабета Јончиќ со ученичките Ана-Марија Велевска и Марија Грчевска од ДСУ Спортска академија – Битола. Директорката на ЈОУДГ

„Бамби“ – Новаци, Билјана Талевска и воспитувачката Марија Крстевска подготвија работилница инспирирана од песните од книгата.

Ова беше првата работилница од серијата предвидени интерактивни работилници во основни училишта и градинки, со гостувања на роднокрајни писатели кои пишуваат литература за деца и млади, а кои ќе ги реализира Македонското научно друштво – Битола во соработка со реномирани писатели од Битола. Целта на овие работилници е да го поттикнат љубопитството и љубовта кон читањето за литературата за деца и млади, да го развијат критичкото мислење и естетската восприемчивост кај децата и младите преку непосреден контакт со писателите. Со интерактивни и контекстуализирани средби овие работилници придонесуваат за јакнење на културната свест и афирмација на роднокрајната книжевна традиција поттикнувајќи активна читателска публика и воедно стимулирање на творечкиот потенцијал на младите.

Овие активности ги реализира Македонското научно друштво – Битола со координирана соработка помеѓу писателите, наставниците и воспитувачите.

ИЗЛОЖБА НА ПУБЛИКАЦИИ ВО ИЗДАВАШТВО НА МНД ЗА ПЕРИОДОТ 2005 – 2025 ГОДИНА

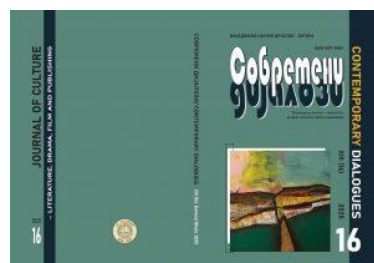
Македонското научно друштво – Битола го одбележа Меѓународниот ден на науката со изложба на публикации во издаваштво на МНД за периодот 2005 – 2025 година која беше свечено отворена на 12.11.2025 година во 17 и 30 часот во НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола.

„МНД како најстаро научно друштво во државата успешно опстојува веќе 65 години со бројни изданија зад себе и богата издавачка дејност од различни научни и уметнички дисциплини. Друштвото од самиот почеток го издава и научното списание „Прилози“, а од 2013 година го издава списанието за култура, литература, драмска уметност, филм и издаваштво „Современи дијалози“, кое е препознатливо и реномирано во светски рамки“ – истакна проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска, претседател на МНД. Претседателката изрази благодарност до Уредувачкиот совет на чело со проф. д-р Моника Ангелоска-Дичовска за подготовките на изложбата и заложбите за унапредување на издавачката дејност на Друштвото, но и на членовите на МНД за нивниот влог во развојот на науката и издаваштвото.

**ОБЈАВЕНИ „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“ БР. 16 И БР.17
ЗА 2025 ГОДИНА**

Македонското научно друштво – Битола ги објави броевите 16 и 17 од списанието за култура, литература, драмска уметност, филм и издаваштво „Современи дијалози“ за 2025 година, кое се издава со финансиска поддршка од Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија.

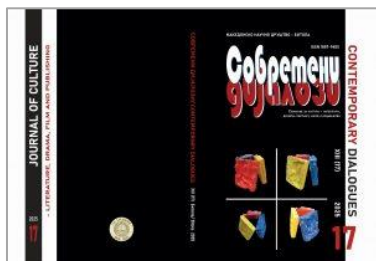
На околу 400 страници застапени се вкупно 103 книжевници (подредени по азбучен редослед), од кои во бр. 16 застапени се 45, а во бр. 17 застапени се 58 книжевници. Во рубриката „Поезија“ со нови поетски остварувања застапени се поетите: Даниела Андоновска-Трајковска, Елизабета Бандиловска, Александра Јуруковска, Ѓорѓи Калаџиџев, Весна Мундишевска-Велјановска, Пунторие Муча-Зиба, Кире Неделковски, Силвана Нешковска, Зоран Пејковски, Раде Силјан, Виолета Танчева-Златева, Васил Тоциновски и Дејан Трајкоски. Во рубриката „Проза“ објавени се авторите: Божин Андоновски, Цвете Димитриеска, Петре Димовски, Гордана Јовиќ Стојковска, Елизабета Јончиќ, Калина Малеска, Стефан Марковски, Марија Младеновска-Димитровска и Добре Тодоровски, а во рубриката „Литература за деца и млади“ застапени се раскази и поезија од писателите Ѓорјан Петревски, Ванчо Полазаревски, Љубинка Донева и Ели Маказлиева.

Со книжевна критика и текстови од областа на лингвистиката, театарот и музичката уметност, во рубриката „Согледби“ застапени се авторите: Анита Ангелевска, Даниела Андоновска-Трајковска, Гордана Гравчева-Ивановска, Јованка Д. Денкова, Милица Димитријовска-Радевска, Златко Жоглев, Елизабета Јончиќ, Сашо Огненовски, Борче Панов, Зоран Пејковски, Емилија Ристевска Стефановска, Александар Стефановски и Васил Тоциновски.

Во рубриката „Акценти“ застапени се прилози од бројните активности за одбележување на јубилејот 65 години постоење на МНД, а во бр. 16 со пригоден текст одбележана е и 25-годишнината од смртта на ликовниот уметник Ранко Струмениковски.

Во рубриката „Паралели“, во соработка со триесетина преведувачи, објавени се 63 реномирани странски автори од 40-тина земји.

Во двата броеви на списанието објавени се 12 илустрации од ликовните уметници Бурхан Ахмети, Мери Димовска, Лутфу Капланоглу (Турција), Маријан Котевски, Јане Крстески, Златко Крстевски, Симона Мирчевска, Славица Михаилова и Звонко Тилев, како најава за секоја рубрика. Ликовен уредник е проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска.

Кориците ги дизајнираше Весна Мундишевска-Велјановска со илустрации од ликовните уметници Дијана Колондоска и Васко Ѓоргиев.

Списанието е достапно и во електронска верзија која може да се најде на веб-страницата на Македонско научно друштво – Битола.

ЕДУКАТИВНА РАБОТИЛНИЦА НА ТЕМА „КРЕАТИВНОСТ И КРИТИЧКО МИСЛЕЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК“

На 14.11.2025 година, на Факултетот за информатички и комуникациски технологии (ФИКТ) – Битола се одржа едукативна работилница на тема „Креативност и критичко мислење во наставата по англиски јазик“. Работилницата ја водеше проф. д-р Лела Ивановска со цел унапредување на наставниот процес и развој на јазичните, аналитичките и креативните компетенции кај студентите. Работилницата беше реализирана преку интерактивни активности, дискусии и примена на различни наставни методи, кои поттикнуваат активно учество, аргументирано размислување и креативно изразување на англиски јазик. Студентите имаа можност да ги унапредат своите вештини за критичка анализа на текстови, формулирање и одбрана на ставови, како и примена на креативни пристапи во процесот на учење и комуникација на странски јазик.

РАБОТИЛНИЦА СО НАСЛОВ „ДИГИТАЛНО НАСИЛСТВО“

МНД – Битола во соработка со Правниот факултет – Битола, на 12.12.2025 година организираше работилница со наслов „Дигитално насилство“ за учениците од СОУ Гимназија „Јосип Броз Тито“ – Битола. Работилницата ја реализираа проф. д-р Ивона Шушак Лозановска, проф. д-р Ангелина Станојоска и проф. д-р Ице Илијевски, професори на Правниот факултет и членови на МНД.

ЕДУКАТИВНО ПРЕДАВАЊЕ ВО ОСМУ „Д-Р ЈОВАН КАЛАУЗИ“ – БИТОЛА

Македонското научно друштво – Битола на 25.12.2025 година одржа едукативно предавање во ОСМУ „Д-р Јован Калаузи“ – Битола. Предавањето беше од областа на здравата исхрана, поврзано со погрешните верувања за храната и исхраната кај младите. Тоа побуди голем интерес кај слушателите и поттикна многу прашања од нивна страна. Реализацијата беше од страна на Билјана Марковска – магистер по нутриционизам и член на МНД.

Владан Рангеловиќ (Србија) – Vladan Rangelovic (Serbia)
„Анатомија на пејзажот“, комбинирана техника, 2024
”Anatomy of the landscape“, combined technique, 2024
<https://www.instagram.com/ranvlad/>

ПАРАЛЕЛИ

Parallels

Сувад Алагич (Босна и Херцеговина) – Suvad Alagić (Bosnia and Herzegovina)

Сувад Алагич (1961 г., Брчко, Босна и Херцеговина) е дипломиран политиколог по комуникологија и новинарство. Пишува проза и поезија за деца и возрасни, како и книжевна критика. Наградуван е за раскази. Застапен е во бројни книжевни зборници во регионот.

Од 2014 г. до 2017 г. ги објавил електронското издание на романот „Исидора и Сергеј“ („Медиа Арт“, Нови Сад, Србија), прозните дела во електронско издание „Тајната на татковата кука“ и „Беше еднаш во Корај“ („Медиа Арт“, Нови Сад). Во 2014 година книжевниот клуб „Брчко Дистрикт“ ги објавува неговиот роман „Моето прво утро меѓу Корај и Брчко“, четвртото издание на збирката поезија „Во огледалото вечно да се биде“, а во 2017 г. збирката раскази „Украдено време“. Во 2019 г. Владата на Брчко Дистрикт го објавува второто дополнето издание на збирката поезија „Како станав самоодржлив“, а во издание на издавачката кука „Planjax“ од Тешањ, објавени се неговите романи „Не сум бандит, јас сум поет“ (2019) и „Исидора и Сергеј“ (2020).

Живее во Брчко, Босна и Херцеговина.

УДК 821.163.4(497.6)-32

ТАП ДЕН

Пред најстарото, најтрофејното и најславното училиште во градот се наоѓаше едно голема правоаголна скала. Пред таа скала, еден чекор пониско, се наоѓаше уште едно мало, тесно скалило, а пред него, точно на средината, зјаеше канализациска решетка. На таа решетка, во чевли со гумени ѓонове, држејќи во рацете решение за предвременно пензионирање, стоеше Алекса Н., доскорешен професор. И недочитувајќи докрај што сè пишуваше во образложението на решението, Алекса го свитка листот на четири и го стави во џебот. Плукнувајќи низ канализациската решетка, последен пат ја погледна бистата на сезнајкото по кого училиштето го добило своето име и презиме, па се упати кон тапиот ден на улицата. Денот беше сличен на соба со навлечени завеси: небото беше мирно, сиво, без облаци и без сонце, како онесвестено.

Бесцелното талкање низ градот го доведе Алекса Н. пред зградата во која имаше стан каде што живееше. Затечен и нем, горчлив, сув и празен како исцеден океан, Алекса за малку ќе се упатеше по скалите кон следниот кат, но неговото име и презиме, врамени во црна рамка на металната плочка, го потсетија дека живее во приземјето. Необично долго ги бришеше ѓоновите на сосема чистите чевли, како да е пред туѓа врата и како да се срами. Во испотената дланка, длабоко во џебот ги чувствувааше шамивчето, клучевите од станот и решението за предвременно пензионирање, свиткано на четири. Откако го турна клучот во бравата и ја притисна кваката, многу се изненади кога почувствува дека вратата е отклучена. И којзнае колку долго ќе стоеше Алекса на полуотворениот праг ако проевот не го предупредеше дека конечно треба да ја затвори вратата зад себе.

Алекса Н. цели три децении предаваше јазик во веќе споменатото училиште. За десет години верност доби диплома, за дваесет години макотрпна работа во просветата му подарија часовник со фосфорни стрелки, а по три децении му беше врачено најтрофејното признание – решение за предвременно пензионирање. Годиците се нижеа една по друга, така што Алекса за право и не

почувствува колку брзо поминаа тие три децении, но затоа со сета стравична осаменост ја чувствуваше зашеметеноста од бесцелноста на ова утро.

Неговата сопруга почина пред дванаесет години од рак на дојка. По неа повеќе не се ожени. Немаа деца. Остана само пустош на кој брзо се навикна, без да се труди нешто да промени во својот начин на живот. Наставата му беше неговата сопруга, неговите деца, неговиот замор и неговиот одмор. Таа беше неговиот живот.

Алекса не издржа долго на едно место. Стана и почна да кружи низ станот како галеб над замрзнато море. Му се чинеше дека предметите добиле сосема поинаков изглед и поинаква намена... Како одамна загубени песни што повторно ги пронаоѓаме многу години по нивното создавање. Најдолго се задржа во бањата. Ги воденеше рацете под млазови студена вода, непотребно поправајќи ги преостанатите прамени коса. Откако уште повеќе ја затегна вратоврската, Алекса Н. го покри огледалото со жолта крпа и излезе на улицата, овој пат незаборавајќи да ја заклучи вратата зад себе. Од сите страни, како роеви муви пред дожд, зуюја зборови на поздрав:

- Добро утро!
- Добар ден!
- Каде си?
- Како си?
- Што има?
- Довидување!

Во таа улична река од куртоазни поздрави, поздрави без топлина и празно огледување, без вистинска потреба да се обратиме на некого, како за инает ниту еден глас, ниту еден збор не беше упатен кон него. Како сето тоа да се случуваше во некој друг свет, во некој друг систем чијшто механизам сосема лесно и безболно ги избришал од својата работа името и ликот на Алекса Н. – предвремено пензионираниот професор по јазик. Со наведната глава, обземен од неискажливи мисли, Алекса не ни забележа дека на еден пешачки премин поминува на црвено светло. Неколкумина пешаци со завртени глави, како збунети кокошки, во првиот миг не ни забележаа дека се случува нешто необично. Кога морничавото чкрипење на автомобилските гуми ги врати во стварноста, веќе беше предоцна за каква било посериозна реакција. Безживотното тело, згрчено на рамнодушниот асфалт, не чувствуваше дека конечно го допираат човечки раце. На Алекса Н. повеќе не му беше потребна никаква помош.

Превод од босански на македонски јазик:
Елизабета Јончиќ

Translation from Bosnian into Macedonian:
Elizabeta Jonchikj

Стенли Баркан (САД) – Stanley Barkan (USA)

УДК 821.111(73)-1

НА РАБОТ

На работ на есента,
лисјата одлучуваат за својата листопадна судбина.

Есента доаѓа како црвенокоса вештерка
јавајќи ги ветровите на дебела метла од слама.

Очите се обземени од шумите, замислуваат пејзажи на разгледници:
слоеви златно и портокалово, црвено и виолетово.

Наскоро сите дрвја ќе ги отфрлат своите шарени украси,
а црните ковчести прсти ќе се нафрлат остро
врз белината на работ на зимата.

ИТАКА – ITHACA 816

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Јан Белџик (Полска) – Jan Belcik (Poland)

Јан Белџик е поет, роден 1960 година во Дукла, Полска. Живее во Кросно. Автор е на седум книги поезија. Добитник на многу книжевни награди. Објавуван во повеќе списанија. Препејуван на: англиски, унгарски, словачки и српски јазик.

УДК 821.162.1-1

ЧЕРГОВ*

Планина како на Мана**
само повеќе осамена
отколку волшебна

По патеките со ситни копита
минува филозофијата на битието

талкајќи меѓу буквите
исчезнува во лескарникот

Спуштајќи се во калта од чички
се растопува зад свиокот

во маглите

со летни одеци

на вечерите

со соништа

* **Чергов** (заб. на преп.) – планина во североисточниот дел на Словачка, позната по прекрасните гребени, густите шуми и впечатливите панорамски глетки.

** **Мана** (заб. на преп.) – остров на Корнати, близу Шибеник, Хрватска, познат по своите спектакуларни карпести гребени кои се издигнуваат високо над Јадранското Море.

ЗЛАТНИОТ БУНАР НА СВЕТИ ЈОВАН ОД ДУКЛА

Прекриен со магла
патот на аџиите
води до него во тишина

сè до исповедта
на исушените букови лисја
во исповедалницата

на подседаниот извор

во тишината —
од која пред пет векови
излезе

оставајќи го
широко отворено
Времето на

Средбите

ЖИВОТ

Фатален

Бегалец

И околности

Препев од полски на српски јазик:

Милијан Деспотовиќ и Олга Лалиќ-Кровицка

Translation from Polish into Serbian:

Milijan Despotović and Olga Lalić-Krowicka

Препев од српски на македонски јазик:

Весна Мундишевска-Велјановска

Translation from Serbian into Macedonian:

Vesna Mundishevska-Veljanovska

Шарл Бодлер (Франција) – Charles Baudelaire (France)

Шарл Бодлер (Париз, 1821 г. – Париз, 1867 г.), француски поет од XIX век, претходник на симболизмот и со него започнува модерната литература. Поемата „Вознесување“ е третата во делот *Сплин и Идеал*, веднаш по „Албатрос“ од збирката „Цвеќиња на злото“ објавена во 1857 г., додека поемата „Балкон“ е триесет и седма во делот *Сплин и Идеал* од збирката „Цвеќиња на злото“.

УДК 821.133.1-1

ВОЗНЕСУВАЊЕ

Над долини, над рибници, над езера,
планини, облаци, мориња и гори,
отаде сонцето, отаде простори,
отаде крајот на свездената сфера;

Духу мој, се движиш со леснина и сласт,
и, ко пливач вешт кој в бранот се опива,
низ безмерноста длабока среќно пливаш
со неискажлива и мажествена страст.

Летни далеку од пареите болни,
Прочисти се во воздухот највисок,
и напиј се, како чист и божествен сок,
од огнот чист кој простор прозрачен полни.

Зад досадите и огромните таги
што тежат на постоењето магливо,
среќен кој може со крило издржливо
да се вивне кон полја светлосни, благи;

Оној чија дума кон неба се стреми,
ко чучулиги, взори, слободно продира,
– Кој лебди над животот, без труд разбира
говор на цвеќиња и на нешта неми!

БАЛКОН

Мајко на спомени, жено над жените,
ти, наслади мои! Ти, мои должности!
Ќе го памтиш галежот и убавините,
шарм на вечери и до огнот нежности,
мајко на спомени, жено над жените,

вечери румени од јагленов жар сам,
 – вечери на балкон, во пареи рујни.
 Што гради ти беа топли! Срце – балсам!
 Зборовите често за вечноста струјни
 вечери румени од јагленов жар сам,

што се убави сонцата в' топли сати!
 Што е простор длабок! Што срце е силно!
 Наведнат над тебе, кралице на драги,
 мислев дишам мирис на крв твоја милно.
 Што се убави сонцата в' топли сати!

Ноќта се згуснувала ко' темен покров,
 и очите в црно црнки ти впивале,
 се пијанев в' здив твој, О сласт! О отров!
 нозете в' раце братски ти заспивале.
 ноќ се згуснувала како темен покров,

знам како да повратам минути среќни,
 да видам минато на твое колено.
 Оти би барал убавини посреќени
 од тело драго, слатко срце смилено?
 Знам како да повратам минути среќни!

Заклетви, мириси, бакнежи безмерни
 дал' ќе бликнат од бездна без влез за сонди,
 ко' што вишат в' небо сонца подмладени
 искапени в' морските длабоки води?
 О заклетви! мирис! бакнежи безмерни!

Препев од француски на македонски јазик:
 Зора Русомарова

Translation from French into Macedonian:
 Zora Rusomarova

Донг Гујшин (Кина) – Dong Guixin (China)

Донг Гујшин, со книжевен псевдоним „Хаисин“, во моментов живее во Пекинг. Постдокторски истражувач во областа на финансиите на Народниот универзитет на Кина, а како стипендист на кинеската влада студирал на Државниот универзитет во Њујорк.

Во моментов е генерален секретар на Кинеската асоцијација за спојувања и преземања и ментор на магистерски студенти на Универзитетот во Пекинг. Член е на Институтот за поезија на Кина, директор на „China Online Poetry“ и поет со авторски договор за списанието „Chinese Poetry“.

Над сто негови песни се објавени во книжевни списанија, меѓу кои „Poem Selection Magazine“ и „Yanhe River“, а добитник е и на награди на повеќе национални поетски конкурси. Автор е и на текстови и книги од областа на финансиите.

УДК 821.581-1

ПЛАНИНИТЕ ЧАНГБАЈ: MONOTROPASTRUM HUMILE

О! За време на четирите вулкански ерупции
што го потресоа источниот раб на евроазискиот континент, ти го свиткуваше
'рбетот
уште двесте метри повисоко, секојпат, сè до последниот удар
Кога го отвори недопрениот поглед над облаците,
кој изгледаше како цела вечност да бил обвиткан со магла и пареа,
покриен со снег и мраз во текот на целата година
Спокојно. Ти гледаше надолу кон вревата што ја правеа смртниците
низ водите на Небесното Езеро.

Назабени вулкански карпи го потпираа твојот цврст 'рбет.
Со коски стари десетици милиони години, ти ги шепотеа космичките вистини
на уво.
Слоевите вулканска пепел, наталожувани низ долги еони,
ги изродија безбројните иглички на сибирскиот бор,
заедно со североисточниот јасен и монголскиот даб
кои со своите милосрдни дланки ги штитат сите живи суштества од стихиите.

Ах! Под хумусот покриен со борови иглички и широки листови,
твојата совршено кристална душа кружи во осамеништво.
Неосквернета од хлорофилот и сложеноста на фотосинтезата,
се издигаш од пепеливите парчиња светлина,
бледо-бел, штотуку роден дух.
Со својот миметички кристал, ги фаќаш в раце променливите острици на светот.

Во меѓувреме, сета вулканска лава на еоните сè уште се слева
во светлина надвор од видливото, ги прегрнува тагата и блаженството
од смртниот свет, пред нирваната.

НЕКА СИЛИЦИУМОТ РАФИНИРАН ОД КАРПАТА ГО ОСВЕТЛИ ЈАГЛЕРОДНИОТ СВЕТ

Се случува во зори, а и во самрак, кога сонцето ги фрла своите зраци
врз карпестите стрмнини под низок агол. Железото, манганот и бакарот
во слоевите на карпите од Дансја – по милијарди години таложење и оксидација,
изрезбани од ветрот и исполирани од водата – испуштаат блескав сноп светлина.
На планините Цангшан во Дали, калцитот и доломитот
постојано се потопени во рекристализација. Да се проникне во пределите
на смртниот свет, низ светлината и сенката и да се прочита текот на суптилните
жили
во кварцитот на Градот на духовите кај Карамај.
Неговите контури блескаат под силната сончева светлина со златен сјај,
како сјајот што зрачи од светото златно тело на Буда.

Над пространоста на пустината, на покривите низ градовите и селата,
фотоволтаичните панели, изработени од силициум од карпи,
со безбројните PN-споеви во себе, некогаш заробени во сплет,
се ослободуваат од своите рамки.
Сонцето расфрла фотони, привлекувајќи ги подвижните електрони на едната
страна,
додека на другата остава празнини –
како трикот на минималистичката празнина во животот.
Инвертерот, непрестајно менувајќи ги својствата на светлината –
брановиден танц на напонот меѓу еднонасочната и наизменичната струја.
Системот за складирање енергија тивко го чека својот миг
пред да падне ноќта, за да ги осветли
cosвездијата на земјата.

Одбиениот сјај од карпите го украсува небото и долините.
Силициумските фотоволтаици, од длабочините на темнината,
го осветлуваат овој јаглороден свет.

ЧАЈ КУЕШЕ (ЧАЈ „ВРАПЧЕВ ЈАЗИК“)

Јато мали врапчиња се гушкаат
во спокојна тишина,
како да тонат во шумскиот предел на сонот.

Потоци врела изворска вода треперат
како првиот сјај на осамнувањето
и ја будат планинската долина од сон.

Бисерни и кристално бистри капки роса,
како низи будистички молитвени зрна што ја одразуваат
трогателната раскошност на планината Вуји.

Златножолтеникав сјај се разлева и трепери по чајникот,
се шири, чиниш врапчешко црцорење.

Врвовите на „врапчевите јазици“ со лесен клик
ги отвораат карпестите пештери на богатството
од кои истекува мирисот на зен-тамјан, запечатен со векови,
одгледуван во Клисурата на Деветте Змеја.

Нишките бистра изворска вода зујат како жици на цитра,
треперејќи со радосните крици на врапчињата.
Се струполуваат низ стрмните карпести сидови,
се слеваат кај Карпата Небесно Срце,
за да го слават цутот на пролетта.

Препев од кинески на англиски јазик:

Јин Шјиаојан

Translation from Chinese into English:

Yin Xiaoyuan

Јин Шјиаојан (Yīn Xiǎoyuán) е авангардна поетеса со интердисциплинарен пристап, како и авторка која твори во повеќе жанрови и експериментира со различни книжевни форми. Таа е основачка на Школата за енциклопедиска поезија (основана во 2007 година), иницијаторка на Движењето за хермафродитско пишување и на бројни проекти со интердисциплинарен и интержанровски пристап со меѓународни поети, музичари и уметници. Дипломирала на Пекиншкиот универзитет за меѓународни студии. Таа е членка на Друштвото на писатели на Кина, Здружението на преведувачи на Кина и Институтот за поезија на Кина. Има објавено 11 книги. Нејзините дела се преведени на повеќе од 50 јазици и објавени во списанија и застапени во антологии.

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

Махмуд Дарвиш (Палестина) – Mahmoud Darwish (Palestine)

УДК 821.411.21(569.4-076)-1

ЗБОРУВАМ НЕПРЕКИНАТО

Непрекинато зборувам за суптилната разлика
помеѓу жените и дрвјата, за
магијата на земјата, за една земја чиј
печат никогаш не сум го видел во ниеден пасош.
Прашувам: дами и господа,
дали земјата на луѓето им припаѓа на сите луѓе,
како што и самите кажувате? Каде е тогаш мојата мала колипка
и каде сум јас? Толпата аплаудира...
Три дополнителни минути, три минути слобода
и признание... толпата го одобрила
нашето враќање, исто како што сите кокошки и
сите коњи се враќаат во сон од камен.
Се ракувам со нив, со секој еден, длабоко им се поклонувам...
и си го продолжувам патувањето до некоја друга
земја каде зборувам за разликата
помеѓу меурчето и дождот и прашувам:
драги дами и господа,
дали земјата на луѓето им припаѓа на сите луѓе?

ИТАКА – ITNACA 818

Препев на англиски јазик:

Бенеса Бухмала и Жермен Дрогенброт

Translation into English:

Benaissa Bouhmala and Germain Droogenbroodt

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

Жермен Дрогенброт (Белгија/Шпанија) – Germain Droogenbroodt (Belgium/
Spain)

УДК 821.112.5(493)-1
821.134.2-1

ЗАЛУДНО

Цел ден
грмеше и светкаше
како небото да сакаше да чука
сеедно на која врата за да биде чуено,
загрижено
заради падот
не само на климата
туку и на човештвото.

ИТАКА – ITNACA 813

ГУЛАБ НА МИРОТ

Божикна песна

Зад нежните бранувања на морето
денот што се раѓа слика
на платното на хоризонтот
најубави слики,

А ветерот,
некогаш груб и див,
сега нежно ги гали
зелените гранки на дрвјата.

Една птица со бели крилја
лета гласно павкајќи со крилјата
– но каде оди, и самата не знае.

ИТАКА – ITNACA 819

Препев на англиски јазик:

Жермен Дрогенброт и Стенли Баркан

Translation into English:

Germain Droogenbroodt and Stanley Barkan

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

Јосо Живковиќ (Босна и Херцеговина) – Joso Živković (Bosnia and Herzegovina)

Јосо Живковиќ (1960 г., Кострч, Општина Орашје) образованието го стекнал во родното место Орашје и во Загреб. Објавувал трудови во бројни списанија и учествувал на книжевни собири во земјата и во странство. Со поезија застапуван е во многу збирки, антологии и поетски избори низ Европа и светот. Неговите песни се преведени на англиски, германски, дански, француски, шпански, италијански, руски, арапски и турски јазик. Добитник е на повеќе награди. Досега ги објавил следниве самостојни поетски збирки: „Kogaci u sjeni (Чекори во сенка)“ (1988), „Čekati dugu (Чекајќи го божилакот)“ (1994), „Gorka čaša (Горчлива чаша)“ (1997), „Nenaviklost duše (Туѓоста на душата)“ (2003), „Tišina raspadanja (Тишината на распаѓањето)“ (2015), „Tragom pokorenih želja (По трагата на стивнатите желби)“ (2019), „Rast do dna (Растењето до дното)“ (избор на песни, 2021) и „Vremeplov (Времеплов)“ (2025). Член е на Друштвото на хрватските писатели, Друштвото на хрватските писатели на Херцег-Босна и Друштвото на писателите на Босна и Херцеговина.

УДК 821.163.4(497.6)-1

ПРЕД БОЈОТ

Пред бојот

осамени сме

како пред погреб.

Штом започне,

ништо повеќе нема:

ни страв од покровот
ни копнеж за допир

Нозете итаат.

Во срцето ни е тесно.

Знаеме што нè чека.

ОТСЕЛЕНИТЕ ШТРКОВИ

Мов се цеди

низ ќерамидите на изморената куќа,
на оцакот не слетуваат штрковите.

Сè е обраснато,

на прагот болуваат чекорите,
закатанчени клучалките молчат.

Ќе се вратат повторно назад

отселените штркови.

На прагот и во клучалките

ќе се всели приказна и боси стапала.

КАЕЊЕ

Само понекогаш можам
да ги затворам очите во тишина,
за да не го слушнам тропотот на смртта
или да ја видам пораката
што ги обвиткува нашите домови
во облаци од пепел.

Сè изгоре – во умот,
во душата и на земјата.
Никој не најде топлина,
останаа само каењето
и сторениот грев.

НА УНИШТЕНОТО ОГНИШТЕ

Ја положив вистината

во саркофаг на тага,

ја скрив длабоко во катакомбите. Не сакав да ги извалкам
со горчина животите на моите деца.

Подобро е да не се видат моите избелени коски.

Во темнината на надежта
тајно палам свеќа
на светиот завет за слобода.

Проблемите доаѓаат

од исток

и од запад

со ками и барут.

Како да ги објаснам полињата задушени со плевел,
негуваните гробишта и
пепелта на очите што ме гледаат
од куќи што повеќе ги нема?

КУМИРИ

Свездите меѓу нас

лежат како кумири*

во дното на тесната душа.

Тие во сонливо ткаење,
јас со мојата тежина,
ја бакнуваме измамата.

* **кумир** (заб. на преп.) – мн. кумири м. 1. Кип на кој многубошците му се поклонуваат како на божество, идол; фетиш. 2. (прен., ирон.) Предмет на обожаване, на одушевено поклонување.

Препев од хрватски на македонски јазик:
Милица Димитријовска-Радевска

Translation from Croatian into Macedonian:
Milica Dimitrijevska-Radevska

Тадеуш Завадовски (Полска) – Tadeusz Zawadowski (Poland)

Тадеуш Завадовски (1956 г., Лоѓ, Полска) е поет, уредник, книжевен критичар. Живее во Здунска Вола каде ги коосновал Книжевниот клуб „Топола“ и Клубот за креативна работа „Без ауреоли“. Член е на Друштвото на писатели на Полска. Добитник е на околу 250 меѓународни и домашни литературни конкурси и на многубројни книжевни награди. Автор е на околу 2 000 објави во полскиот, емигрантскиот и во литературниот печат во странство. Негови песни и критички осврти се објавени во околу 250 антологии, а преведени и препеани се на руски, летонски, хрватски, босански, српски, словенечки, македонски, грчки, италијански, шпански и англиски јазик. Завадовски објавил 18 тома поезија.

УДК 821.162.1-1

младост

замина. се обидов да ги најдам честичките на твојот мирис
но залудно. испадна дека сите траги се лажни
и не водат никаде. сите докази
за твоето постоење за миг се сменаа
во сомнителни посредни докази. грешно светкање
на периферијата на секавањето. следејќи го нивното водство
не можев да те најдам. на крај
поверував дека сум роден како стар
човек.

и дека никогаш те немало.

монте реки

низ мене течат реки и поплавуваат рамнини. ги нарекувам
емоции. се обидувам да ги скротам зборовите кои
не ги градам од големи букви. само малото е вистинско.
се крие во рацете како птичка која се спрема да излети
во светот. тоа е откритие на претходно неименуваното.
монте реки ме водат

кон изворот.

Препев од полски на српски јазик:

Олга Лалиќ Кровицка

Translation from Polish into Serbian:

Olga Lalić-Krowicka

Препев од српски на македонски јазик:

Весна Мундишевска-Велјановска

Translation from Serbian into Macedonian:

Vesna Mundishevsk-Veljanovska

Виктор Иго (Франција) – Victor Hugo (France)

Виктор Иго (Безансон, 1802 г. – Париз, 1885 г.) е француски писател и поет, еден од претставниците на романтизмот во XIX век. Песната „Капачката Сара“ е деветнаесетта песна во збирката поезија „Ориенталки“ (1829 г.) со источни теми и сцени.

УДК 821.133.1-1

КАПАЧКАТА САРА

Сара, убава мрзлива,
Се нишка
Во хамак, на косо во вис
На сливот на поток
Цел доток
Од воден влив од Илис;

И лулашката бледа
Се гледа
В огледало што се прозира,
Со капачката бела
Се ведне цела,
Се ведне да се назира.

Секојпат штом лулашката,
Се клати,
Над водата трепери в лет,
Гледаш над водата бранеста
Сирка пенеста
Убава нога и убав врат.

Ја клоца со нога плашлива
Далгата жива
Кај трепти слика подвижна згода,
Нога бела се вцрвува,
И, лудува,
Се смее на свежата вода.

Стој овде скриен: трај!
За час ај!
Со око жар ќе видиш ете
Ќе излезе од вода, без пола,
Дип гола,
Вкрст дланките на рацете.

Оти свезда што сјас
Момата е
Што рони од бранот чист,
Гледа некој да не иде, нејсе,

Се тресе,
Цела мокра на ведро ко лист.

Под лисјето, таму е,
И бдее
На најмал зол шум лут;
Црвенее, на мува
Рипнува,
Како калинка во цут.

Гледаш сè што крие злат
Вел ил' плат;
Нејзиното плам сино око,
Поглед што ништо не крие
Свезда е
Светла на свод син длабоко.

Водата што ја брише од снагата
Ко дожд се вала
Како на топола;
Како, капки да капеле,
Сипеле
Перли од ѓерданот здола.

Но, Сара безгрижната
Е пребавна
Слатките шеги да ги скроти;
Секогаш се ниша сама
Во штама,
И сосем тивко шепоти:

„Леле! да бев капетанка,
Ил' султана,
Ќе се капев во амберија,
Во када од мермер жолт,
Близу трон,
Меѓу два грифона позлатени!

Би имала хамак од свила
Кој се свива
Под телото што ќе потонува;
Би имала диван мек
Кој шири шмек
Мирис кој љубов вдахнува.

Би можела да играм гола,
Под облакот,
Во потокот на градината,

Без страв да видам в сенка
 На шумата темна
 Две очи в миг што блеснуваат.

Би ризикувал глава
 Шашава,
 Да ме видиш смело,
 Сабјата гола на ајдукот,
 И евнухот,
 Заби бели, црно чело!

Па, ќе можев, без да брзам
 Со мрза,
 Да ја пуштам облеката
 Да се влечат по шир плочите
 Сандалите
 Од плат со вез црвен по патеката.“

Та ко принцеза со збор,
 Без одмор
 Со љубов се лула в пламенот,
 Девојката раскикотена,
 Занесена
 На крилјата брзи на денот.

Водата, од ногата на капачката
 Троа грижна,
 Прска врз тревникот стрм,
 На набраната кошула,
 Се лула
 Кон гранките на зелен грм.

И сепак жетварките
 Другарките
 Фаќаат пат натака.
 Еве прост булук сега
 Си бега
 Држејќи се за рака.

Секоја, ко неа в пој свој,
 Мине, в спој
 Го меша прекорот јаден:
 – Ох! девојката мрзлива
 Што се прекрива
 Предоцна на жетвен ден!

Препев од француски на македонски јазик: Зора Русомарова
Translation from French into Macedonian: Zora Rusomarova

Калина Изабела Зјола (Полска) – Kalina Izabela Ziola (Poland)

Калина Изабела Зјола е поетеса, писателка, книжевна критичарка, новинарка и културна аниматорка. Има објавено 20 поетски книги, меѓу кои 11 на странски јазици и една книга со книжевна критика „На мојот пат, птиците само поминуваат“ (есеи, рецензии, нацрти). Има преведено на полски 24 книги од други автори и антологии. Нејзината поезија е препеана на над 20 јазици и објавена во многу списанија, антологии и алманаси во Полска и во странство, но исто така е застапена на телевизиски програми. Во 2012 година е издаден албумот „Магија“ со 16 песни во нејзино авторство, а во 2017 г. – албумот „Тоби“ кој меѓу другите содржи 9 нејзини песни. Нејзината поезија ја пеат Томаш Батенчук, музичката група Арете и Станислав Клав. Има учествувано на многу меѓународни фестивали и поетски конференции во Полска, Кина, Белгија, Ерменија, Нагорно-Карабак, Литванија, Македонија, Хрватска, Чешка, Црна Гора, Украина, Еквадор и Гватемала. Член е на Друштвото на писатели на Полска, на книжевниот клуб „Дабровка“ во Познан, на Светското поетско здружение Poetas del Mundo, секретар на одборот на Друштвото на новинари на Полска и почесен член на Друштвото на писатели на Ерменија, на Друштвото на независни писатели на Бугарија, Друштвото на писатели „Битолски книжевен круг“, Друштвото на писатели на Хрватска, Друштвото на писатели на Украина. Секретар е на програмскиот одбор на Полската модна академија. Добитничка е на многу домашни и странски награди, меѓу кои: KANTEN 2019 – Holy Translators’ Award (Echmiadzin, Ерменија, 2019) и почесна награда „Заслуга за полската култура“ (Варшава, 2020). Член е на жириото на Европската награда за поезија и уметност „Хомер“.

УДК 821.162.1-1

Песни од „Светлосна тишина“ во препев на Даниела Андоновска-Трајковска
(„Перун Артис“, Битола, 2024)

ЗНАЧЕЊЕТО НА ЖИВОТОТ

Си погледнал ли некогаш во женските очи
толку пред маглата да ги замагли
точно пред бездната
до која те следеле
си го чул ли некогаш нејзиниот задишан шепот
кога ти го довикувала името без престан
држејќи се за него како за сидро
среде бесниот океан на ноќта
си го почувствувал ли нејзиното срцебиење
вриот здив на нејзиниот врат
и солениот вкус на нејзината кожа со јазикот
допирот на нејзините прсти и мирисот нејзин
си погледнал ли, си чул ли, си почувствувал ли
си живеел ли.

ОГЛЕДАЛА

не сакам огледала
го чуваат засекогаш тоа што сакаме

да го заборавиме
 во своето сеќавање ги забележуваат гестикациите,
 мимиките,
 рамнодушните кревања на рамениците, солзите
 наметливо нè потсетуваат на бакнежите
 на нечија дланка врз гола града
 коса искината од галежи
 огледалата се како дневници
 го чуваат минатото во заматено стакло

БИДГОШКА ВЕНЕЦИЈА

темното пиво покрај реката Брда
 има сосема поинаков вкус
 отколку во Прага
 ја има мазнотијата
 на речните алги носени од струјата
 и горчината на разделбата
 мостовите стежнати од катанци
 исто како во Венеција
 ги затегнуваат бреговите со чипкест лак
 осамена клупа на брегот
 гледа во рибарите излезени во недела
 упорно ги чека
 изморените минувачи
 или нетрпеливите љубовници
 врбите се огледуваат во реката
 ветерот им ја чешла долгата зелена коса
 и јас се огледувам во водата
 можеби таа се сеќава на мене.

МАРАТОН

старецот бега од времето
 сè побрзо и побрзо
 сака сè помлади жени
 ги бара во нивните очи
 сенките на минатите емоции
 за да си ја види својата младост
 тој има сè посветла коса
 сè пократок здив
 и колеблив чекор
 и често се сопнува
 понекогаш се обидувам да го сопрам
 во сегашноста

за да му ја ублажам болката од падот
но тој длабоко е заглавен во минатото
и предалеку е во иднината
старецот сè побрзо трча
по патот
паралелно со мене
вечно.

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Агњешка Јажембовска (Полска) – Agnieszka Jazembowska (Poland)

Агњешка Јажембовска (Agnieszka Jarzębowska) е родена 1959 г. во Сјерас, Полска. Дипломирала на Универзитетот во Лоѓ. Пишува лирски и сатирични текстови. Преведувана е на: англиски, српски, германски, литвански, словачки, шведски, холандски, шпански, унгарски, телугу, француски, бугарски, руски, филипински, украински и италијански. Дебитирала во "Dziennik Akademicki" во 1981 г. Објавила четири книги поезија и четири книги со епиграми. Застапена е во антологии. Учествовала на национални и меѓународни книжевни манифестации и поетски фестивали. За својата професионална и општествена работа добитник е на медал од Националната комисија за образование. Аматерски се занимава со фотографија.

УДК 821.162.1-1

неподмирена потреба
да бидеме заедно
сигурност
зависи кој
како сака
еден неуспех
и цел свет се руши
врз главата
останува само вербата
дека животот
е со црно-бели линии
и дека еднаш ќе биде
долг
бел

тргуваат со сопствената судбина
на евтините пазари на светот
нешто за нешто
егоцентрични
затворени
неразбирливи
истрајуваат
во условните рефлексии
на сенката
или сенката на сенките
се заблагодаруваат
за трошките
од господската маса на сиромавиот
кој ги чести со насмевка
и слушање

патниците
несвесни за целта
составени од неколку пирамиди на сомнежот
фрлени во џунглата на карактерите
– луѓе

тоа ќе помине
баш сè ќе мине
ќе го спомнуваш доброто
како никогаш да немало
зло

копнеам по времето
кога ќе одам
во земјата
каде никој
нема да биде ПРОТИВ

поетите
– пречувствителни
чудни
суштества
толку слаби
да трпат
толку моќни
да можат за тоа да му раскажат
на светот

место после запирката

сè е до
местото после запирката
помислив дека е
математика
не
тоа е филозофија
одговори

сработи ја задачата
и напиши ја двапати
ставајќи ја запирката
на две различни места
*„сакајќи не,
смееш да убиваш”*
*„сакајќи,
не смееш да убиваш”*
историјата
многупати
ја поместувала запирката

Препев од полски на српски јазик:

Олга Лалиќ Кровицка

Translation from Polish into Serbian:

Olga Lalić-Krowicka

Препев од српски на македонски јазик:

Весна Мундишевска-Велјановска

Translation from Serbian into Macedonian:

Vesna Mundishevska-Veljanovska

Кристоф Јанакс (Австрија) – Christoph Janacs (Austria)

УДК 821.112.2(436)-1

СИРЕНИ 2

Песната на сирените,
ме буди од сон
во едно саботно попладне.

Завивањето на ниско-летечкиот авион,
додека мајка ми трча
туркајќи ја детската количка

пред себе, врескајќи,
татнежот на ударите,
додека таа си ги држи рацете

заштитнички над внучето,
како да може
да ја оттурне смртта,

и децении подоцна
таа сè уште зборува за тоа,
како сè

да се случило вчера:
апсурдна сцена
што никогаш не завршува.

ИТАКА – ITHACA 815

Препев на англиски јазик:

Жермен Дрогенброт

Translation into English:

Germain Droogenbroodt

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

Тамали Неоги (Индија) – Tamali Neogi (India)

УДК 821.214-1

ПРИКАЗНА ЗА ЕДНА ВЕРНА ЖЕНА

Кога летна кон таа далечна земја од сини планини,
не заплакав горко како што прават верните жени,
не западнав во замислена осаменост како некои,
бидејќи ми го остави твојот телесен мирис да живее со мене.
Јас, во нашето гнездо на врвот на Златниот дожд¹,
ги чекам малечките залаци љубов
што можеби ќе ми ги донесеш.

Искапена во утринска светлина, го започнувам денот,
вртејќи ги страниците на светите списи; нека сè биде добро.
Секојдневно пречекувам пријатели за ручек,
во мрзливите попладниња, мислите цртаат вкрстени линии од светлина и сенка.
Кога ѕвездите се соседи, кој би можел да се кара со Месечината?
И каде има место тага?
Облаците ме учат да летам.

Но таа вечер кога подбивната смеа на ветерот ми влезе во собата
и ми ги преврти свеќите,
во вечерните молитви сфатив,
дека далеку од мене, ребрата на мојата љубов,
безмилосно се кршат.
Таа ноќ заврна дожд за првпат таа година
и оттогаш, врне
за да испише цела книга од нескриена тага.
Убавината малку го утешува осаменото срце,
врвот на Златниот дожд сега е мојаклада што гори.

¹ Lburnum – вид дрво со висечки жолти цветови

ИТАКА – ITHACA 821

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Димитрис П. Краниотис (Грција) – Dimitris P. Kraniotis (Greece)

Димитрис П. Краниотис е роден во 1966 година во Лариса, Грција, а детството и младоста ги поминал во Стомио (Лариса). Студирал медицина на Аристотеловиот универзитет во Солун (Грција), каде што се стекнал со диплома по медицина, а станал магистер на медицински науки (MSc) на Универзитетот во Тесалија (Грција).

Живее во Лариса (Грција) и работи како лекар, специјалист по интерна медицина. Автор е на 12 поетски книги објавени на седум јазици во Грција и во странство. Добитник е на бројни меѓународни награди за поезија која е преведена на повеќе од четириесет јазици и објавувана во многу земји.

Учествувал на бројни меѓународни поетски фестивали. Доктор е по книжевност и академик. Бил претседател на 22 Светски конгрес на поетите (Грција, 2011), претседател на Светското здружение на поети (WPS), основач и уредник на списанието World Poets Magazine, основач и директор на Медитеранскиот поетски фестивал (Лариса, Грција), како и претседател на Комитетот „Писатели за мир“ при ПЕН-центарот на Грција.

УДК 821.14'06-1

ВРАТОВРСКА НА ЈАВНАТА ПРИСТОЈНОСТ

Почнав да си ја соблекувам
облеката
Сè додека не останав гол
Среде никаде

Викав
На непознат јазик
(И онака,
кој би ме разбрал?)

А сепак не ме уапсија
За нарушување на јавната пристојност

За да ме натераат да престанам со викање
Ме почестија со апсинт
И ме облекоа од глава до петици
Но врвците на моите чевли
Не се совпаѓаа
Со нивната вратоврска

Не оставив ситна пара
За бакшиш
Не паднав дијагонално

ЈАНУС

Нашето маало
сега е станбена зграда

Лифтот заглавен
меѓу најлуксузниот стан
и небото

А ние во него
удобно згмечени
без здив
(И без сигнал
на мобилните телефони)
На работ да избегаме
од „savoir vivre“*
Веќе одамна подготвени
за авантури
(Кога ли всушност
се вљубивме?)

На врвот
од висечките скапила
Во подрумот
на недоумиците на Јанус

* „Savoir-vivre“ значи познавање на добрите манири и правилата на однесување во пристојно општество.

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Габриел Росенсток (Ирска) – Gabriel Rosenstock (Ireland)

УДК 821.111(417)-1

СИТЕ НИЕ БЕВМЕ РАЗВЕАНИ

Сите ние бевме развеани насекаде
Разнесени надесно
Разнесени налево
Развеани наваму-натаму
Фрлени безглаво напред
Беше толку лудо што не можеше да се дише
Да се мисли
Да се моли
Да се тагува
Колку долго ли траеше?
Се чинеше како да е вечност
Завивачкиот ветер
А потоа некој рече:
„Готово е...“
Но штотуку беше започнало.

ИТАКА – ITACA 817

Препев на англиски јазик:

Габриел Росенсток

Translation into English:

Gabriel Rosenstock

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

Хани Рувелер (Холандија) – Hannie Rouweler (Netherlands)

УДК 821.112.5-1

ВЕЧЕРНИ СИЛУЕТИ

Гранките и лисјата на грмушките
наострени гледаат кон вечерното небо,
тоа полека се затемнува, иако сè уште сончевата светлина
светка на неколку прозорци по градините.
Би сакала со зборови тоа да го опишам,
но не можам да ги најдам,
повеќе би сакала да цртам со молив на бела хартија,
и да сликам со неколку потези на четката.

Уличните звуци се стишија веќе,
а старецот со своето куче никаде не може да се види.
Тој нема повеќе потреба да си го шета кучето.
Во текот на денот, го видов како чекори сам на тротоарот.

ИТАКА – ITHACA 812

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Лулзим Тафа (Косово) – Lulzim Tafa (Kosovo)

Лулзим Тафа е роден на 2 февруари 1970 година во Липјан, Косово. Додипломските и магистерските студии ги завршил на Правниот факултет при Универзитетот во Приштина, а докторските студии на Правниот факултет при Универзитетот во Сараево. Тој е универзитетски професор и работел на универзитети во Косово и во странство. Од 2012 до 2020 година бил ректор на Колеџот „ААБ“.

Првите песни ги објавил како средношколец, а првата книга како студент. Добитник е на бројни престижни меѓународни книжевни награди, меѓу кои „Михај Еминеску“ – Романија, „Радован Зоговиќ“ – Црна Гора, „Александар Велики“ – Грција и „Пабло Неруда“ – Италија. Носител е и на повеќе национални награди, меѓу кои првата награда на Поетската средба во Ѓаковица, наградата „Азем Шкрели“ во Пеќ и националната прва награда „Ат Ѓергј Фишта“ во Љеш, Република Албанија.

Добитник е на бројни домашни и меѓународни одликувања и признанија, меѓу кои „Претседателски медал на заслуги“, доделен од претседателот на Република Косово, одликувањето „Јуриј Победоносец“ од Светиот патријарх на Украина и одликувањето „Офицер на Националниот орден за литература и уметност“, доделено од претседателот на Република Франција.

Неговата поезија е преведена на голем број светски јазици, меѓу кои англиски, германски, италијански, српски, хрватски, француски, босански, црногорски, турски, грчки, романски, ромски, шведски, арапски, македонски, руски, унгарски, словенечки и украински, а е застапена во повеќе антологии.

Лулзим Тафа е редовен член на Европската академија на науките и уметностите, редовен член на Академијата за уметности и литература во Франција и надворешен член на Академијата на науките на Албанија, на Босанската академија и на други академии. Носител е на титулата „Doctor Honoris Causa“ од повеќе престижни универзитети во светот.

Во текот на војната и хуманитарната катастрофа во Косово во 1999 година, неговата лична библиотека била уништена, заедно со повеќе од 300 песни во ракопис. Лулзим Тафа е и активист за човекови и животински права. Има значајно менаџерско искуство во високото образование, медиумите, осигурувањето и банкарскиот сектор.

Тој е еден од најпознатите и најпреведуваните поети на албанската книжевност во светот.

УДК 821.18(497.115)

СОНОТ (Космички палимпсест)

Не очајувај, мила,
Не се разочарувај
Штотуку дознав
Дека воопшто не постојам
А ни ти
Сè е сон
Никој не постои
Згора на тоа
И светот не постои
Ништо не е тоа што мислиме дека е
Не е

Планините не постојат, морињата, океаните
 Дури ни небесата
 Не постојат планети
 Сонцето, Земјата и Месечината
 Особено Месечината
 (логика), нешто толку убаво не може да постои

Исто како што не постојат
 Светлосните години
 Млечниот пат
 Атмосферата, хидросферата
 Не постои биосфера
 и никогаш не ни постоела
 Ниту ќе постои
 Заборави на тоа и
 КРАЈ.

Астронаутите лажеа
 И тие не постојат
 Не верувам повеќе во галаксии,
 Бинг Бенг беше сон
 Толку наликува на сон
 Беден, убав
 Полн со оган

Раѓањето и смртта
 Пеколот и рајот
 Се само соништа
 Не очајувај
 Не постои ни Млечниот Пат
 Дури ниту универзумот

Жал ми е, љубена,
 Не постои
 Ниту љубовта

Иако те сакам

Ниеден од твоите родители никогаш не постоел
 (па каде се тогаш?)

Јас знам само за Бог
 Тој е некаде,
 Можеби само нему му се оспорува постоењето
 Можеби тој е тој кој
 „Нè гледа во сон“

Тој Бог
е како мало дете
што си игра со ѕвезди.

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

ВО НЕДЕЛИТЕ ВЕЌЕ НЕ МЕ ВИКАЈ

Во неделите веќе не ме викај
можам и да не станам
вечно да останам во смртниот сон
не ги заборавај замрзнатите мигови
освен неделата, избери го твојот ден
Кога ќе умрам за тебе
ќе ти го најдам името позади седум планини
ах, зошто ли не доаѓаш другите денови.

ИЗЛОЖБА СО СНИШТА

Во уметничката галерија
брзо ќе ја отворам
една изложба со сништа
и ќе видите
како луѓето
ќе ги скинат очите
и ќе полуди
критиката.

Препев од албански на македонски јазик:
Ахмет Селмани

Translation from Albanian into Macedonian:
Ahmet Selmani

Арјан Т. Калчо (Албанија) – Arjan Th. Kallço (Albania)

Арјан Т. Калчо е поет, професор, лингвист и книжевен критичар, роден во Корча во 1967 година. Дипломирал италијански јазик на Универзитетот во Тирана, а работел како наставник и универзитетски професор. Добитник е на повеќе стипендии од Министерството за надворешни работи на Италија и автор е на истражувања од областа на лингвистиката и книжевноста. Од 2008 година учествува на меѓународни конференции во Албанија и во странство и е член на Здружението на книжевни критичари во Италија.

УДК 821.18-1

ПРОЛЕТТА И НЕЈЗИНИТЕ ЗАКОНИ

НОВО БУДЕЊЕ НА ЖИВОТОТ

Сонот на полноќ
со лукавости и молк
го победи лесно будењето,
што иако оптоварено
од многубројните кафиња
испиени намерно,
се почувствува изневерено. Се нурна
без чувства како на крстопати мислења
што денот не успеал да ги реши.
Надвор само природата
будна беше
внимателна и сосредотечена
во битките за нејзино воскреснување,
двосмислена од трагичните настани.
често и таа е неспособна,
закована меѓу двобои
од сили манипулирани.
И кога ноќта се туркаше кон зората
тајната немаше веќе штит,
одненадеж се појави тркалезната месечина
полна светлина.
Разбуди се – ми рече – доста со сништа
зимски! Животот се растопи и зимата
веќе душа дава.
Види ме колку убава сум денес
и китка заслепувачки зраци
влезе низ стаклото
право и кај очите.
Знам зошто ги пишуваат стиховите за пролетта –
немој да ми го криеш –
и малку бесмртие од моето
кај стиховите.

ОСМИОТ ЗАКОН

Пролетта и небото го прозрачува
 што зиме често се бојадисува пепелаво
 кога облаците му го кријат погледот
 и вселената мирно го спроведува.
 Трчаат облаците со кошмар од бркањето
 во маратон што глобусот го заокружува
 некогаш се бели како пердуви
 некогаш црни како пеколот
 кога неговата голема лутина
 над светот ја растоварува.
 Една игра кришум што нема крај
 во љубовната историја небо – земја
 што често напалу се прекинува
 од заслепувачките светкања
 и силните громови
 што самиот свет ги повикува.
 Мај е цвеќе на годината,
 конечен чин на освојување
 кога цвеката стареат од омраза
 и зачетоците на овошјата
 растат секое утро.

Препев од италијански на македонски јазик:

Билјана Билјановска

Translation from Italian into Macedonian:

Biljana Biljanovska

Бајонг Чик Канг (Кореја) – Byeong Cheak Kang (Korea)

УДК 821.531-1

НОВА ГОДИНА БЕЗ ВОЈНА

На работ на сè поширокиот вител на војната, годината зема здив.
Во Украина, своната бијат таму каде некогаш владееше чадот;
Врз пепелта на Газа, маслинката брза за да ѝ се подаде на светлината,
А древните рани на Тајланд и Камбоџа пијат бистар дожд.
Во тој дожд на сожалување што го поврзува распарчениот свет,
Исушениот свер на гневот заминува; дете на милоста се раѓа.
Хроничарот на ноќта ги прецртува лелеците на човештвото
И во муграта запишува –
Кога новата порта ќе се отвори широко, човештвото ќе си го послуша срцето.

ИТАКА – ITNACA 820

Препев од англиски на македонски јазик:
Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:
Daniela Andonovska-Trajkovska

Агрон Шеле (Албанија/Белгија) – Agron Shele (Albania/Belgium)

УДК 821.18-1
821.133.1(493)-1

ГЛЕДАЈКИ ВО МОРЕТО

Гледајќи длабоко во морето,
Додека Сонцето пребавно заоѓа,
Траги од време се задржуваат во моето срце,
Изгубено во самракот.
Таму се во песокта
Таму каде што звукот на океанот
Ја враќа меланхолијата на една стара љубов.
Додека се одморам
Доцна во една вечер
Изместена од носталгијата,
Сè подлабоко ми тече низ вените,
Сè посила мојата желба станува да го гледам
Танцот на сирените
Во сините длабочини.
Продолжувам да зјапам во морето.
Брановите го бакнуваат брегот,
Божествено прегрнувајќи го.
Вечен мир ме обзема,
Заедно со реквијот
Од писокот на јагулите.
Сè додека метеорите не ја запалат ноќта,
Фрлајќи ја в оган.

ИТАКА – ITHACA 814

Препев на англиски јазик:

Ива Катунди

Translation into English:

Iva Katundi

Препев од англиски на македонски јазик:

Даниела Андоновска-Трајковска

Translation from English into Macedonian:

Daniela Andonovska-Trajkovska

РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“

ВЕСНА МУНДИШЕВСКА-ВЕЛЈАНОВСКА, ГЛАВЕН УРЕДНИК – (родена 1973 год. во Битола) е член на Друштвото на писателите на Македонија, Македонското научно друштво – Битола и Битолскиот книжевен круг. Автор е на 13 книги поезија, 3 книги со критичко-есеистички текстови, (ко)автор е на 3 книги поезија за деца и млади и (ко)автор на 6 стручни книги и 5 учебници за средно образование, графичка струка. Нејзината поезија е препеана на повеќе јазици. Застапувана е во антологии во земјата и во странство. Добитник е на повеќе награди: „Караманов“ за необјавена книга поезија („Вибрации на духот“, 2007), наградата на Друштвото на писателите на Македонија за најдобра песна на манифестацијата „Празник на липите“ (2016), прва награда и јубилејна грамота на меѓународен славјански конкурс (Русија, 2017), наградата на Македонското научно друштво за воспитно-образовен придонес (2018), „Бранувања“ за најдобра песна на меѓународната манифестација „Струшки книжевни средби“ (2019), наградата „Книжевен круг за книжевна критика“ („Профили“, 2020), меѓународната награда “Naji Naaman” за креативност (Либан, 2023), интернационалната награда за литература “Sahitto” – Гранд награда на жири-комисијата (Бангладеш, 2023), наградата за литература на „Битолски весник“ за 2022 г., наградата на НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола „Роднокраен автор за 2023 г. – поезија“, наградата „Лингва“ за книжевен превод и афирмација на македонската и странската книжевност (2024 г.), „Плакета за исклучителен придонес и несебична соработка“ доделена од НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола (2025 г.) и др. Главен уредник е на списанието „Современи дијалози“ и член на Управниот одбор на Македонското научно друштво – Битола, а била уредник на списанието за книжевност, уметност и култура „Раст“, секретар на Друштвото на писатели „Битолски книжевен круг“, член на Уредувачкиот совет на МНД, како и претседател на Друштвото за литература и култура „Развиток“ – Битола и на Книжевна младина на Македонија – ОК Битола. Амбасадор на мирот е во Cercle Universel Des Ambassadeurs De La Paix – Suisse/France од 2016 г.

ДАНИЕЛА АНДОНОВСКА-ТРАЛКОВСКА, ПРОФ. Д-Р, УРЕДНИК – (1979, Битола) е македонска поетеса, прозаистка, книжевна критичарка, доктор на науки по педагогија во областа на методиките и редовен професор по методика од областа на јазикот и литературата на Педагошкиот факултет – Битола каде активно работи и во Центарот за литература, уметност, култура, ораторство и јазик, кој е создаден на нејзина иницијатива. Член е на: Друштвото на писатели на Македонија (ДПМ), Славјанската литературна и уметничка академија со седиште во Варна, Битолскиот книжевен круг (БКК) и Македонското научно друштво (МНД) – Битола каде во два мандати била претседател на Уредувачкиот совет, еден мандат била во управниот одбор, раководител на одделението за литература и лингвистика во Друштвото, а сега е претседател на МНД. Главен уредник била на книжевното списание „Раст“ (2018 – 2022), член била во редакцијата на „Стожер“ кое го издава Друштвото на писателите на Македонија, главен и одговорен уредник на списанието за култура – литература, драмска уметност, филм и издаваштво „Современи дијалози“ во периодот 2020 – 2024 (МНД), а сега е дел од уредништвото. Се занимава и со книжевен препев од македонски на англиски јазик и обратно. Има објавено над 100 научни трудови објавени во референтни научни публикации во земјата и во странство, 11 книги поезија, две книги со раскази, еден роман, книга со книжевна критика, коавторска песнарка за деца, две меѓународни публикации од областа на образованието и еден универзитетски учебник на македонски, 9 поетски книги на англиски, арапски, италијански, полски, романски и бугарски јазик објавени во САД, Индија, Обединети Арапски Емирати, Италија, Полска, Романија и Бугарија и 11 книги со книжевен препев од англиски на македонски и обратно.

Поезијата ѝ е преведена на над 40 јазици и добитник е на неколку книжевни награди, меѓу кои: Носиде (2011, УНЕСКО Италија), Празник на липите (ДПМ, 2018), „Крсте Чачански“ за проза (2019), Караманов 2019 за „Електронска крв“, Македонска книжевна авангарда за „Кука на контрасти“ (2020), Abduvali Outbiddin (Узбекистан, 2020), Premio Mondiale “Tulliola - Renato Filippelli” за “Electronic Blood” (Италија, 2021), “Città Del Galateo – Antonio De Ferrariis” (Италија, 2021), Книжевен круг за критика за „Книжевно-критички читања“ (2022), награда за поезија „Евристика“ на Меѓународниот поетски фестивал „Орфеј“ во Пловдив во 2022, поет на годината во 2022 г. доделена од INTERNATIONAL POETRY TRANSLATION AND RESEARCH CENTRE, THE JOURNAL OF RENDITION OF INTERNATIONAL POETRY [Multilingual], Кина, награда за поезија „Дритеро Агиоли“ (Корча, 2023), награда за поезија „Михаил Еминеску“ Романија и амбасадор на културата во 2023 г. од Академијата „Михаил Еминеску“, Нади Ниман од Либан во 2023, награда за поезија „Дритеро Агиоли“ (Албанија, 2023), Книжевен круг за поезија за „Царски рез на небото“ во 2026 (Битолски книжевен круг) и највисокото признание за поезија што го доделува Друштвото на писателите на Македонија „Ацо Шопов“ за „Математичка поезија“ (ДПМ, за 2020).

|| СИЛВАНА НЕШКОВСКА, ПРОФ. Д-Р., УРЕДНИК – (родена на 24 август, 1979, во Постојна, Р. Словенија) е доктор на филолошки науки и е вработена на Педагошки факултет – Битола, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола. Таа е акредитиран ментор на втор и трет циклус студии и има објавено повеќе од 100 научно-истражувачки трудови во голем број домашни и странски списанија. Нејзиниот главен истражувачки интерес е насочен кон прагматика, превод, и усвојување на англискиот јазик како втор јазик. Нејзините објавени трудови се депонирани во повеќе бази на податоци, како: Репозиториумот на УКЛО (<http://eprints.uklo.edu.mk>), Research Gate, Academia и Google Scholar. Редовен професор д-р Силвана Нешковска има учествувало во неколку значајни преведувачки проекти: превод на книга спонзориран од NISPA (2014 год.); препев на песни на познатиот македонски писател Радован П. Цветковски („Зборот на други јазици“, 2015); превод на материјалите за потребите на изложбата организирана од австрискиот Конзулат во Битола со наслов „Конзулска Битола: Од првиот австриски Конзулат до Првата светска војна 1851 – 1919“ (2018); поезија напишана од домашни и странски поети објавена во списанието „Современи дијалози“ (2019); монографија објавена од Македонското научно друштво со наслов „60 години Македонско научно друштво“ (2020) и др. Во слободното време проф. Силвана Нешковска пишува поезија. Во 2014 г., доби прва награда за нејзината песна „Душа“ на литературниот конкурс организиран од Универзитетскиот литературен клуб „Дениција“ ПФБТ УКЛО. Избор од нејзините песни се објавени во списанието „Современи дијалози“, а во 2023 година од печат излезе и нејзината прва поетска збирка „Првата половина“ во издаваштво на Центарот за литература, култура, ораторство и јазик при Педагошки факултет – Битола.

|| АНИТА АНГЕЛЕВСКА, ДОЦ. Д-Р., УРЕДНИК – (родена на 7.3.1971 год. во Битола) е доктор на филолошки науки. Докторирала на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ со докторска теза „Засведочените слова на Св. Климент Охридски“. На истиот факултет во 1995 год. дипломирала како професор по македонски јазик и јужнословенски книжевност, и магистрирала со тема „Семиолошки статус на ликот во македонскиот реализам, модернизам и постмодернизам“. Во 2013 година избрана е за советник во Општина Битола, сектор за јавни дејности, а во 2023 година избрана е за насловен доцент на Педагошкиот факултет во Битола. Анита Ангелевска автор е на многу научни трудови и автор на книгата „Засведочените слова на Св. Климент Охридски“.

EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”

VESNA MUNDISHEVSKA-VELJANOVSKA, EDITOR IN CHIEF – born in 1973 in Bitola. She is a member of the Macedonian Writers' Association, Macedonian Science Society – Bitola and Bitola's Literary Circle. She is the author of 13 books of poetry, 3 books of critical-essay texts, (co)author of 3 poetry books for children and (co)author of 6 vocational books for teachers and 5 textbooks for secondary education, graphic vocation. Her poetry has been translated into many languages. She is represented in anthologies. She has won numerous poetry awards: the “Karamanov” award for the unpublished book of poetry (“Vibrations of the Spirit”, 2007), the award of the Macedonian Writers' Association for the best poem at the international “Linden Festival” (2016), first prize and jubilee plaque at the international Slavic translation competition (Russia, 2017), Macedonian Science Society's award for scientific and educational contribution in 2018, award “Branuvanja” for the best poem at the Festival “Struga Literary Encounters” (2019), the award “Literary Circle” for unpublished book of literary rewies (“Profiles”, 2020), the international award “Naji Naaman” for creativity (Lebanon, 2023), the International award for literature “Sahitoo” – winner of the Grand jury award (Bangladesh, 2023), “Bitolski Vesnik” 's award for literature for 2022, the award of NUUB “St. Kliment Ohridski” – Bitola “Native author for 2023 – poetry”, “Lingva” award for Literary translation and affirmation of Macedonian and foreign literature (Bitola, 2024), “Plaque for exceptional contribution and selfless cooperation” awarded by National Institution University Library (NUUB) “St. Kliment Ohridski” – Bitola (2025) and other awards. She is editor in chief of the Journal of Culture “Contemporary Dialogues” and a member of the Macedonian Science Society Management Board. She was editor of the Journal of Literature, Art and Culture “Rast/ Growth”, secretary of the Writers' Association “Bitola's Literary Circle”, member of the Macedonian Science Society Editorial Council, as well as President of the Literature and Culture Association "Development" – Bitola and of the Literary Youth of Macedonia – Bitola. She has become Ambassador of Peace in Cercle Universel Des Ambassadeurs De La Paix – Suisse/ France since 2016.

DANIELA ANDONOVSKA-TRAJKOVSKA, PHD, EDITOR – (1979, Bitola, North Macedonia) is a poetess, writer, scholar, literary critic, translator, editor, university professor, co-founder of the Center for Literature, Art, Culture, Rhetoric and Language at the Faculty of Education-Bitola where she works as a university professor. She is a member of the Writers' Association of Macedonia (WAM), the Slavic Literary and Art Academy based in Varna, Bitola Literary Circle (BLC), and the Macedonian Science Society (MSS) – Bitola. At the latter, she has served two terms as Chair of the Editorial Board, one term as a member of the Governing Board, and as Head of the Department of Literature and Linguistics. She currently serves as President of the Macedonian Scientific Society. She was Editor-in-Chief of the literary journal *Rast* from 2018 to 2022, a member of the editorial board of *Stozher*, published by the Macedonian Writers' Association, and Editor-in-Chief and Managing Editor of the cultural journal *Contemporary Dialogues* from 2020 to 2024. She is currently a member of its editorial board. She has authored 19 books in Macedonian (poetry, prose, literary critic, scientific books) and 9 poetry books in English, Arabic, Italian, Polish, Bulgarian and Romanian language published in USA, India, UAE, Italy, Poland, Bulgaria and Romania. She has won several important awards for literature: “Krste Chachanski (2018); “Karamanov” for “Electronic Blood” (2019); Macedonian Literary Avant-garde for “House of Contrasts” (2020); “Abduvali Qutbiddin” (2020, Uzbekistan); Premio Mondiale "Tulliola- Renato Filippelli" in Italy for “Electronic Blood” (2021); Award of excellence "City of Galateo - Antonio De Ferraris" (Italy); Award for Literary Criticism in 2022 by Literary Circle in Bitola, Prize “Euridyce” – International Poetry

Festival “Orpheus” (2022, Plovdiv, Bulgaria), award for the best poet of the year in 2022 by the INTERNATIONAL POETRY TRANSLATION AND RESEARCH CENTRE, THE JOURNAL OF RENDITION OF INTERNATIONAL POETRY [Multilingual], Кина, Poetry Award “Dritero Agioli” (Albania, 2023); Naji Naaman Award in 2023 (Lebanon); Poetry Award “Mihai Eminescu”, a Golden Medal and a recognition as ambassador of culture in Romania by the Mihai Eminescu Academy (2023), “Aco Shopov” for poetry (the most important national poetry prize by Macedonian Writers’ Association in 2021) and more. Her poetry is translated into 40 languages.

SILVANA NESHKOVSKA, ASSOC. PROF. DR., EDITOR – born on 24 August, 1979, in Postojna, R. Slovenia, holds a PH.D in Philology and a position of associate professor at the Faculty of Education, “St. Kliment Ohridski” University – Bitola. She is an accredited mentor for second and third cycle studies and so far she has published more than 100 research papers in a number of domestic and international journals. Her main research interest lies in the field of pragmatic, translation and second language acquisition. Her papers have been deposited in the UKLO’s Repository (<http://eprints.uklo.edu.mk>), Research Gate, Academia and Google Scholar. Full professor Silvana Neshkovska has participated in several translation projects: translation of a monograph sponsored by NISPA (in 2014); poems written by the renowned Macedonian poet Radovan P. Cvetkovski (“The Word in Other Languages”, 2015); an exhibition organized by the Austrian Consulate in Bitola titled “Consular Bitola: From the First Austrian Consulate to the First World War 1851-1919” (2018); poetry written by foreign and domestic authors published in the Journal “Contemporary Dialogues” (2019); a monograph published by the Macedonian Science Society titled “60th Anniversary of the Macedonian Science Society” (2020), etc. In her free time, writing poetry is one of her favourite pastimes. In 2014, she was awarded the first prize for her poem ‘Soul’ („Душа“) at the Poetry Contest organized by University Literary Club “Denicija” PFBT UKLO. A selection of her poems have been published in the Journal “Contemporary Dialogues”. In 2023, her first collection of poetry, titled “The First Half“, was published by the Center for Literature, Art, Culture, Rhetoric and Language at the Faculty of Education – Bitola.

ANITA ANGELEVSKA, ASSIST. PROF. DR., EDITOR – born on 3 March 1971 in Bitola, is a Doctor of Philological Sciences. She received her doctorate at the University “St. Cyril and Methodius” – Skopje, at the Faculty of Philology “Blaze Koneski” with doctoral thesis “The Testimony of St. Kliment Ohridski”. At the same faculty in 1995. she graduated as a professor of Macedonian language and South Slavic literature, and received her master's degree on topic: “Semiological status of the character in Macedonian realism, modernism and postmodernism”. In 2013. she was elected as advisor in Municipality of Bitola, Department of Public Activities, and in 2023 was elected as assistant professor at the Faculty of Education – Bitola.

Anita Angelevska is the author of many scientific papers and the author of the book “Testimony of St. Kliment Ohridski”.

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“

ЗВОНКО ТАНЕСКИ, ПРОФ. Д-Р. (СЛОВАЧКА) – (1980) е поет, книжевен преведувач и критичар, редактор, антологичар, доктор по филолошки науки. Работи како универзитетски професор на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Коменски“ во Братислава. Редовен член на Клубот на независни писатели при Асоцијацијата на писателски организации на Словачка (од 2006 година), како и на Меѓународната асоцијација на писатели и публицисти (Authors and Publicists International Association) – МАПП/ АРПА со седиште во Рига – Латвија (од 2014 година); почесен член на Словачкиот ПЕН центар (од 2013 година) и редовен член од 2018 година, а исто така и редовен член на повеќе домашни и европски уметнички и научни институции и на главни научни бордови на меѓународни академски списанија. Добитник на повеќе книжевни и научни награди во Македонија и во странство, меѓу кои би можеле да се издвојат наградите за поезија: од С. Р. I. С. за млади уметници од медитеранските и од балканските земји (Реџо Калабрија – Италија, 1995), „Ацо Караманов“ (Радовиш, 1997), „Бели мугри“ (Скопје, 2012), златен медал „Poet laureate“ (Манила – Филипини, 2013), ректорска плакета за целокупно поетско и научно творештво (Варна – Бугарија, 2015), „Сребрено летечко перо“ од Словенската литературна и уметничка академија (Варна – Бугарија, 2018) и др. Поетски книги: „Отворени врати“ (1995), „Хорот на гнилите лисја“ (2000), „Срт“ (2003), „Чоколада во портфолио“ (2010), „Нежности без гарантен лист“ (2012) и „Чекајќи ја историјата“ (2016). Автор е и на поголем број лингвистички трудови и монографии. Учесник на голем број книжевни фестивали во Македонија и во светот. Негови песни, есеи и културолошки согледби се преведени и објавени на повеќе од дваесет јазици во триесетина земји во светот. Поезија сè уште пишува исклучиво на македонски јазик.

РАЕД АНИС АЛ-ЈИШИ (САУДИСКА АРАБИЈА) – (поет, преведувач од Катиф, Саудиска Арабија) е дописен соработник на Универзитетот во Ајова, САД (Iowa university – USA), член на одборот за планирање на наставата за образование на наставници на националниот Шангајски универзитет за образование – Тајван. Има преведено 6 книги, а објавено една новела, 9 поетски книги на арапски јазик од кои последната е препеана на француски, и две книги објавени на англиски. „Bleeding Gull: Look, Feel, Fly“ е препеана и на српски, виетнамски и италијански јазик (во Италија има добиено повеќе награди за најдобро преведена книга). Неговата поезија е преведена и објавена на многу светски јазици. Добитник е на интернационалната награда за поезија „Ацо Караманов“ (2020).

ЖАРКО МИЛЕНИЌ, М-Р. (РУСИЈА/БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА) – (Брчко, 1961) објавил триесет книги поезија, проза, книжевна критика и есеи. Негови книги објавени се и на македонски, украински и ерменски јазик. Наградуван е во регионот и во странство. Преведува книжевни и други дела од англиски, руски, македонски, бугарски, словенечки и украински јазик. Учествовал на книжевни и преведувачки манифестации во низа земји. Живее во Брчко и Москва. Главен уредник е на списанието за литература, театар и култура „Сусрети“ од Брчко. Сега е на докторски студии по руска книжевност во Москва.

ТЗЕМИН ИТИОН ТСАИ, ПРОФ. Д-Р. (ТАЈВАН, РЕПУБЛИКА КИНА) – роден е во Тајван, Република Кина. Тој е професор на Азискиот универзитет во Тајван, и е главен уредник на академската публикација „Читање, пишување и подучување“, како и уредник во многу други меѓународни книжевни списанија. Тој исто така пишува и објавува статии

во „Кинескиот јазик: Месечно“ во Тајван. Многу познати светски поети преку неговите преводи на кинески ѝ станаа познати на читателската публика во Тајван. Има освоено многу познати награди, како во неговата родна земја, така и во странство. Неговите литературни дела се објавени во антологии, книги и списанија како и весници во повеќе од 40 земји на повеќе од 12 јазици. Неговите позначајни дела се следниве: „Ангел со срце“, „Мој удар, удар, удар“, „Ветрот поминува низ бамбусовата шума“, „Огледалото на дното на срцето, магла полна со небо“ и др.

ТОМ ЕДВАРД ФИЛИПС, ПРОФ. Д-Р. (ВЕЛИКА БРИТАНИЈА) – е поет, преведувач и драмски писател кој сега живее и работи во Софија, Бугарија. Пишува патеписи, драми, критики и осврти поврзани со уметноста, а автор е на книгите поезија „Foreign In Europe“ (онлајн, 2019), „Present Continuous“ (онлајн, 2018), „Unknown translations/ Непознати преводи“ (Scalino, 2016), „Recreation Ground“ (Two Rivers Press, 2012) и „Burning Omaha“ (Firewater Press, 2003), како и на драмите „No Time For Hope“ (Bristol, 2017), „Coastal Defences“ (Bristol, 2014) и „100 Miles North of Timbuktu“ (Bristol, 2013). Основач и уредник е на списанието „Balkan Poetry Today“. Бил резиденцијален преведувач на Sofia Literature & Translation project. Има докторат за креативно пишување од University of Reading и предавал на овој предмет на универзитети и едукативни проекти и во Велика Британија и во Бугарија, вклучувајќи ги „Bristol Folk House“ и „The Sofia Writing Challenge“. Бил уредник на списанието „Venue“. Застапен е во антологии и списанија. Учествовал на бројни интернационални литературни фестивали, а негови дела се преведени на македонски, албански, бугарски, романски, српски, шпански, италијански и други јазици.

МИХО НОНАКА, ПРОФ. Д-Р. (ЈАПОНИЈА/САД) е по потекло од Токио и е билингвална поетеса која предава Англиски јазик и Креативно пишување на Универзитетот во источен Илиноис и Витон Колеџот. Нејзината поезија и нефикција е објавена и во: The Iowa Review, Ploughshares, Tin House, Cimarron Review, American Letters & Commentary. Била номинирана за Пупкарт наградата за поезија во 2007, а нејзиното творештво било избрано од Марк Доти за да биде објавено во Helen Burns Poetry Anthology: New Voices from the Academy of American Poets' University & College Prizes, 1999 – 2008. Избор од нејзина поезија е објавена во American Odysseys: Writings by New Americans (Dalkey Archive Press).

ОЛГА ЛАЛИЌ-КРОВИЦКА (ПОЛСКА) – родена 1980 година во Шибеник, Хрватска и е со полско-српско потекло. Дипломирала србкroatистика на катедрата за славистика на Јагелонскиот универзитет во Краков, Полска. Почесен граѓанин е на царскиот град Сирмиум (Сремска Митровица) од 2014 г. и лауреат на наградата „Мисаоник“ за 2014 г. Автор е на околу 15 книги поезија, драма и бајки. Преведувана е на повеќе јазици и застапена во антологии. Добитник на 15-тина книжевни награди, меѓу кои: прва награда на полскиот поетски конкурс (Кросно, 2004), главна награда на Мелнички вечери на поезијата (Бугарија, 2006), „Златен круг“ за афирмација на српската сатира во светот (Белград, 2010), меѓународната награда „Naji Najman“ (Либан, 2015), „Книжевна далга“ на „Струшките книжевни средби“ (Струга, 2016), Гран при за драма на манифестацијата „Битолски книжевни паметења“ (Битола, 2018), награда за преводи/препеви од полски јазик од Здружението на книжевни преведувачи на Црна Гора (Подгорица, 2020) и др. Препеала и превела повеќе поетски и прозни дела на автори од Полска и од Балканот. Се занимава и со фотографија, цртеж, сликарство и дизајн. Свои трудови изложувала на колективни изложби во Србија и Македонија. Живее и создава во Дукла, Полска.

■ || **ИСКРА ПЕНЕВА (СРБИЈА)** – поезија објавува во книжевни списанија во Србија и странство. Песните ѝ се препеани на повеќе светски јазици. Застапена е во повеќе антологиски избори на српската и македонската литература. Автор е на збирките поезија: „Кутија со девет страни“ (2002), „Оган и пеперуга“ (2004), „Патеви после“ (2006, коавторска поетска книга), „Некаде помеѓу“ (2015) и „Fiore di luce“ (2020, коавторска поетска книга, Италија). Добитничка е на повеќе признанија и награди. Преведува од македонски на српски и обратно. Член е на Здружението на писателите на Србија и на Здружението на новинарите на Србија. Се занимава и со визуелни уметности. Создава кратки музичко-поетски филмови. Нејзините фотографии се излагани на самостојни и групни изложби во земјата и странство.

■ || **СУ ЦЕН ЛИН, ПРОФ. Д-Р. (ТАЈВАН, РЕПУБЛИКА КИНА)** – е професор на Катедрата за кинески јазик и литература при Универзитет за образование во Чангуа. Таа е главен и одговорен уредник на списанието „Читање, пишување и поучување“, како и уредник на списанието „Кинески јазик: Месечно“. Пишува и литературни критики. Добитник е на многу награди. Живее во градот Чангуа.

■ || **ЖЕРМЕН ДРОГЕНБРОТ (БЕЛГИЈА/ШПАНИЈА)** – е меѓународно признат поет, преведувач, издавач и промотор на модерна и меѓународна поезија. Пишува и кратки раскази и книжевна критика, но главно пишува поезија. Има објавено 17 поетски книги објавени во 28 земји. Како основач на белгиската издавачка куќа ПОИНТ Едишнс има издадено над 80 избори и антологии на модерна и меѓународна поезија. Има организирано и коорганизирано неколку меѓународни фестивали во Шпанија, коосновач и советник е на Јапонската поетска асоцијација, на Кинеската книжевна асоцијација Хјуфенг и основачки претседател на Шпанската културна фондација ИТАКА, која организира еднаш годишно *Поетски вечерни коцрти на ИТАКА*. Го започнал и меѓународниот проект *Поезија без граници* која двапати месечно објавува поезија од поети од цел свет на повеќе од 30 јазици. Има добиено повеќе меѓународни награди, а учествувал на најпрестижните меѓународни поетски фестивали, меѓу кои се и Струшките вечери на поезијата и тоа во повеќе наврати во чии изданија му е објавена поетска книга на македонски јазик. Во 2017 година е номиниран за Нобелова награда за литература.

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”

ZVONKO TANESKI, ASSOC. PROF. DR. (SLOVAKIA) – born in 1980. He is a poet, literary translator and critics, redactor, anthologist, doctor of Philology, works as university professor at the Faculty of Philosophy, Comenius University in Bratislava. He is an honorary member of the Independent Writers Club in Slovakia (since 2006), as well as of the Authors and Publicists International Association (APIA) with the seat in Riga – Latvia (since 2014); honorary member of the Slovak PEN Centre (since 2013) and a member since 2018, as well as member of several national and European artistic and scientific institutions, and scientific journals’ editorial boards. He has received many literary and scientific rewards and acknowledgments in Macedonia and abroad, such as: C. R. I. C. for young artists of the Mediterranean and Balkan countries (Reggio Calabria, Italy, 1995), “Aco Karamanov” (Radovich, 1997), “Beli mugri” (Skopje, 2012), golden medal “Poet laureate” (Manilla – Philippines, 2013), rector plaque for his literary and scientific work (Varna, Bulgaria, 2015), “Silver Flying Feather” by the Slovenian Academy of Fine Arts and Literature (Varna Bulgaria, 2018) etc. His books: “Open Gates” (1995), “The Choir of the Rotten Leafs” (2000), “Ridge” (2003), “Chocolates in Portfolio” (2010), “Tenderness without Warrant Paper” (2012) and “Waiting for the History” (2016). He has authored many linguistic papers and books. His work is published in more than 12 languages in approximately 30 countries in the world. He is writing poetry in Macedonian language exclusively.

RAED ANIS AL-JISHI (SAUDI ARABIA) – (an international awarded poet and translator from Qateef-; Saudi Arabia) has an honorary fellowship in writing from Iowa university-USA. A member of advisory committee of exquisite Teacher training plan of national Changua University of Education-Taiwan. Has translated 8 books and published one novel, 10 volumes of poems in Arabic (last one was translated into French and Italian) and two books in English translated several languages and won international awards. The title of his latest book published in English in 2021 is “Clay Tablets in Nietzsche's Cave”.

ŽARKO MILENIĆ, MSC. (RUSSIA/BOSNIA AND HERZEGOVINA) – born in 1961 in Brčko, Bosnia and Herzegovina. He has published thirty books of poetry, prose, literary critics and essays. His books have also been published in Macedonian, Ukrainian and Armenian. He has been awarded in the region and abroad. Translates literary and other works from English, Russian, Macedonian, Bulgarian, Slovenian and Ukrainian. He has participated in literary and translation events in a numerous countries. He lives in Brčko and Moscow. He is the editor-in-chief of the literary, theater and culture journal "Susreti" from Brčko. He is currently working on his doctorate studies from Russian literature in Moscow.

TZEMIN ITION TSAI, FULL PROF. DR. (TAIWAN, REPUBLIC OF CHINA) – born in Taiwan (Republic of China). As a professor at Asia University (Taiwan), the chief editor of “Reading, Writing and Teaching” academic text, and served as an editor or important position in many international literary journals. He also writes a long-term columns for “Chinese Language Monthly” in Taiwan. Many famous poets of the world through his Chinese translations and introductions were able to be recognized by the people of Taiwan.

Tsai has won many famous literary awards either in his own country or internationally. His literary works have been anthologized and published in books, journals, and newspapers in more than 40 countries by more than a dozen languages. His major works in literature include: “Angel Heart”, “My Kick, Kick, Kick”, “The Wind Passes Through the Bamboo Forest”, “The Mirror in Heart Bottom, The Fog Full of Sky!” etc.

TOM EDWARD PHILIPS, PROF. DR. (GREAT BRITAIN) – a writer, translator and lecturer currently living in Sofia, Bulgaria. His poetry has appeared in a wide range of journals, anthologies, pamphlets and full-length collections including *Hepoznati Prevodi/Unknown Translations* (Scalino, 2016) and *Recreation Ground* (Two Rivers Press, 2012). His translations of contemporary Bulgarian poetry have appeared in *Modern Poetry in Translation*, *Raceme*, *Blackbox Manifold*, *The High Window* and *Balkan Poetry Today*, while his own poetry has been translated into Bulgarian, Macedonian, Serbian, Albanian, Romanian and Italian.

MIHO NONAKA, ASSOC. PROF. DR. (JAPAN/ USA) – is a native of Tokyo and a bilingual poet who has taught English and Creative Writing at Eastern Illinois University and Wheaton College. Her poetry and nonfiction have appeared in *The Iowa Review*, *Ploughshares*, *Tin House*, *Cimarron Review*, *American Letters & Commentary*, among others. She received a Pushcart Prize nomination for poetry in 2007, and her work was chosen by Mark Doty to be included in *Helen Burns Poetry Anthology: New Voices from the Academy of American Poets' University & College Prizes, 1999-2008*. Most recently, a selection of her poems was published in *American Odysseys: Writings by New Americans*. (Dalkey Archive Press).

OLGA LALIĆ-KROWICKA (POLAND) – born in 1980 in Šibenik, Croatia and is of Polish-Serbian descent. She graduated in Serbo-Croatian Studies at the Department of Slavic Studies at the Jagiellonian University in Krakow, Poland. She is an honorary citizen of the imperial city of Sirmium (Sremska Mitrovica) since 2014. and laureate of the "Misaonic" award for 2014. She is the author of about 15 books of poetry, drama and fairy tales. Her works have been translated into several languages and represented in anthologies. She is the winner of about 15 literary awards, including: first prize at the Polish poetry competition (Krosno, 2004), main prize at the Poetry Evenings in Melnik (Bulgaria, 2006), "Golden Circle" for the affirmation of Serbian satire in the world (Belgrade, 2010), the international award "Naji Najman" (Lebanon, 2015), "Literary Wave" at the "Struga's Literary Meetings" (Struga, 2016), Grand Prix for Drama at the "Bitola's Literary Remembrance" festival (Bitola, 2018), award for translations/renditions from the Polish language by the Association of Literary Translators of Montenegro (Podgorica, 2020), etc. She has translated several poetry and prose works by authors from Poland and the Balkans. She also practices photography, drawing, painting and design. She exhibited her works at collective exhibitions in Serbia and Macedonia. She lives and creates in Dukla, Poland.

ISKRA PENEVA (SERBIA) – born in 1980 in Belgrade, Serbia, where she lives and works. She graduated at the Mathematical Faculty. She publishes poetry in periodical and literature journals, as well as anthologies in Serbia and abroad. Her poems are translated in many foreign languages. She is author of the poetry collections: *"Box with Nine Sides"* (2002), *"Fire and a Butterfly"* (2004), *"Paths After"* (2006, co-authored) and *"Somewhere Between"* (2015). She has won numerous recognitions and awards. *"Somewhere Between"* has won the prize "Stojan Hristov" for best poetry book from diaspora awarded within the Struga Poetry Evenings in 2016. In 2018 she won the prize "Josip Eugen Sheta" for best poetry manuscript on the International Festival in Rijeka, Croatia. She is a collaborator at the magazine "Macedonian Light". Translates from Macedonian into Serbian and vice versa. She is a member of the Writers' Association of Serbia and the Association of Journalists of Serbia.

SU JEN LIN, FULL PROF. DR. (TAIWAN, REPUBLIC OF CHINA) – comes from Taiwan and lives in Changhua City. She is a professor and she works in Department of Chinese Language and Literature of National Changhua University of Education more than 20 years. Teaches Chinese Classic Prose, Children's literature, and Reading, Writing and Teaching. Up to now, she has completed more than 90 academic papers. She is a chief editor of “Reading, Writing, and Teaching”, at the same time the editor of “Chinese Language Monthly”, too. Reading, writing, and traveling are her favorite things. She has won many literary awards and teaching awards. She often writes some book reviews for journals. She always embraces the dream of traveling around the world and had been constantly writing many of the tourism experience into literature. She is a happy teacher, writer, and traveler.

GERMAIN DROOGENBROODT (BELGIUM/ SPAIN) – is an internationally known poet, translator, publisher and promoter of modern international poetry. He wrote short stories and literary reviews, but mainly poetry, so far 17 poetry books, published in 28 countries. As founder of the Belgian publishing house POINT Editions he published more than eighty collections of mainly modern, international poetry. He organised and co-organised several international poetry festivals in Spain, is co-founder and advisor of JUNPA (Japan Universal Poets Association), of the Chinese Huifeng Literary Association and founding president of the Spanish cultural foundation ITHACA organizing yearly *The Poetic Evening Concerts of Ithaca*. He also set up the internationally appreciated project *Poetry without Borders*, publishing twice a month poetry from all over the world in more than 30 languages. He received more than a dozen international poetry awards and is yearly invited at the most prestigious international poetry festivals. He was recommended in 2017 for the Nobel Prize of Literature.

ПРЕВЕДУВАЧИ/ПРЕПЕЈУВАЧИ

TRANSLATORS:

Даниела Андоновска-Трајковска – Daniela Andonovska-Trajkovska
Стенли Баркан – Stanley Barkan
Билјана Билјановска – Biljana Biljanovska
Бенеса Бухмала – Benaissa Bouhmala
Милијан Деспотовиќ – Milijan Despotović
Милица Димитријовска-Радевска – Milica Dimitrijovska-Radevska
Жермен Дрогенброт – Germain Droogenbroodt
Елизабета Јончиќ – Elizabeta Jonchikj
Ива Катунди – Iva Katundi
Олга Лалиќ-Кровицка – Olga Lalikj-Krowicka
Весна Мундишевска-Велјановска – Vesna Mundishevska-Veljanovska
Габриел Росенсток – Gabriel Rosenstock
Зора Русомарова – Zora Rusomarova
Ахмет Селмани – Ahmet Selmani

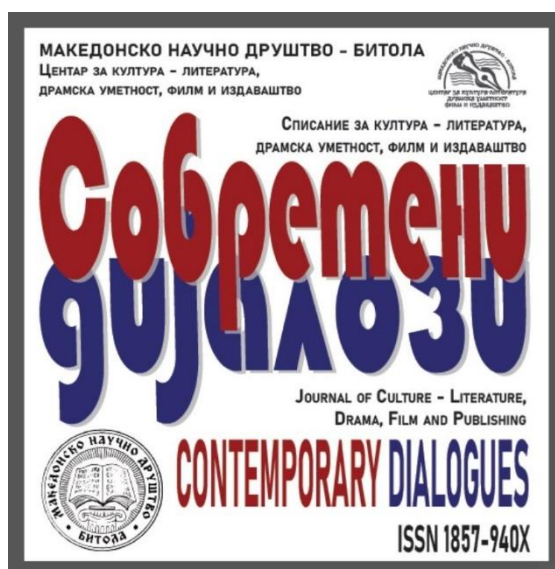
ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ

ARTISTS:

Омбрета Дољоти (Италија) – Ombretta Dogliotti (Italy)
Васко Ѓоргиев – Vasko Gjorgiev
Димитра Марини (Грција) – Dimitra Marini (Greece)
Владимир Младеновски – Vladimir Mladenovski
Јана Николовска – Jana Nikolovska
Владан Рангеловиќ (Србија) – Vladan Rangelovic (Serbia)

„Современи дијалози“ е списание за култура – литература, драмска уметност, филм и издаваштво, чиј издавач е Македонското научно друштво – Битола и кое успешно егзистира во биотопот на современата македонска и светска литература, култура и уметност, уште од 2013 година. Излегува еднаш годишно, а објавува творби од македонски и странски писатели од разни жанрови: поезија, проза, драма, прикази, осврти, книжевни критики, рецензии, преводи, препеви и сл., како и дела на истакнати ликовни уметници. Има редакција составена од членови на МНД, како и Меѓународен уредувачки одбор.

“Contemporary Dialogues” (“Sovremeni dijalozi”) is a Journal of Culture – Literature, Drama, Film and Publishing, whose publisher is the Macedonian Science Society – Bitola. It is a journal that successfully exists in the biotope of contemporary Macedonian and world’s literature, culture and art, since 2013. It is issued annually and it publishes works from Macedonian and writers from all over the world in different genres: poetry, prose, drama, reviews, literary critics, translations etc. as well as art works from established artists. The Journal has its Editorial board from Macedonian Science Society’s members and International editorial board.

ДОСЕГАШНИ ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“:

Зоран Пејковски (Год. I, бр. 1, 2013 г. – Год. III, бр. 3, 2015 г.)
 Весна Мундишевска-Велјановска (Год. IV, бр. 4, 2016 г. – Год. VIII, бр. 8, 2020 г.,
 Год. XIII, бр. 16, 2025 г. – Год. XIV, бр. 18, 2026 г.)
 Даниела Андоновска-Трајковска (Год. IX, бр. 9, 2021 г. – Год. XII, бр. 15, 2024 г.)

EDITORS-IN-CHIEF OF “CONTEMPORARY DIALOGUES” THROUGHOUT THE YEARS:

Zoran Pejkovski (Vol. I, No. 1, 2013 – Vol. III, No. 3, 2015)
 Vesna Mundishevska-Veljanovska (Vol. IV, No. 4, 2016 – Vol. VIII, No. 8, 2020,
 Vol. XIII, No. 16, 2025 – Vol. XIV, No. 18, 2026 г.)
 Daniela Andonovska-Trajkovska (Vol. IX, No. 9, 2021 – Vol. XII, No. 15, 2024)

СОДРЖИНА/ CONTENT

Предговор	5
FOREWORD	6
ПОЕЗИЈА	7
P o e t r y	7
Оливера Андоноска – Olivera Andonoska.....	9
Таа, Времето.....	9
Ветрот се раѓа од нерамномерното загревање на Земјата од Сонцето	10
Кружницата на Слободата	11
***	12
***	12
Лили Бошевска – Lili Boshevska	13
Спирали на мислата.....	13
Создавач	13
Милица Димитријовска-Радевска – Milica Dimitrijovska-Radevska	14
Намек	14
Навек.....	14
Сновиденија	14
Миг.....	14
Шупливо	15
Наметка.....	15
Врата	15
Скица од Јунг	15
Концерт.....	16
Хиперсензитивност.....	16
Никола Илијовски – Nikola Ilijovski	18
Леб и вино	18
Медитации под сенка	18
Елизабета Јончиќ – Elizabeta Jonchikj.....	20
Убод	20
Јас ти вела „Не!“, а ти, како сакаш.....	20
***	21
Силвана Нешковска – Silvana Neshkovska	22
Глутница	22
Клокотат казани	22
Воени крици	23
Михајло Свидерски – Mihajlo Sviderski	24
Бессон	24
Чуда.....	24
Мирјана Стојановска – Mirjana Stojanovska.....	25
Стерната – код на Конески.....	25
Габриела Стојаноска – Gabriela Stojanoska	27
Граничници	27
Преосетлива	28
Елки, зелки и нијансите се сè.....	29
Виновез.....	29
ПРОЗА.....	31
P r o s e	31
Гордана Гравчева-Ивановска – Gordana Gravcheva-Ivanovska	33
Масата до мене.....	33
Петре Димовски – Petre Dimovski.....	38
Средба со детството.....	38

Златко Жоглев – Zlatko Zhoglev	43
Кога љубовта повторно ќе те најде	43
Оливера Корвезироска – Olivera Kjorveziroska	46
МАРИЈА ПРЕБИРЛИЕВА.....	46
МАРИЈА ЗАРА.....	46
МАРИЈА ДЕСПОТОВСКА СОЛЕВ	47
ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И МЛАДИ.....	49
Children's and youth literature	49
Даниела Андоновска-Трајковска – Daniela Andonovska-Trajkovska	51
Не знаев дека и комарците одат на училиште.....	51
СОГЛЕДБИ	59
Observations	59
Јованка Д. Денкова – Jovanka D. Denkova	61
За детските дружини низ призмата на фолклорната фантастика	61
Весна Мундишевска-Велјановска – Vesna Mundishevska-Veljanovska	70
Екстравагантен поетско-филозофски недоглед во „Сократовски(от) разговор во еден случаен свет паралелен на себе“ на Даниела Андоновска-Трајковска.....	70
Зоран Пејковски – Zoran Pejkovski	74
Славе Ѓорѓо Димоски – принцот на рефлексивната поезија.....	74
АКЦЕНТИ	87
Accents	87
80 години од животот и 55 години творечка дејност на писателот Петре Димовски	89
Одбележани 90 години од раѓањето на Ранко Струмениковски со промоција на книгата „Дрвото што гледа: поезија инспирирана од делата на Ранко Струмениковски“	91
Активности на Македонско научно друштво – Битола	93
ПАРАЛЕЛИ	97
Parallels	97
Сувад Алагич (Босна и Херцеговина) – Suvad Alagić (Bosnia and Herzegovina)	99
Тап ден	99
Стенли Баркан (САД) – Stanley Barkan (USA)	101
На работ.....	101
Јан Белчик (Полска) – Jan Belcik (Poland).....	102
Чергов*.....	102
Златниот бунар на Свети Јован од Дукла	102
Живот	103
Шарл Бодлер (Франција) – Charles Baudelaire (France)	104
Вознесување.....	104
Балкон.....	104
Донг Гујшин (Кина) – Dong Guixin (China)	106
Планините Чангбај: Monotropastrum humile.....	106
Нека силициумот рафиниран од карпата го осветли јаглеродниот свет.....	107
Чај Куеше (Чај „Врапчев јазик“)	107
Махмуд Дарвиш (Палестина) – Mahmoud Darwish (Palestine)	109
Зборувам непрекинато	109
Жермен Дрогенброт (Белгија/Шпанија) – Germain Droogenbroodt (Belgium/ Spain)	110
Залудно.....	110
Гулаб на мирот.....	110
Јосо Живковиќ (Босна и Херцеговина) – Josko Živković (Bosnia and Herzegovina).....	111
Пред бојот	111
Отселените штркови.....	111
Каење.....	112
На уништеното огниште	112
Кумири	113

Тадеуш Завадовски (Полска) – Tadeusz Zawadowski (Poland).....	114
младост	114
моите реки	114
Виктор Иго (Франција) – Victor Hugo (France).....	115
Капачката Сара	115
Калина Изабела Зјола (Полска) – Kalina Izabela Ziola (Poland).....	118
Значењето на животот	118
Огледала	118
Бидгошка Венеција	119
Маратон	119
Агњешка Јажембовска (Полска) – Agnieszka Jadzembovska (Poland).....	121
***	121
***	121
***	122
***	122
***	122
место после запирката	122
Кристоф Јанакс (Австрија) – Christoph Janacs (Austria).....	124
Сирени 2	124
Тамали Неоги (Индија) – Tamali Neogi (India)	125
Приказна за една верна жена	125
Димитрис П. Краниотис (Грција) – Dimitris P. Kraniotis (Greece).....	126
Вратоврска на јавната пристојност	126
Јанус	126
Габриел Росенсток (Ирска) – Gabriel Rosenstock (Ireland).....	128
Сите ние бевме развеани	128
Хани Рувелер (Холандија) – Hannie Rouweler (Netherlands)	129
Вечерни силуети	129
Лулзим Тафа (Косово) – Lulzim Tafa (Kosovo).....	130
Сонот	130
Во неделите веќе не ме викај	132
Изложба со сништа	132
Арјан Т. Калчо (Албанија) – Arjan Th. Kallço (Albania).....	133
Ново будење на животот	133
Осмиот закон.....	134
Бајонг Чик Канг (Кореја) – Byeong Cheak Kang (Korea).....	135
Нова година без војна.....	135
Агрон Шеле (Албанија/Белгија) – Agron Shele (Albania/Belgium).....	136
Гледајќи во морето	136
РЕДАКЦИЈА НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	137
EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	139
МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР НА „СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ“	141
INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD OF “CONTEMPORARY DIALOGUES”	144
ПРЕВЕДУВАЧИ/ПРЕПЕЈУВАЧИ.....	147
TRANSLATORS:.....	147
ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ	147
ARTISTS:	147

ИЗДАВАЧ/PUBLISHER:

Македонско научно друштво – Битола

Macedonian Science Society – Bitola

<https://mnd-bitola.mk>

ЗА ИЗДАВАЧОТ/FOR THE PUBLISHER:

Ред. проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска

Daniela Andonovska-Trajkovska, Full Prof. Dr.

СОВРЕМЕНИ ДИЈАЛОЗИ

СПИСАНИЕ ЗА КУЛТУРА – ЛИТЕРАТУРА, ДРАМСКА УМЕТНОСТ, ФИЛМ И ИЗДАВАШТВО

Год. XIV, бр. 18 – Vol.XIV, No. 18 ISSN 1857-940X

CONTEMPORARY DIALOGUES

JOURNAL OF CULTURE – LITERATURE, DRAMA, FILM AND PUBLISHING

copyright © 2026 МАКЕДОНСКО НАУЧНО ДРУШТВО – БИТОЛА

copyright © 2026 MACEDONIAN SCIENCE SOCIETY – BITOLA

ЛЕКТОР – LECTOR:

Христијан Ациоски – Hristijan Adzioski

ЛИКОВЕН УРЕДНИК – ART EDITOR:

Даниела Андоновска-Трајковска – Daniela Andonovska-Trajkovska

КОМПЈУТЕРСКА ОБРАБОТКА И ДИЗАЈН НА КОРИЦА

COMPUTER DESIGN AND COVER:

Весна Мундишевска-Велјановска – Vesna Mundishevska-Veljanovska

СЛИКА НА КОРИЦА – PAINTING ON THE COVER:

Ранко Струмениковски – Ranko Strumenikovski

„Предел“, акрил, 70x50 cm – "Landscape", acrylic, 70x50 cm

ПЕЧАТИ – PRINTED BY:

Печатница „Графо Пром“ – Битола – “Grafo Prom” – Bitola

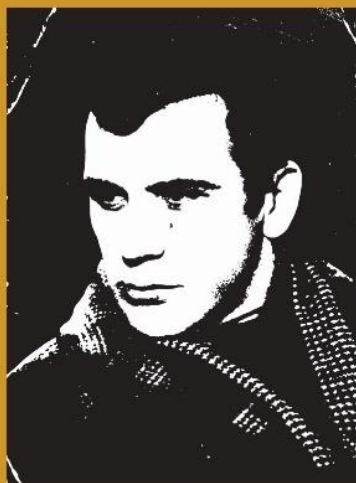

ТИРАЖ – COPIES:

300 примероци –300 copies

Битола, јуни 2026 г. – Bitola, June 2026

Ранко Струмениковски (1936–2000)
Јубилеј - 90 години од раѓањето

Ranko Strumenikovski (1936–2000)
- 90 years jubilee

